UZUN YÜRÜYÜŞ

AYLIK
SOSYALİST
DERGİ
SAYI: 65
FİYATI: 2.000.000

NİSAN-MAYIS 2004

AKLIN KAHROLMUŞ HALİ

YENİ BİR TARİH YAZIMI İÇİN YENİ BİR BAKIŞ AÇISI

TARIMIN KARANLIK GELECE(KSİZLİ)Ği

EĞİTİM TARTIŞMALARINA KISA NOTLAR

GÜCÜMÜZ ÜRETEN OLUŞUMUZDANDIR

BİLİNCİN DİYALEKTİĞİ

HAKİKAT ve TEORİNİN PARADOKSU

ÇİN Mİ DEDİNİZ!?

ZAPATİSTALAR NEDİR, NE DEĞİLDİR?

Merhabalar; bu sayımız ile yine birlikteyiz. Emperyalist barbarlık, insanlığı ve dünyayı hızla bir felakete doğru sürüklemektedir. Dünya halkları ve ezilen ulusların barbarlık karşısında yitirdikleri dirençlerini yeniden toplaması, herzaman ikinden daha fazla bir ihtiyaç ve zorunluluk haline gelmiştir. Irak'taki ulusal direniş, dünya çapında dağınık ve içeriği zayıf da olsa yaygınlık eğilimi gösteren demokratik, devrimci porotesto ve mücadeleler, emperyalizmin istediği gibi kolay at koşturamayacağını göstermektedir.

Sınıf mücdelesi ve halkların direnişi emperyalizmi kendi çöplüğüne çektirecek nitelikten henüz uzaktır. Lakin; yenilgi, karmaşa ve ağır ideolojik hegemonya şartlarında başı dik olarak aşılmaz gibi görünen sarplıklara tırmanmaya devam etmek ve onu aşma çabasını sürdürmek, insanlığın geleceği için umut üreten toprak görevi görecektir...

Dışarıdan müdahale, kışkırtma, sömürgecilik ve iç gerici sınıfların politikaları sonucu birbirine düşman hale getirilen Kıbrıs halklarının refarandum karşısındaki iki farklı tutumu, halklar üzerindeki baskı ve yönlendirmenin güçlerine işarettir. Kıbrıs, Kıbrıs halklarına aittir; bölge devletlerine değil! Kıbrıs'ın kurtuluşu, emperyalizme, iki bölge devletine (Türk ve Yunan) karşı bağımsızlık ve iki halkın eşit federal birliğinde saklıdır. Ayrıca; Kıbrıs halkları, kendi egemen sınıflarına karşı da aynı tutumu almak ve geliştirmek zorundadır. Ne Amerika-İngiltere ve Avrupa Birliği, ne de Türkiye ve Yunanistan devletleri! Bağımsız, demokratik bir Kıbrıs!..

Devrimci Hareket dergisi aktivisti **Önder Babat** ile Devrimci Demokrasi Gazetesi aktivisti **İmam Boztaş** faili belli güçlerce katledildiler...Ve yaygın kaçırma girişimleri yanında işkenceler! AB uyum yasaları vs. derken, artık gözaltılar yerine, kaçırılarak işkenceler yapılmakta ve böylelikle sorumlular gizlenmektedir. Babat ve Boztaş'ın direngen bir bölgenin evlatları olmalarının yanında, devrimci çevrelerle ilişkili olmaları; hedef seçilerek yıldırmanın yanısıra, kanun-manun gözetilmeyerek gerektiğinde "faili-meçhul"lerin hortlatılacağına açık bir işarettir...

Bu sayımızda, "İşçi Sınıfı Hareketi ve Devrimci Komünist Partisi" başlıklı yazıya ara veriyoruz. Devamını takip eden sayılırda bulacaksınız. Ayrıca, başka bazı yazıları da önümüzdeki sayılara aktarıyoruz.

Mayıs şavkıyla tutuşan Deniz-Yusuf-Hüseyin ve İbrahim'in tuttuğu meşale, yalnız 1 Mayıs'larda değil, elimizde sürekli ışıldıyan bir mücadele rehberi olması dileğiyle....

TOHUM BASIM YAYIN GÖSTERİ VE ORGANİZASYON LTD. ŞTİ. ADINA
Sahibi ve Yazıişleri Müdürü: **M. Ali VARIŞ**
Adres: İstiklal cad. Turnacıbaşı sok. Çeşme han
No: 21/3 Beyoğlu / İSTANBUL
TEL/FAX: (0212) 251 05 61
uzunyuruyus@netbulmail.com

Baskı: **BERDAN Matbaacılık**

BANKA HESABI: Mehmet Ali VARIŞ- İŞ BANKASI
TL/1011 1519452 Beyoğlu şubesi
EURO/Mark/ 3246817
İsviçre. Frangı/ 3246836
EURO/Vakıflar Bankası-Beyoğlu/026-4032973

UZUN YÜRÜYÜŞ

NİSAN-MAYIS 2004 SAYI: 65
Fiyatı: 2.000.000 TL (KDV Dahildir)

İÇİNDEKİLER

UZUN YÜRÜYÜŞTEN.....02
Yeni Bir Tarih Yazımı İçin Yeni Bir Bakış
Bertan SEYCAN.....05
Gücümüz Üreten Oluşumuzdandır!
Cihan CAN.....14
Eğitim Tartışmalarına Kısa Notlar
Kirve KALENDER.....17
Tarımın Karanlık Gelece(ksizli)ği
Temel DEMİRER.....25
Bilincin Diyalektiği
Hüseyin MUTLU.....30
Hakikat ve Teorinin Paradoksu
Eren CAN.....34
Doğanın İnsana, İnsanın İnsana Oynadığı
Haşmet ZEYBEK.....40
Zapatistalar Nedir, Ne Değildir?
Sibel ÖZBUDUN.....45
Çin mi Dediniz!?
Cahide SARI.....53
Devrimciliğe Dair Değerlendirmeler...
Mehmet YEŞİLTEPE.....61

Avusturya İrtibat: B. KAHRAMAN
Enns gasse 21/33 1020 Wien AVUSTURYA

İsviçre irtibat: MUSTAFA KORU
Grabmatt Weg 14 3176 Neuene gg Bern
Tel: 0041 0317415986

İsveç irtibat: MUSTAFA ÜLKER
Tel: 0046 737 293 343

Almanya İrtibat: NURİ ASLAN
Florstadter Str 16
60385 Frankfurt Am Main
Tel: 0049 694 699 92 06

Fransa İrtibat: Ali HIDIR
Tel: 0033 0679811683

Aklın Kahrolmuş Hali

Hayvanlar aleminin parazitlerini duymuşsunuzdur. Bulaşmaya görsünler nesnesine bir kere... nesnesinin davranışını öylesine manipule ederler ki, halkımızın "beyin yıkama" dediği şey, bu manipulasyonun yanında halt etmiştir. Örneğin; kuştan kuşa, tırtıl üzerinden bulaşan bir parazit vardır. Bindi mi bir kere tırtılın tepesine, başlar tırtıl, normal davranışının aksine otların en yüksek noktasına doğru tırmanmaya. Gözü miyop kuşlar dahi, onu rahatca görüp haklasın diye. Böylelikle parazitimiz, tırtılı bir otobüs gibi kullanmıştır ve tırtılı avlayan miyop kuşumuzu avlamıştır. Miyop kuşlar ve astimatlı tırtıllar aleminde, parazitimiz sırasıyla bir tırtılı avlar bir de kuşu...

Aptallığı bir parazit gibi düşünün, iradesi ve üreme isteği olan bir subje misali... bilim adamlarını bir otobüs gibi kullanıp filozofları haklar, oradan sanatçısına, siyasetcisine ve aydınına bulaşır, gözüpek yeni dünyanın ne kadar gözüpek yeni düşünürü varsa, hepsini bir bir avlar.

Parazitlerin türleri gibi aptallığın da türleri vardır. Parmakla sayılmaz, saymakla tükenmez kadar çokturlar. Hele de biri var ki, adına "post-modernizm" diyorlar.

"Post-modern düşünce"nin "post"u, "öte" demekmiş. Yani, "modern ötesi düşünce". Fakat, "akademik konulara merak salmış, oldukça dogmatik ve romantik köylü devrimcilerini andırıyorsunuz. Dolayısıyla size yazmaya gerek duymuyorum" diye bize yazan Gün Zileli'nin dediği gibi; köylü karakterli olduğumuz için, "post" denilince, biz aynen şu bildiğimiz postu anlarız. Yani "post-modern düşünce", bizim için "postu yüzülmüş düşünce"den başka birşeyi anlatmazdı...

Hani şu "komünist" numarası çekenlerin gardiyanlık yaptığı "Doğu Halklar Hapishaneleri" çökünce, çırılçıplak orta yerde kalıp ayakları boşlukta sallanan ileri görüşlü kahin sosyalistlerimiz vardı ya; "Anne Bak, Kral Çıplak!" diye ortalığı velveleye verip, "Yoğurdu sarmısaklasak da mı yesek, sarmısaklamasak da mı yesek?" türü bir tartışma süreci başlattılar... Yoğurdun sarmısaklısı ya da sadesinin faydalarını anlatmak şehir görmüş dostlarımızın vazifesiydi. Ama şu çıplak Kral'ın postuna ne olduğunu bulmak ise biz köylülerin...

Nitekim, dostlarımızın kralının postunu aradık ve bulduk. Meğer post-modern felsefenin mimarı Jean-François Lyotard ve havarileri, daha 70'li yıllarda, yüzmüşler Kral'ın postunu ve Paris'teki bir sanat galerisine götürmüşler. Galeride, biribirine düğümlenmiş bir yığın post, deri ve zar vardı. Anlaşılan; sadece Kral'ın değil, peygamber ve bilgelerin, onların insanlığa miras bıraktığı özgürlük öğretilerinin.... felsefe ve bilimin, paradigmaların ve teorilerin... moral değer yargılarımızın, binlerce yıllık hasretimiz ve beklentilerimizin, bilincimiz ve özgür irademizin, hepsinin ama hepsinin postunu, derisini ya da zarını yüzmüş ve "post-modern sanat" diye sergilemişlerdi. Zalimler!.. bunu niye yaparlar?.. diye sorduk. Meğer, herşeyin içinin boş ve herşeyin sadece bir yüzeyden ibaret olduğunu göstermek istiyorlarmış.

Hani şu eski tüfek yorgun devrimcilerimiz, "Boş yere, 'devrim' diye gençliğimizi harcadık" derler ya... Aynen öyleydi galiba. Hele de biz "köylü devrimcileri", boş yere çıkmıştık geçit vermez dağlara... faşizmi boş yere öbek öbek çekmiştik sarp uçurumlara... Sonra atak bir kartal misali dal-pençe dalıp dalıp boş yere vurmuştuk faşizmi... Gerçekten öyle mi acaba?

"Evet" diyor bir başka postçu filozof Paul Feyerabend, "Faşizmden tiksinebiliriz. Ama bu tiksintimizin kanıtlanabilir doğru bir sebebi yoktur. İçi boş bir tiksintidir bizimkisi. Faşizmden tiksinmek hepimizin hakkı. Ama unutmayın ki, faşistlerin de faşizmi savunmaya ve tutkuyla uygulamaya hakları vardır..."

Dedik ya; düşüncenin postu yüzülüp içi boşaltılınca, faşizmden tiksinmenin dahi içi boş ve bütün doğrular hava ile civa olurdu. Örneğin; "Alman faşistleri, nice Yahudiyi gaz odalarına sürüp oldürdüler. O yüzden, faşizmden tiksiniyoruz" dersek, mutlaka yalan söylemiş olurduk. Niçin yalan söylediğimizi, postcu tarih araştırmacısı Faurisson anlatsın size: "Bakın" diyor, "ben binlerce dosyayı inceledim. Uzman ve tarihçilerin peşini sorularımla takip ettim. Ama bugüne dek, o gaz odalarında ne yapıldığını gözleriyle gördüğünü söyleyebilecek bir tek tanığa rastlamadım... Dolayısıyla 'Holocaust' iddiası, tarihin uydurulmuş en büyük yalanıdır." Faurisson mu tarih araştırmasını Perinçek'ten öğrendi, yoksa tersi mi?.. bilmiyoruz ama, o gaz odalarında öldürülmüş olduğu halde yaşayan bir tanık olmadığına göre, "Holocaust"un yalan olduğu sonucuna varmak, insan düşüncesinin post-modern doruğuydu galiba.

Hans Lenk'in deyimiyle; filozof hırkası giymiş bu karnaval maskaraları, "kuşkuculuk" adına bütün "doğrular"ı içi boş, izafi ve keyfi ilan ederek, insan düşüncesinin postunu yüzüp, görkeminden yoksun bırakmayı adeta üstlerine vazife

edinmişlerdir. Elbette insan düşüncesi toplumsal praksisin ürünü olduğu için, çarpık çıkar gruplarının çarpık çıkarlarının gerçekleştiği çarpık toplumun kavramlarının doğruluğundan kuşkulanacağız. Kartezyen filozoflar misali, toplumsal praksisin bize "doğru" diye dikte ettiklerini, "doğru" diye baz almayacağız. Yeni keşfedilmiş bir olay değil bu. Nice aydınlanmacı filozof, "Her şeyi araştırın, iyi olanı bulup savunun!" diye önermiştir. Fakat post-modern filozoflar bize, "Her şeyi araştırın ama hiç bir şeyi savunmayın." diye önermektedirler.

Ne demiş Enver Gökçe: "Aç bağrını, göster zulanı! Gökten zembille mi düştün ulan? He canım... sen getir üstünü!" İşin üstünü getirip, "Hiç bir şeyi araştırmayın, kötü olanı savunun!" şeklindeki maxime ulaşmak da eski tüfek sosyalistlerin üstüne vazifeydi sanki. Bakın mesela; kendi kendini yeni çağın Sokrates'i ilan eden utangaç postcu, İmralı'nın pragmacısına... bir tas ağuyu içip intihar etmek yerine neler diyor: "Sermayenin uluslararası işletmelerde yoğunlaşması, ezen ulus-ezilen ulus ayırımını ortadan kaldırmıştır. İnternetler ise, bilgiyi eğemenlerin ayrıcalığı olmaktan çıkarıp, tüm toplumun malı haline getirmiş ve sınıfları ortadan kaldırmıştır. Yani işçiliği ve köleliği kutsayıp yücelten ve 'sınıf mücadelesi' adına dünyayı savaşa sürükleyen marksist paradigmanın yanlışlığı görülmüştür. Nasıl ki, Kürt sorununu çözmek isteyen kemalistlere karşı ayaklanan Şeyh Said, Kürt sorunun çözümüne engel oldu, keza bugün, sınıfsal ya da ulusal başkaldırılar, demokrasinin beşiği olan ABD'nin, dünyaya uygarlığı getirmesini frenlerler. ABD öncülüğünde yükselmekte olan 21.yy. ekolojik-demokratik Dünya Uygarlığı'nın artık yeni bir paradigmaya ihtiyacı vardır. Yeni dünyanın gereksinimi olan bu yeni paradigma, benim söylemlerimde gizlidir. O yüzden, 'Abdullah Öcalan Sosyal Bilimler Akademisi'ni kurmalısınız ve benim paradigmamı işleyip dünyaya yaymalısınız."

Bize kalırsa; Başkan'ın havarilerinin, boş yere para harcayıp, AÖSBA kurmalarına gerek yok. Gözüpek yeni dünyanın gözüpek yeni paradigmasının en güzeli, Başkan'ın söylediklerinde gizli değil, General Millram Astray'ın bir akademi salonunda haykırdığı, "KAHROLSUN AKIL!" şeklindeki sloganında apaçık ortadadır. Akıl kahrolunca, emin olun, memleketimizin dağlarına mutlaka bahar gelir ve deliye hergün bayram olur.

Dedik ya; bizler dogmatik birer köylüyüz... "Mezarlardan çıktılar, bayram benim neyime?" şeklindeki kavga marşlarımızı hatırlarız. Gözüpek yeni dünyanın gözüpek filozoflarından pişman devrimcisine dek hepsinin senfoni korosu halinde, "Bahar geliyor." diye bize yutturmak istedikleri şarkı; aslında Weber'in deyimiyle; bir zamanlar tılsımını bozduğumuz o eski kapitalist tanrıların, sınıflarüstü bir hırkaya bürünerek mezarlarından çıkması ve azrailin elinden kılpayı kurtulmuş canavar misali saldırmasıdır geleceğimize. Yaşama hükmetmek için kendi aralarında ve insanlığa karşı, uzun ve zorlu bir savaşı başlatmışlardır. Hiç ama hiç kimse kendini boş yere avutmasın... geleceği toz-pembe kurgulayıp, çocuğunun yaşamını garantide sanmasın! İnsanlık, tarihinin en vahşi kapitalizmine doğru büyük adımlarla ilerlemektedir. Bir avuç zengin çocuğunun har vurup harman savurganlığı dışında, hiç kimseye insanca bir yaşam olanağı kalmayacaktır.

Sermaye elbette küreselleşmiştir. Her yirmidört saatte, kürenin etrafında bir tur atar. Tokyo borsası kapandığında, Frankfurt borsası açılır, devamla New York borsası... Ve binlerce milyar Dolar spekülasyon sermayesi, dünyanın kendi etrafındaki dönüş hızına orantılı olarak, borsadan borsaya akar. İyi güzel de, bundan bize ne? Havası inmiş balon misali memesiyle, gözüpek yeni dünyada orospu olamayacak kadar çirkin Afrika'lı zenci kadına faydası ne bunun? O memeyi yalancı emzik misali ağzında tutup emememeyecek kadar takattan düşmüş, açlıktan ölmek üzere olan zenci çocuğa faydası ne? İnternetler, bilgiyi bütün toplumun malı haline getirmişmiş... De hadi buyurun, yedirin bakalım internetteki bilgileri yaklaşık bir milyar aç insana! Bakın bakalım, onların karnı doyacak mı?! Hey gidi aptallık hey... kapitalizmi, anaların memesindeki sütü dahi çalmakla suçlamak yerine, "ekolojik-demokratik dünya uygarlığı"nı getiriyor diye yüceltir.

Post-modernizmmiş, post-sosyalizmmiş... boş verin gitsin bütün bu masal ve hikayeleri. Bunların hepsi yanlış dünya görüşlerinin, eksik insan anlayışlarının, çarpık, mistik ve keyfi inançların ürünüdürler. İnsanlığın acısını duyumsamaktan uzak ve kördürler. Özgürlükten, kafayı kuma gömmeyi anlarlar... kör, topal ve lal olmayı, her koyunun kendi bacağından asılmasını anlarlar! İnsanlığımızı, düşünce ve eylemimizin görkemini aşağılarlar. Kelime cambazı ve laf hokkabazıdırlar. Kendilerini dinletmek ve varolmak için eğilirler önünde, kapanırlar gözüpek yeni dünyanın ayaklarına. Aristipp misali, "Çünkü" derler, "gözüpek yeni dünya canavarının kulakları ayaklarındadır."

* * *

Ayrık Bir Ses KAYPAKKAYA

Hz. Amos, "Aslan kükreyince korkmayan babayiğit nerede? Allah konuşunca peygamber olmayan nerede?" diyor.. Şu bizim İbrahim de Tanrı buyruğuna itaat etmeyen ve Aslan kükremesine de boyun eğmeyen, cüratkar ayrık bir sesti!

Yani, İbrahim Kaypakkaya ne entellektüel bir deha, ne cahil bir köylü, ne adrenalini yükseldiği için maceracı, ne keyfi öyle istediği için ve de tesadüfen değil; ama egemenlere ve solun o alışıldık zararsız kavramlarına kafa tutması ve ilkin solculara, sonra egemenlere kafasını parçalatması, kükreyen tarihe karşı sorumluluk duymasındandır. "Yan çizecek ve bahane bulacak bir şeyi olmadığından, sorumluluk duyan kişinin peygamber olmasından başka çıkar yolu da kalmamıştır. İster koyun güden bir çoban olsun, ister bağcılık yapıyor olsun, isterse de fikirler üretip öğretiyor olsun... İnsanları peygamber yapan, bazı kimselerin hevesleri değil, tarihsel koşullarıdır." Elbette aynı tarihsel koşullarda yaşayan her insan peygamber olmaz. Aklı kullanarak geliştirmek ve yaşama karşı sorumluluk duymak gerekir... Ve bir de tanrıların yasalarına itaat etmemek... Hava ile Adem'in peygamberlikleri, şeytana uyup, tanrının koyduğu "elma çalma yasağı yasası"nı delmelerinden ve böylelikle insanlık macerasını başlatmalarından ileri gelir. Keza Prometeos'un bütün peygamber ve filozofların piri oluşu, tanrıların ateşini çaldı diye tanrıların gazabına uğradığında, "Tanrıların itaatkâr hizmetçisi olmaktansa, bu kayaya zincirli kalmayı üstün tutarım" diye hâlâ meydan okumasındandır.

"Kibar beyler ve güzel hanımlar gocunmasınlar, gocunup incinmesinler", ama şu bizim İbrahim Kaypakkaya, o kısacık yaşamına kocaman bir peygamberliği sığdırmış ve çağını diğerlerinden daha dolu dolu yaşamış ve katline ferman verilirken dahi, "susmasın silahlarımız!" diye haykırmıştır.

İbrahim entellektüel bir deha mıydı, cahil bir köylü mü yoksa geleceğin bütün doğrularını peşinen bilen bir falcı mı? Varsın bu sorularla kibar beyler, güzel hanımlar ve ahmaklar ilgilensinler. Bize kalırsa; İbrahim Kaypakkaya, fikirlerini din adamları misali uygulamakla tüketmez, tersine peygamber misali yaşayarak üretirdi. Haliyle, yaşamı sadece ve sadece yorumlamakla tüketen o "entellektüel" kibar beyler, güzel hanımlar ve ahmakların aklı, İbrahim'i kapsayamazdır. Onun turşusu kurulamazdır, konserve kutusuna sığdırılamazdır... üstüne "en son kullanım tarihi, kullanım tarifi, içindekiler, faydaları ve yan etkileri" yazılamazdır. Canlı, gerçek ve tamamlanmamış bir süreçtir o. İnsanlığın özgürleşme macerasının bir kesiti ve kocaman bir itaatsizlik eylemidir o. Hareket halindeki tarihten soyutlanamaz, bölme ve çıkarma işlemleriyle atomlarına ayrılıp analiz edilemez ve bu analizlerden hareketle değişmez ve cansız bir dogmaya indirgenemezdir. Böyle yaptıktan sonra ister reddedin bu dogmayı, ister virgülüne dek savunun, fark etmez. İbrahim'i aşağılayan "entellektüel" kibar beyler, güzel hanımlar ya da miraskondular gocunmasınlar ama bu yapılan sadece ve sadece sık tekrarlanan koca bir ahmaklıktır.

Sormuşlar bir bilene, "Usta, tarih neden kendini tekrarlayan bir çemberdir?" diye. Usta cevap vermiş, "Sizin gibi ahmakların sayesinde." demiş ve devam etmiş: "Siz hep aynı saçma sorulara aynı saçma cevaplar aradığınız müddetce, tarihin düz olup ilerlemesi için bir sebep yoktur. Tarihi siz yaparsınız, ister çember yaparsınız, ister düz..." Ahmak ve budalalar sadece yorumlarlar kendilerinden önce söyleneni ve eyleneni. Tarihi kısır bir döngü ve sonra kafesteki fare misali o döngünün içinde koşup spor yaparlar. İbrahim, böyle yapanlarımızın kumaşından değildi. O hep aynı saçma sorulara hep aynı saçma cevapları aramadı. İçinde koştuğu halde hep aynı noktada durması için kendisine sunulan çemberi parçaladı. En zayıf karnından parçalamaya başladı bu çemberi. Milli meselede parçaladı, Kemalizm meselesinde parçaladı, mücadele anlayışında parçaladı... Parçaladıkça parçaladı, mükemmel ya da acemice ama parçaladı. İtaat etmedi solun saçma kavramlarına. Kullanılabilir olanı, iyi olanı, doğru olanı aradı... Solcular "Atam izindeyiz." flamalarıyla yürürken, o "Kemalizm, faşizmdir." dedi. Doğru dedi ya da yanlış dedi ama kemalizmi düşman ilan ederek, ahmaklığa meydan okudu. "Vatanın bölünmez bütünlüğü" onun umurunda bile değildi. Onun konusu ezilen mazlum insanlardı. O bir haindi, vatan-millet haini... mazlum insanlar için vatanına ve ulusuna ihanet etmeye hazır ve ulasal bayrağını yakabilecek kadar cesurdu. Şeytanı severdi o, allahı değil... uysallığı değil çılgınlığı severdi.

Bir deliydi o, güzel bir deli... zamanının sivri zekalılarına bin çeken bir deli. Onun ve yoldaşlarının anısı önünde saygıyla eğildiğimiz ve cesaretleri karşısında ürperdiğimiz delilerin piriydi o. Bir olabilsek onun yarısı kadar deli, çeyreği kadar çılgın, zerreciği kadar cesur; o zaman, kibar beyler, güzel hanımlar gocunur ahmaklar susar; kambur şöför, Siverek'li çöpçü, Malatyalı çoban konuşur. Makyaj yapmasını dahi bilmeyen o çirkin köylü kadın, askeri eğitim yaparak kendini savaşa hazırlar. Birileri susar, öbürleri konuşur...

Yeni Bir Tarih Yazımı İçin Yeni Bir Bakış Açısı

Bertan SEYCAN

Bu yazı, 1990'ların başında Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra kaleme alınan ve o dönemde yayımlanma imkanı bulamayan bir makalenin özü korunarak yeniden düzenlenmesiyle ortaya çıkmıştır. Yıl 2004, yerel seçimlerden sonra ortaya çıkan tablo, geleneksel anlayış ve argümanlarda ısrar eden ve kendini "komünist" olarak tanımlayan grup ve partilerin 89-90 sürecine kıyasla ne ölçüde bir gelişme kaydettiklerini ortaya koymuştur. Aynı durum, yenilenmeden yana olanlar için de geçerlidir. Gerçek anlamda yenilenme ve değişimin ifadesi ise henüz görünüp, maddi bir güce dönüşmüş değildir. Komünistler, geniş emekçi yığınlar karşısına, ideolojik, teorik, politik ve pratik düzeylerde köklü bir yenilenmenin bir ifadesi olan plan ve programla çıkmadıkça, sosyalizmin yeniden bir umut haline gelmesi daha uzun bir zamana yayılacağa benziyor.

1) SORUNUN EN GENEL HATLARIYLA TANIMLANIŞI ÜZERİNE

Marks, ilkel komünal toplum içinden sınıfların şekillenmesiyle birlikte, insanlık tarihinin sınıf mücadeleleri tarihi olduğunu söyler. Marks'ın genel hatlarıyla teorize ettiği bu sınıf mücadeleleri tarihinin ana eksenine 19. yy'ın ikinci yarısından itibaren defakto olarak proletarya-burjuvazi antagonizması oturmaya başlamıştır. İlerleyen süreç içerisinde, sömürülen sınıflar ile sömüren sınıflar ezilen uluslar ile ezen uluslar-emperyalistler arasındaki mücadele, bölgesel/ulusal ölçeklerin ötesine geçerek, küresel bağlamda gelişen bir mücadeleye dönüştü. Ve geride bıraktığımız 20. yy. tarihine damgasını vuran temel faktörlerden biri durumuna geldi.

Ancak, dünya çapında gelişen bu mücadelede, ana eksenine sınıf mücadelesini oturtan Marksizm-Leninizm ve kendisini, onu maddi güç haline getirmenin lokomotifi ilan eden, yani onun gerçekleştiricileri olarak gören sosyalist/komünist hareket, Kuzey Amerika ve kıta Avrupasının batısında büyük ölçüde etkisizleştirildi.Yani kapitalist/emperyalist sistem, bir anlamda sınıf mücadelesini metropollerin dışına kovdu.

Buna karşın, büyük Ekim Devrimi'yle, Çarlık Rusya'sının yıkıntıları üerinde sisteme karşı yeni ve alternatif bir cephe açıldı ve Marksizm-Leninizm, devlet düzeyinde maddi bir güce dönüştü. Emperyalist kuşatma, açılan bu yeni cepheyi dışarıdan yıkmayı başaramadığı gibi, onun dünyanın üçte birine yayılmasını da önleyemedi. Kuşkusuz bu durum, madalyonun ön yüzünü oluştuuryordu.

Ne var ki, görülen ile gerçeklik arasında her zaman mutlak birçok fark vardır. Ve bu, sosyalizm-kapitalizm çatışması için de geçerlidir. Bu anlamda, sosyalist kampın dünyanın 1/3'ine yayılması bir fenomendir. Ancak bu fenomenin ardında gerçekliğin görünmeyen, görülmesi egemen bürokrasi tarafından engellenen birçok önemli boyutu da gizlenmektedir.

Bugüne kadar, esasen, kendini sosyalist olarak tanımlayan pek çok farklı kesim ve ideolojik akım, genellikle bu görünümün teorisini yapmakla yetindi; ya da bu görünüme dayalı olarak maksatlı şekilde öne sürülen teorileri tekrarlamak durumunda kaldı/bırakıldı. TKP vb. çevrelerin Kruşçev-Brejnev kliğine, THKP-C ve ondan türeyen hareketlerin Latin Amerika modellerine, TKP/ML ve ondan türüyen hareketlerin Çin ve Arnavutluk modeline yaslanmalarında, felsefi idealizmin yanında sunulan "resmi tarih"in etkisi yadsınamaz ve dikkate değer bir durumdur.

Hiç şüphesiz egemen bürokrasi, süreçleri kendi çıkarlarına hizmet edecek şekilde çarpıtarak teorize etmiştir. Bu deformasyon-yozlaşma ve bürokratik despotizm, geri dönüşler sorununun temelinde yatan gerçeklere inebilmenin önüne aşılması güç bir engel olarak dikildi ve de bir illizyon-yanılsama ve giderek manipülasyon malzemesi, aracı işlevi gördü. Kısacası, sürecin değişik aşamalarında, bürokrasi, o aşamadaki niteliğine uygun düşen tarih yazımları gerçekleştirdi. Yani o, kendi evrimine koşut olarak, kendi tarihini yazdı. İşçi sınıfı ve emekçi yığınlarını tarihini değil.

Bugün artık, Ekim Devrimi ile başlayan ve birçok değişik aşamadan geçerek niteliksel değişimlere

uğrayıp günümüze evrilen tarihsel süreç tartışmasız bir yenilgi ile sonuçlanmıştır. Kendine has tarihsel-toplumsal bağlamlarda ortaya çıkan sözkonusu toplumsal formasyonlar giderek tıkanmış ve nihayetinde çökerek tarih sahnesinden çekilmişlerdir. Bazı ülkeler, bugün hâlâ sosyalizmi savunduklarını iddia etseler de, ideolojik zeminleri, ülkenin sosyo-ekonomik yapısı, artı, emperyalizmin destabilizasyonu dikkate alındığında, yarın çekilme olasılıkları mevcuttur.

Bu gelişmeler karşısında; tarih, Maksist-Leninistleri bugün yeni görevlerle yüzyüze bırakmıştır. Bu yeni görevlerin yerine getirilebilmesi, doğmatizmin yarattığı fosilleşmeyi yaşamın özsuyu ile eritmekten, modern revizyonist günahlardan arındırmaya değin, birçok alanda yenilenmeyi zorunlu kılıyor.

a) "Yani bilginin her ilerlemesi, teorinin bir yeniden ayarlanmasını, ya da Engels'in söylediği gibi materyalizmin yeni bir biçimini içerir. Diyalektik Materyalizm, özünde bilim tarafından elde edilen sonuçların bir özümleme ve bileşim yöntemi olduğu için, niteliği gereği açık, bilginin her yeni adımı ile kendi yasası gereği zenginleşme ve dönüşmek zorundadır." (Lenin)

Lenin, kendi yaşadığı dönemde, Marks, Engels zamanında o güne değin bilimler alanında ortaya çıkan yeni gelişme ve bulgular ışığında, bir bilim olarak marksist metodolojiyi ileriye doğru geliştirdi ve zenginleştirdi. Lenin'den günümüze gelinceye kadar geçen süreçte, başta fizik, kimya ve genetik olmak üzere birçok pozitif bilim dalında çok çarpıcı gelişmeler oldu. Yeni bulgu ve bilgiler ortaya çıktı. Ama ne yazık ki, bunların Marksistler tarafından özümsenmesi, sentez edilmesi ve bu bağlam içinde Marksist-Leninist metodolojinin zenginleştirilip yenilenmesi gerçekleştirilemedi. Tek boyutlu-monist anlayışları temellendirmek ve yaşamın her alanına yerleştirmek ve meşrulaştırmak için, Newton yasaları ve onlardan kaynaklanan mutlakçı Lapace ve Descardesci felsefi akımlardan feyz alınarak, diyalektik materyalizm yeniden yorumlandı: Mekanizm ve şematizmin karakterize ettiği kaba materyalist-metafizik bir metadolojiye dönüştürüldü. Felsefi alanda kaba materyalizmden kurtulmak ve pozitif bilimlerin gelişiminin bir ürünü olarak ortaya çıkan zengin bilgi ve bulgu birikiminin, Marks-Engels-Lenin'in izinden yürüyerek özümsenmesi, sentez edilmesi ve bu bağlam içinde diyalektik materyalist metodolojiye yedirilmesi gerekiyor.

Felsefi düzeyde taht kuran ve özü itibarı ile nesnel idealizme tekabül eden kaba mateyalizmin egemenliğini kırmak açısından Mao'nun Sovyetler Birliği süreci ve Stalin'e yönelttiği "kaba materyalizme saptı" eksenli eleştirileri, ileriye atılan önemi bir kaç adım olmanın ötesine geçememiştir. Ancak o, özellikle Marks ve Lenin'in düşünce tarzını kavrayıp özümsemeye büyük önem vermiştir. Bu açıdan özellikle Marks'ın Kapital'i ve Lenin'in Felsefe Defterleri onun açısından büyük önem taşıdığı söylenebilir. Dolaysıyla Mao'nun bu temelden hareketle, derinleştirmeye çalıştığı diyalektik materyalizm kavrayışını, yeni bilimsel bulgular ve toplumsal pratiğin yeni verileriyle zenginleştirmeye yönelik çabaları da olmuştur. Ancak bunlar ihtiyaç duyulanın oldukça gerisinde kalmıştır.

b) Sosyalizmi tekrar insanlığın kurtuluşunu gerçekleştirecek biricik bilimsel toplumsal bir proje haline nasıl getirebiliriz? Bunun için öncelikle 1917 Ekim Devrimi ile yolu açılan sosyalist inşa deneyimleri ve bu sürecin geçirdiği evrim bağlamında dünya sosyalist hareketinin tarihi ile ideolojik-teorik planda köklü bir hesaplaşmaya girişmek gerekiyor. Günümüz gerçekliğini kavramak ve sınıfsal bakış açısına tekabül eden bu kavrayış ile tarihten öğrendiklerimizi sentezleyerek, yeni sosyalist inşa pratiklerine doğru yönde ışık tutacak düşünceler ortaya koyabilmek için de bu gereklidir. En önemlisi de, trajik bir boyut kazanan kaosu aşmak, geniş yığınların sosyalizm uğruna savaşımlara yeniden seferber edebilmenin yeni yol, yöntem ve araçlarını bulabilmek için de gereklidir.

c) Günümüz dünya gerçekliği birçok yönden öz itibarı ile aynı kalsa bile, 20. yüzyılın ilk çeyreğini karakterize eden gerçeklikle kıyaslandığında çok önemli sayılabilecek değişiklik ve farklılıklar sergiliyor. O günkü koşullarda geçerli olan birçok düşünce, anlayış ve önerme, bugünü açıklamakta yetersiz kalıyor. Bunları doğma haline getirip uygulamakta inat etmek, marjinalliğin önemli nedenlerden birisi oluyor. Karşılıklı birbirinin yolunu açarak el ele yürüyen bilimsel, teknolojik gelişme ve yarattığı ürünlerin üretim sürecine taşınması üretimin yapısından başlamak üzere bereberinde birçok yeni gelişme v değişmelere yol açtı; yol açmaya da devam ediyor. Toplumsal, siyasal, kültürel, psikolojik yaşam bu gelişmelere bağlı olarak sürekli değişti. Birçok durumda üst yapısal görüngüler, altyapıyı da ve yönlendirdi.

Kapitalizm kendini yeniden üretebilmesine koşut olarak değişik savunma biçimleri geliştirdi. Özellikle metropollerde emek-sermaye çe-

lişkisini yumuşatabildi. Ama bu gelişme azami kar yasasının zorunlu bir sonucu olarak yeni türevsel çelişkilerin doğmasına da yol açtı. Elbette ki, bütün bu gelişmelerin lokomotifi, üretim araçlarındaki gelişmeler oldu. Ne var ki aynı lokomotif, insan uygarlığını, yaşamın birçok alanında korkunç bir yıkımın ve bunalımının eşiğine de taşıdı. Toplumun atomize edilmesinin korkunç boyutlara ulaşması ve yabancılaşma, bir ucu ozon tabakasının delinmesine kadar uzanan ve canlı yaşamı ciddi olarak tehdit eden çevre kirlenmesi, geri ve bağımlı ülkelerin içine düştüğü borç batağı ve gelir dağılımındaki adaletsizliklerin kitlesel açlığı yaşanan bir gerçeklik durumuna getirmesi, işsizlik, silahlanma, bölgesel savaşlar ve nükleer savaş tehlikesi, kitlelerin siyasal yaşamdan dışlanmımsı... Daha birçok görüngü, bireysel yaşam alanını korkunç derecede daraltarak bireyi umutsuzluğa sürüklemekte, onda hiçlik duygusunun gelişmesine neden olmaktadır. "Modern dünya"dan umudunu kesen birey, onun devasa gücü karşısında duyduğu çaresizlik duygusundan kurtulmak için spor fanatizmine, dine dönüşten alkolizme kadar çok çeşitli "yeni" arayışlara yönelmektedir. Devrimci mücadeleyi yükseltmek açısından; bu ve benzeri noktalar, günümüz gerçekliğini oluşturan karmaşık yapılanışın önemli parçaları olarak kavranmalıdır.

Tarihsel açıdan bu eğilimin uzun vadede kapitalizm alfında ağırlık kazanması belki de insanlığı İnka ve Aztek gibi uygarlıklar kurmayı başarabilen Amerikan yerlilerinin akibetine benzer bir sonla yüzyüze bırakacaktır. Belki de daha başka akibetlere... Rosa'nın dediği gibi, insanlığın karşısında iki farklı alternatif duruyor: Ya kapitalizmin yarattığı felaketler ve korkunç yıkım içinde yok olmak ya da toplumsal devrimlerle kendi kurtuluşunun yolunu açmak; sınıfları ortadan kaldırarak insanın insan tarafından güdülmediği, sömürünün ortadan kaldırıldığı bir toplum yaratmak.

Kısacası, gelinen bu aşamada kendimizi yenilemek zorunda olduğumuz noktalardan birisi de şudur: Yaşanan gelişim ve değişimler ışığında mevcut dünya gerçekliğini doğru şekilde kavramak ve açıklamak. Bu temelden hareketle insanlığın yüzyüze bulunduğu yıkım ve felaketleri somut olarak ortaya koyacak ve insanlığın bunlardan kurtulmasını sağlayacak yol ve seçenekleri göstermek. Yani insanlığın nihai kurtuluşunu sağlayacak olan komünist toplumun kuruluşuna yol açacak olan zorunluluk ve olanakları ortaya koymak...

II) SORUNUN ÖZÜ ÜZERİNE

Bu belirlemelerden sonra, sorunsalın özüne geçebiliriz.

Sorunsalın özünü en genel biçimiyle şöyle tanımlamak mümkün: Yaşanan sosyalizme geçiş pratikleri, gerçekleştikleri tarihsel toplumsal bağlam içinde, Marks'ın ön gördüğü bilimsel sosyalizm teorisinden artan biçimden uzaklaşmışlardır. En başta embriyon şeklinde başlayan işçi sınıfının kendi kendini yönetme ve kendi geleceğini belirleme mekanizmalarının yerine giderek bürokratik-despotik kast almıştır. Yani tarih sahnesine işçi sınıfının öncüsü misyonu ile çıkan komünist partiler belirli bir dönem bu misyonlarını olumlu şekilde gerçekleştirmişlerdir. Ancak devlet iktidarını ele aldıktan sonraki süreçlerde, işçi sınıfı adına hareket eden partiler, işçi sınıfından ve toplumdan koparak bürokratik, despotik, yönetsel birer yapıya dönüşmeye başlamışlardır. Yine komünist partileri, süreç içinde yönetici bir kasta, oradan da yeni tarzda yöneten, sömüren sınıf karakterine bürünen devlet bürokrasisinin üzerinde türediği ve rahatlıkla kullandığı araçlara/aygıtlara dönüşmüşlerdir.

Sorunsallığın özü bu ise, yaşanan tarihsel pratikler ve doğurdukları trajik paradokslar nasıl açıklanacaktır? Yaşanan deneyimler insanlığın kurtuluşu için yürütülen mücadeleler tarihinde nereye ve ne şekilde, nasıl oturtulacaktır.

Bu ve benzeri sorunlara Marksizm-Leninizm biliminin ışığı altında makul ve mantıklı cevaplar getirilmedikçe, bu olgular, sosyalizm mücadelesinin sırtında bir kambur ve önünde bir engel teşkil etmeye devam edecektir. Aynı zamanda bu mücadelenin geleceğini karartacaktır. Marksist-Leninistlerin, emperyalistlerin "sosyalizm yıkıldı, komünizm öldü, Marksizm iflas etti" v.b. çığırtkanlıklarla kitlelerin bilincini bulandırdığı saldırıya göğüs germeleri ve bu saldırıları püskürtmeleri mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla, kendiliğindenci kitle hareketleri alabildiğine yükselse bile, bu kitleleri sosyalizme yönlendirmek mümkün olmayacaktır.

Stalin dönemi ile Kruşçev dönemi arasına (Mao öncesi/sonrası, Enver Hoca öncesi/sonrası vb.) bir sırat köprüsü çekerek ve 1956 öncesini sosyalizm cenneti, sonrasını da kapitalizm cehennemi ilan edip miladlar yaratarak, yukarda belirtilen soruları cevaplamaya kalkışmak, yüzeysel sonuçlara neden olabileceği gibi bu soruları bilimsel

olarak yanıtlama ve gerekli tarihsel dersleri çıkarmayı da zorlaştıracaktır. En kötüsü de böylesi bir mantık, bu tür sorulara doyurucu ve bilimsel yanıtlar aramayı ve bulmayı dahi imkansızlaştıracaktır. Çünkü Marksizmin felsefesi olan diyalektik ve tarihsel materyalizme göre tarihsel olaylar ve olgular gökten zembille inmez; tersine onların olageldikleri belirli ve somut bir tarihsel süreçleri vardır. Olay, olgu, tüm doğa ve toplum fenomenlerinin dünü-bugünü ve yarını vardır. Diyalektik yöntem de işte bu dün-bugün ve yarın arasındaki akışın/değişim ve gelişimin incelenmesinde somut anlamını bulur; ete kemiğe bürünür. Bu nedenle milatlı belirlemelerden yola çıkan yöntem, diyalektik değil metafiziktir.

Sözkonusu sorun ve benzerlerine bilimsel tarzda yanıtlar aramak iddiasında olan herkes, Ekim Devrimi sonrası tarihsel süreci, bilimin süzgecinden geçirme bakış açısına sahip olmak zorundadır.

Oysa bugün insanlık tarihi, tarihsel olarak yeni bir aşamanın eşiğine gelip dayanmış bulunmaktadır. Dolayısıyla yaşanan tarihsel süreci bilimsel tarzda açıklamak ve insanlığın kurtuluşu uğruna mücadelelere ışık tutmaktan başka bir kaygı taşımayan Marksist-Leninistler için yeni bir tarih analizin gerçekleştirilmesi artık kaçınılmaz olmuştur. Ve aynı zamanda Marksizm, bugünkü dünya gerçekliği bağlamında yeniden üretilmek durumuyla; Marksistler de kendilerini yeniden tanımlamak görevi ile yüzyüze bulunmaktadırlar.

Bu yeniden tanımlamanın bir ayağının günümüz dünya gerçekliğinin kavranıp açıklanması üzerinde yükselmesi gerekirken, diğer ayağının da düne kadar sosyalizm adına gerçekleştirilen tarihsel pratiklerle hesaplaşılması üzerinde yükseltilmesi gerekmektedir.

Birçokları için düne kadar, bazıları için ise bugün bile mistik bir inançla körü körüne savunulan ve sosyalizm adına tarih sahnesine çıkan ve "proletarya diktatörlüğü", "halkın devleti", "sosyalist blok" vb. kavramlarla ifade edilen tarihsel pratiklerle bilimsel sosyalist teori ışığında acımasız ve köklü bir şekilde hesaplaşabilmek için, bu tarihe yeni bakış açısıyla yaklaşmak gerekmektedir. Böylesi bir bakış açısıyla sözkonusu tarihsel sürecin arka planı, kendi tarihsel, toplumsal bağlamından koparılmaksızın günışığına çıkartılmaya çalışılmalıdır. Böylesi bir çalışmada kavranacak en önemli halka ise bürokrasinin yönetici bir kast olarak ortaya çıkması, dolayısıyla bürokratik despotizmin tarih sahnesine çıkışı ve bunlara yol açan nedenlerin ortaya konulması olmalıdır.

III) SORUNU ELE ALIŞ YÖNTEMİ ÜZERİNE

Ekim Devrimi'nden sonra, geri kalmış bir ülkede, 'tek ülkede' sosyalizmi inşa deneyimine girişilmesine koşut olarak Lenin ile Rosa arasında başlayıp günümüze değin şu ya da bu düzeyde süregelen ve özellikle de 'Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla da yaygın şekilde güncellik kazanmaya başlayan sosyalizmin sorunları ile ilgili tartışmalar, uzunca bir süre daha devam edeceğe benziyor. Son yıllarda, bu tartışmaları, yaşamın kendisi de şiddetle dayatıyor.

Gerçek sosyalizm açısından sorun bu tartışmaları entellektüel çevreler arasında soyut bir fikir jimnastiği olmaktan çıkarabilmektir. Yani; bu tartışmaları maddi yaşam ve pratikten koparmaksızın, kendi belirli tarihsel somut bağlamları içinde yürütebilmektir. Çıkartılan sonuçları/dersleri, somut hedef ve ereklerin hizmetine sokarak geleceğin şanlı mücadelelerine ışık tutan fenere dönüştürebilmektir.

Bunun için de, öncelikle doğru bir bakış açısına ve yönteme sahip olmak gerekiyor. Doğru bir bakış açısı ve yöntem ise, kendisine maddi yaşamın somut gerçeklerini ve pratiği temel hareket noktası olarak belirlemek zorundadır.

Toplumsal pratiğin yaşanan süreçlerinin karşılaştırmalı bir analizinde bulunabilmek için; öğretinin kendisini, ortaya çıktığı koşullarla birlikte ele alıp sonraki süreçte yaşanan "kuruluş" ve "inşa" süreçleriyle bir kıyaslamada bulunmak ve bu süreçlerin de koşullarıyla birlikte birçok yönlü ortaya seriminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

IV) BAZI KAVRAM TARTIŞMALARI ÜZERİNE

a) Marksizm-Leninizm-Stalinizm-Maoizm Kavramları Üzerine:

70"li yıllarda, devrimci kesimler arasında yaşanan tartışmaların en önemli gündem maddelerinden birini Marksizmin ustaları üzerine tartışmalar oluşturdu. Bu tartışmalara taraf olanlar, sırtlarını kendilerine kabe seçtikleri, sağlam kalelere dayadılar. Yüzlerini ise, yere göğe sığdıramadıkları ve dört başı mağmur bir puta dönüştürdükleri, kendi ustalarının ardına gizlediler. Bu tartışmlara koşut olarak ortalığa bol miktarda Leninci, Stalinci, Maocu, Guevaracı, Hocacı çıktı.

Oysa bu tartışmalarda taraf olan

her kesim Marksizm-Leninizmin, dünya işçi sınıfının bilimsel ideolojisi olduğunu tartışmasız benimsiyordu. Herkes Marksizm-Leninizmin evrensel nitelikler taşıyan bilimsel bir ideoloji olduğunu benimsiyordu. Rusya, Çin, Almanya için ayrı ayrı Marksizmler gerekli olduğunu ileri sürmenin saçma olduğunu yadsıyan hiç kimseye rastlanmıyordu. Öte yandan; Marksizm-Leninizm'in her ülkenin özgül koşullarına uyarlanırken özsel olarak yeniden biçimleneceği, biçimsel açılardan ise ülkeden ülkeye çok büyük farklılıkların ortaya çıkacağını ve farklı farklı ülke deneyimleri ile zenginleşerek gelişeceği gerçeği, ya kimsenin aklına ya da kimsenin işine gelmiyordu.

Matematiksel açıdan bakıldığında iki, dünyanın her yerinde ikidir. İki kere iki de dörttür.

Sol kesimler, Marksizm-Leninizmin evrensel özünü, Fizik-Matematik vb. bilimsel disiplinlerin evrensel yasaları gibi kavramışlardır. Bu kavrayış da, onları, doğmatizmin idealizme tekabül eden kaba materyalizmin batağına sürmüştür.

Oysa ekonomi-politik yasaları, tarihsel toplumsal gelişmenin yasaları, daha doğrusu toplumbilim yasaları, objektif bilimlerin yasaları ile özdeştirilemez. Örneğin kapitalist üretim tarzını açıklamak açısından özsel olarak dünyanın her yerinde 2x2=dörttür. Ancak kapitalist gelişme açısından bakıldığında; dünyanın her ülkesinde 2x2=dörttür diyemeyiz. Tersine; her ülkenin belirli özgül koşullarından ötürü; 2x2= hiç bir zaman dört olmaz. 2x2'nin kaç ettiği, her ülkenin belirli özgül koşularının analizi ile ortaya çıkar.

Bilindiği gibi Marksizm, serbest rekabetçi kapitalizm çağına; tekellerin yeni yeni şekillenmeye başladığı serbest rekabetçi kapitalizm için ölüm çanlarının çalınmaya başlandığı bir döneme tekabül eder. Ölüm çanları, kapitalist sistemin tümü için değil, sadece bir evresi için çalıyordu. Bu evrede yaşanan bunalımlar, insanın yaşadığı ergenlik bunalımlarına benzetebiliriz. Çocukluğu aşıp ergenliğe sıçrarken yaşanan gençlik bunalımlarına benzetebiliriz. Kapitalist sistem, gençlik bunalımlarını, "tekel" aşamasına geçerek aşmasını başardı. Bu çalkantılı dönemeçte kapitalizmin varlığını kısa bir süre için sadece Paris Komünü tehdit etmiştir. Yani; sistem, gelişim tarihinin "gençlik" aşamasında kendi alternatifini de doğurmuş oldu. Komün, işçi sınıfı iktidarının tarihteki ilk örneği oldu. Proletarya diktatörlüğünün-sosyalist demokrasinin ilk biçimi ve örneği oldu. Dolayısıyla; Marksizm, kapitalist sistemi eleştirmekle, onun bilimsel analizini yapmakla ve bu analize dayanarak tarihsel olarak yerini sosyalizme bırakacağı teorik önermesiyle sınırlı kalmamıştır. Aynı zamanda Paris Komünü deneyimini hareket noktası alarak, işçi sınıfı iktidarı üzerine, proletarya diktatörlüğü-sosyalist demokrasi üzerine, somut-teorik öngörülerde bulunmuştur.

Marksist teoriyi, Marks tek başına üretmemiştir. Bu teorinin geliştirilmesinde, Engels'in de büyük katkıları olmuştur. Ancak Engels'in de onayı ile teori, Marks'ın adıyla anılmıştır.

Marksizm kavramının ya da teorinin Marksizm olarak adlandırılmasına Leninizm kavramının ya da adlandırılmasının ilave edilmesine gelince, bu tarihsel bir olgu ve zorunluluktur.

Yani, keyfi ya da iradi bir tercih değildir. Zira, Leninizm, kapitalist sistemin yeni aşaması olan emperyalizm, tekelci kapitalizm aşamasına tekabül eder. Tekelci kapitalizmin bir sistem olarak dünya çapında kurduğu hakimiyete karşı patlak veren proletarya devrimleri ve ulusal kurtuluş hareketleri çağına tekabül eder. Yani, Leninizm kavramının üzerine oturduğu tarihsel toplumsal bağlam bu "çağ" değişikliğinde ifadesini bulur. Ve Leninizm Marksizmin, emperyalizm ve prolaterya devrimleri çağına taşınarak, uyarlanmasında ve geliştirilmesinde ifadesini bulur. Bu bağlam içinde, bir anlamda, Leninizm, Marksizmin yeni bir aşaması olarak değerlendirebiliriz. Ancak, Leninizm, emperyalizm ve prolaterya devrimler çağının başından sonuna dek değişmez, mutlak şekilde geçerli, ölümsüz doğrular yığını olarak da kavranamaz. Tersine, toplumsal, tarihsel sürecin akışına koşut olarak geliştirilip derinleştirilmesi, nesnel süreç tarafından aşılan yanlarının yeniden üretilmesi gereken bir düşünce akımının yeni bir aşamasının temel taşları olarak algılanmalı-kavranmalıdır.

Lenin'den sonra gelen her kim olursa olsun, Marksizm-Leninizm'in geliştirilmesine katkıda bulunmuşsa onun bu katkıları ayrı bir düşünce akımı ya da Marksizm-Leninizm'in yeni bir aşaması olarak kavranamaz. Çünkü ortada bir çağ değişikliği yoktur. Sosyalizmi inşa deneyimleri yeni bir çağ değişikliğine yönelseydi; yani, "geri dönüşler yaşanmasaydı, komünizm çağına giden yolda sosyalizm kesin ve kalıcı başarılar sağlamış olsaydı; o zaman Marksizm-Leninizm'in yeni

bir aşamasından söz edebilirdik. Mevcut durumda, böylesi bir yeni aşamaya tekabül edecek embriyonlarından, nüvelerinden söz edebiliriz ancak. Kısacası tarihsel toplumsal gelişim bağlamında Marksizm-Leninizm'in yanı başına yeni izmler eklemek doğru değildir.

Bilindiği üzere marksist bilgi teorisi, bir düşünce akımı ya da bilimsel disiplinlerdeki gelişmelerin sarmal bir yol izlediği önermesini kendisine temel hareket noktası kabul eder. Ve bu sarmal gelişmenin de tarihsel toplumsal gelişme ve onun lokomotifi olan insan ihtiyaçları ve bu ihtiyaçların karşılanmasına kumanda eden insan bilinci ve yaratıcı zekasının yön verdiği pratik tarafından koşullandığını öngörür.

Dolayısıyla dünya ölçeğini kapsayan tarihsel toplumsal süreçte yeni bir aşamaya tekabül eden köklü değişmeler olmadığı sürece düşünsel planda Marksizm-Leninizm'e yeni bir aşama ilave etmenin; tarihsel toplumsal bağlamda ne yeri ve ne de anlamı vardır. Yani; Marksizm'in "en son ve üst aşaması" olarak "Maoizm" tespiti gibi tespitlerin bu anlam da ayakları havada kalmaktadır. Eğer, insanlık tarihi, sosyalizmin kalıcı ve kesin zafer kazandığı bir çağa ulaşmış olsaydı o zaman yeni aşamaya denk düşen, yeni düşüncelere tekabül eden yeni 'izm' ya da 'izmler'den söz etmekte haklı olabilirdik.

"Stalinizm" ya da "Maoizm" kavramlarını kullananlar, yani egemen ve yöneten bürokrasi, bu kavramları görünüşte Marksizm'e katkı olarak ortaya atmıştır. Bu kavramları ortaya atanların gerçek amacı başkadır. Sosyalizmin yolundan sapmasını gizlemek ve ortaya çıkan bürokratik devlet kapitalizmi rejimlerine ulusal bir karakter kazandırmaktır. Stalinizm, Sovyetler Birliği'nde egemen bir sınıf haline gelen bürokrasinin ulusal ideolojisinin adıdır. Maoizm ise, Çin'e egenen olan bürokrasinin ulusal ideolojisinin adıdır. Proleterya enternosyonalizmine ve dünya devrimine karşı bir silah olarak geliştirilmişlerdir. Yayılmacı ve sosyal emperyalist emelleri gizlemenin aracı haline getirilmişlerdir.

Dünyanın dört bir yanındaki sosyalistler, uzun yıllar bu gerçeğin farkına varamamıştır. Dolayısıyla ulusal ölçekli deneyleri bir birinin karşısına koyarak kendilerine saf belirlemişlerdir. Böylelikle peşine takıldıkları egemen bürokrasi kliklerinin değirmenlerine su taşımışlardır.

Sovyetler Birliği'nin başını çektiği Doğu Bloku ülkeleriyle Yugoslavya ve Arnavutluk rejimlerinin çökmesinden sonra hala mevcut olan Çin rejimini, bu rejimlerin çöküşü karşısına koyarak Çin'de halen sosyalizmin ayakta olduğu hayalini yaymaya çalışanlar dün olduğu bugün de vardır. Ülkemizde Aydınlıkçılar buna en uç örnektir. Bu türden yaklaşımlar, geçmişten ders çıkarma derdi olmayanlara aittir. Dahası; gerçek anlamda sosyalizm mücadelesi gibi bir sorunu olmayanlara aittir. Ve bu tür yaklaşım sahipleri geçmişin sakat ve yanlış anlayışlarını günümüze taşımaktadırlar. Ancak bu yaklaşımlar bilinçli ya da bilinçsiz dolaylı ya da dolaysız olarak sermayenin/karşı devrimin değirmenine su taşımaktadırlar.

Geçmişte, hem dünyanın birçok ülkesinde hem de Türkiye'de Marksizm-Leninizm dogmalar ve şemalar yığını olarak kavrandı. Marksizm-Leninizm'in ülke koşullarına uyarlanması adı altında teori çok feci şekillerde çarpıtıldı, deforme edildi. Öyle ki, Marksizm-Leninizm adına ortaya sürülen dogma ve şema karikatürleri, solun çok sayıda parçalara bölünmesinin doğal karşılanmasının kılıfları haline getirildi.

Bilindiği gibi ülkemizde 70'li yıllarda kendini sosyalist olarak tanımlayan "sol" üç ana bloğa bölünmüş durumdaydı. Bu durum 90'ların başlarına kadar varlığını sürdürmeye devam etti. Üç ana blok, Moskova yanlıları, Çin yanlıları ve orta yolculardan oluşuyordu. 70'lerin sonlarında bu bloklara bir de Tiran yanlıları eklendi. Ve her blok, birbirine düşman birçok akım ve gruptan oluşuyordu. Çin yanlılarının bir bölümü hariç, birbirine düşman tüm bu akımlar-gruplar, 90'ların başına gelindiğinde artık kendilerini temellendirip dayandıkları sözde sosyalist ülkelerin resmi ideolojilerinden yoksun kalmış durumdaydılar.

90'ların başında Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Sovyetler Birliği'nde yaşanan hızlı değişim rüzgarları karşısında Moskovacıların büyük çoğunluğu önce büyük şaşkınlık ve hayal kırıklığı kasırgasına maruz kaldı. Bu kasırga onları önce inançsızlığa devamla ağababalarının peşinden kapitalist sistemin kucağına sürükledi.

Berlin duvarının yıkılmasından kısa bir süre sonra, Tiran rejiminin rotasını hızla "serbest pazar ekonomisine" dolayısıyla "Batı Bloğu"yla bütünleşmeye çevirmesiyle birlikte; bizdeki Tirancıları da şaşkınlık ve hayal kırıklığı kasırgası sardı. Tiran yanlısı şeflerimiz, çevrelerinde baş gösteren şaşkınlık ve hayal kırıklığının inançsızlığa dönüşmesinin önünü kesmek için önce, daha sıkı Enver Hoca savunuculuğuna, Ramiz Aliye düşmanlığına sarıldılar. Daha sonra itina ile sosyalizmin

sorunları "geri dönüşler" sorunsalı gibi meselelerin üzerine ustaca kül serptiler. Dün olduğu gibi bugün de, 1980 öncesinden kalma "Marksist-Leninist" hat ve rotalarında yollarına devam etmeye çalışıyorlar. Malûm ML çizgileri onları görünüşte ve taktik olarak emekçilerin-proletaryanın safında gösteriyor olsa da, tarihsel olarak onları sermaye sisteminin kucağına itecektir. Stalin'in Sovyetler Birliği, Enver Hoca'nın Arnavutluğunun neden sasyalist yoldan kapitalist yola çark ettiği sorununa köklü ve mantiki çözümler aramazlarsa bu kaçınılmaz bir son olacaktır.

Duvarın yıkılmasından sonra bazı eski orta yolcular ve Maocu kesimler söz konusu gelişmelerin kendilerini doğruladığını ve haklı çıkardığını savunarak hem kendilerini avutmaya, hem de çevrelerini yanıltmaya devam etme yolunu tutmuşlardır. Bugüne değin bu yolda inatla ilerleme çabası içindedirler. Bu tür yaklaşımlar, gayri bilimseldir. Ve sahiplerini götüreceği yer, dün götürdüğü yerden farklı olmayacaktır.

Dünün Maocularının önemli bir kesimi bugün de halen geçmişte yaşamaya devam ediyorlar. Mevcut sorunsal yumağını, dün Mao'yu kim nasıl savundu, en doğru savunan kimdi, dolayısıyla bugün en haklı Maocu kimdir şeklinde tanımlamaya çalışıyorlar. Böylelikle daha başlangıçta kendilerine sakat bir bakış açısı ve yanlış bir çıkış noktası seçmiş oluyorlar. Oysa sosyalizm mücadelesinin içine saplandığı çıkmaz ve kaosun aşılması açısından düşünsel sahada, dün bulunulan en sağlam sanılan mevzilerde çakılıp kalmak yerine, çok daha ileri ve sağlam mevziler kazanmak yakıcı ve can alıcı bir görev haline gelmiştir.

Zaferlerle dolu 100-150'li yıllık geçmişine karşın, dünya sosyalist hareketi, bugün, başarızılıklar ve yenilgilerle karakterize olan bir uğrağa nasıl ve neden varmıştır? Mevcut çöküntü ve kaos nasıl aşılacaktır? Sorunsalın doğru tanımlanması ve yarınların fethedilmesi açısından hareket noktası yapılacak anahtar soruların başında bunlar gelir. Zira ücretli kölelik sistemi, sosyalist hareketin yeniden ayağa kalkıp tarihine zaferler ve başarılarla dolu yeni sayfalar ekleyebilmesinin nesnel temellerini oluşturmaya devam ediyor. Eksik olan; sosyalist haraketin, düşünsel planda kendisini yenilemesi ve aşması böylelikle çağı yakalaması ve bu temelde yeniden yapılandırmasıdır. Sözün özü sorunsalı böyle bir ana eksene oturtarak tanımlamak ve çözüm ve çıkış yolları arayışlarını böylesi bir bakış açısıyla ele almak yaşamsal önem arz ediyor. İhtiyaç duyulan, dahası kendini dayatan geniş kapsamlı bir yenilenme ve yeniden yapılanmadır. Gündeme gelmiş olan ve gelecek olan tartışma ve sorgulamaların olumluluk derecesini belileyecek olan en önemli kıstaslardan birisi bu tartışmaların böylesi bir amaca ne ölçüde hizmet edip etmeyeceği olacaktır.

b) Mao'nun Marksizm-Leninizme Katkıları Sorunu Üzerine:

Öncelikle şu noktaya vurgu yapmakta büyük yarar vardır: "Katkı" sorunu sözkonusu edilen katkı ve/veya katkıların ortaya çıktığı belirli tarihsel/toplumsal bağlamdan koparılmaksızın ele alınmasıdır. İnsanlığın kurtuluşu davasını ileriye taşıma; dolayısıyla mevcut dünyayı bu ereğin gerçekleştirilmesine dönük olarak dönüştürmeyi amaç edinen o büyük ve kapsamlı tarihsel eyleme yön verme ve onu ileri sürükleme; bu anlamda bir eylem klavuzu olma işlevinin ortaya çıkartılıp geliştirilmesi ve gerçekleştirilmesine ne ölçüde hizmet edip etmediği sorununa bağlı olarak ele alınmasıdır. Bilindiği üzere Marksizm-Leninizm bir dogmalar yığını değil işte boylesi bir yüce davanın yolunu aydınlatan "eylem kılavuzu"dur. Sürecin akışına koşut olarak geliştirilmeye, dönüştürülmeye, kendi kendini yenileyip aşmaya açıktır. Ve yeteneklidir.

Bilindiği gibi, Marks-Engels, Marksizmi teorize ederken, o dönemde kapitalizmin en gelişkin olduğu ülkeyi, İngiltereyi temel haraket noktası seçmişlerdir. Ve aynı şekilde bu teorinin hayata geçirilmesinde sosyalizmin kurulmasına dönük ideolojik siyasal eylem içinde, kapitalizmin en gelişmiş olduğu ülkeleri haraket sahası-mücadele alanı olarak görmüşlerdir. Kapitalizmin sömürgeleştirdiği, geri kalmaya mahkûm ettiği "çevre" ülkelerin kurtuluşunu, "merkez ülkeler"de gerçekleştirilmesi öngörülen kurtuşa bağlı görmüşlerdir.

Ancak 20. yy'ın eşiğine gelindiğinde, kapitalist sistemin "serbest rekabetçi" aşamadan "tekelci" aşamaya geçmesinde ve dünyanın tekelci sermaye güçleri arasında paylaşılmasının tamamlanmasından sonra dünya devriminin fırtına merkezleri Avrupa'dan Doğu'ya; dünya ölçeğinde metropollerden çevre ülkelere doğru bir kayma seyri içine giriyordu. Lenin, emperyalizmi dünya çapında bir sistem, küresel boyutlar kazanan bir sistem haline gelen kapitalizmin üst aşaması olarak değerlendiriyor. Ve bu sistemin "en zayıf halkalarında" gerçekleştirilecek devrim ya da devrimlerle çökertilmeye başlanacağını öngörüyordu.

Dolayısıyla metropol ülkeler ilk önce kırılacak olan "en zayıf halka"lar olmaktan çıkmış bulunuyordu. Zira; kapitalist metropollerde sermayenin emek sermaye çatışmasını yumuşatmanın yol ve yöntemlerini bulmasına koşut olarak sınıf mücadeleleri ya Rusya gibi kapitalizmin az geliştiği ülkelere kayıyor, ya da Çin ve benzeri gibi yarı-sömürge, sömürge ülkelere kayıyordu ve oralarda kah anti-feodal, kah anti-emperyalist/ulusal-etnik vb. muhtevalara bürünüyordu.

Bu gelişmeler ve ortaya çıkan yeni durumlar, devrim açısından yeni ve önemli olanaklar-avantajlar ile olanaksızlıklar-dezavantajları da beraberinde getiriyordu. Anti-feodal/ulusal kurtuluş mücadelelerinde, burjuvazinin devrimci barutunu tüketmiş olması, dolayısıyla önderlik misyonunu gerçekleştirebilecek konumunu yitirmesi ve buna karşılık burjuvazinin devrimci misyonunu yüklenecek yeni bir gücün-proletaryanın tarih sahnesine çıkması tarihsel bir olanaktı. Yüzünü sosyalizme dönen bu türden devrimler sonrasında, kapitalizmin az ya da çok az geliştiği tarım toplumlalarına dayanarak sosyalizmi inşa etmek büyük olanaksızlıklar ve dezavantajlar ortaya çıkarıyordu.

Devrim fırtınalarının, sosyalizmin üzerinde inşa edileceği öngörülen sanayi toplumları haline gelmiş kapitalist ülkeler sathından, henüz tarım toplumu olma özelliğini koruyan çevre ülkeler sathına kayması; komünistlerin karşısına iki seçenek koymuştur; ya tarihin nesnel akışına iradi olarak müdahale etmek üzere tarihi somut durumların sunduğu olanakları kullanarak sermaye sistemine karşı mücadeleye atılmak; ya da sanayi toplumlarında yeniden devrim fırtınalarının patlak vermesini beklemek. Leninizm, birinci yolu tuttu. Kausky'ciler vb.leri ikinci yolu tuttular.

Paris Komünü'nden sonra, "Leninizm"in aydınlattığı yoldan ilerleyen komünistler, Rusya da gerçekleştirilen Büyük Ekim Devrimi ile ikinci kez sosyalizmin inşasına gidecek yolun kapısını aralamışlardı. Ancak; bu kez, çarlık Rusyası'nda açılan kapı, Fransa'da açılan kapıdan oldukça farklı bir sosyo-ekonomik zemine götürüyordu komünistleri. Ve bu yeni sürecin akışı içinde emperyalist sistemin zayıf halkaları haline gelen Çin de dahil bir çok ülkede sosyal-ulusal devrimler gerçekleşiyordu. Doğu Almanya, Çekoslavakya hariç, Rusya'dan daha geri durumda olan bu ülkelerde genellikle "SB modeli"ni örnek alan "sosyalizmler" inşaa edilmeye çalışılacaktı.

Marks döneminde, Fransa'da Paris Kominarları iktidarda kalabilselerdi üzerinde sosyalizmi kurabilecekleri bir sanayi toplumuna dayanacaklardı. Rusya'daki komünistler ele geçirdikleri iktidarı korumayı başardılar. Ancak; onlar, üzerinde sosyalizmi oluşturmaya haiz bir sosyo-ekonomik zeminden yoksundular. Dolayısıyla, o günkü Rusya somutunda, genelde toplumun, özelde komünistlerin önünde çözülmek üzere kendini dayatan temel sorun-görev sosyalizmin inşa edilmesinden çok onun üzerinde yükseleceği yegane zemin olan sanayileşmenin gerçekleştirilmesi; yani esasen bir tarım toplumu olan Rusya toplumunun sanayi toplumu haline getirilmesi idi.

Sovyetler Birliği deneyi, sanayinin geliştirilmesi ile sosyalizmin inşa edilmesinin el ele yürütülmeye çalışıldığı bir deney olmuştur. Ancak hareket noktası ve dahası kendini nesnel bir zorunluluk olarak dayatan sanayileşme görevinin gerçekleştirilmesine dönük çabalar sosyalizmin kurulmasına dönük çabaları sınırlamış, olumsuz etkilemiş, sakatlamıştır.

Zira Marks'ın ön gördüğünden oldukça farklı ve geri koşullarda kurulmaya çalışılacak bir sosyalizm ile onun teoride öngördüğü sosyalizm arasında birebir uyum olmasını beklemek ham bir hayal olurdu. Zaten ilk etapta böyle bir şey de mümkün değildi. Mümkün olan, mümkün olması için yola çıkılan, sosyalizmin inşasına uygun zemin yaratmakta ifadesini bulacak bir geçiş sürecinin yaşanmasıydı. NEP (Yeni Ekonomik Politikalar) ile başlatılan süreç böyle bir süreçtir.

1936'ya gelindiğinde bu geçiş aşamasının sona erdiği, sosyalizme geçildiği ilan edildi. Ve sosyalizmin anayasası hazırlanıp kabul edildi. Ancak kurulduğu ilan edilen bu sosyalizm ile Marks'ın öngördüğü sosyalizm arasında biçimsel açıdan çok sayıda benzerliklerin yanı sıra özsel açıdan çok önemli farklılıklar ve uyumsuzluklar da ortaya çıkmış bulunuyordu. Ve en kötüsü de bu uyumsuzluk ve farklılıkları görmek, saptamak dolayısıyla ortadan kaldırmak gibi bir sorunun varlığı dahi söz konusu edilemiyordu.

Oysa; söz konusu bu uyumsuzluk ve farklılıklar (sapmalar), kurulduğu ilan edilen sosyalizmin Marks'ın öngördüğü sosyalizme evrilmesinin neredeyse bütün ana yollarını tıkayan bir mekanizmayı ortaya çıkarmıştı. Ve aynı zamanda bu sapmalar bu mekanizma üzerine baykuş gibi tüneyen bir yönetim kastını sürecin bağrında büyütmüştür. Merkezi, bürokratik devasa mekanizma ve onun üzerine tüneyen

yönetici bürokratik kast, sosyalizmden yapısal bir sapma ve özsel bir yozlaşmadır. Bürokratik mekanizmanın ortaya çıkmasına yol açan sapmalar, aynı zamanda bürokratik yozlaşmanın da kaynağını oluşturmuştur: Kitleler adına ve kitlelere rağmen hareket eden, ancak kitlelerden kopuk katı merkeziyetçi bürokratik yönetme, üretme, dağıtma ve yeniden üretme tarzına tekabül eden bir devasa mekanizma, onun üzerinde tüneyen yönetici kast olma özelliği taşıyan bürokrasi.

Mao'nun "katkıları" sorunu, yukarıda çok kısa bazı genel ve temel öğelerine dikkat çekerek özetlenmeye çalışılan tablo içerisinde ortaya çıkan olumluluklar ve olumsuzluklar, olanaklar ve olanaksızlaklar bağlamı üzerine oturtularak ele alınmalıdır.

Mao'nun "katkıları" açısından öne çıkarılması gereken iki önemli nokta vardır. Birincisi; Marksizm-Leninizm'in devrim öncesi Çin koşullarına yaratıcı şekilde uyarlanması, ikincisi ML'in devrim sonrası Çin koşullarına ve önemlisi de Çin'de yaşanan sosyalimmin inşasına yönelik deneyime, Sovyetler Birliği deneyiminin olumlu ve olumsuz yanlarından çıkardığı dersler ışığında yön vermeye çalışması.

Mao, Marksizm-Leninizm'i bir dogmalar yığını olarak değil eylem kılavuzu olarak kavramıştır. O, dogmatizme karşı somut pratiğe dayalı fikirler üretme ve bu fikirleri pratikte sınayarak geliştirmeyi kendisine çıkış noktası yapmıştır.

Dolayısıyla, 1920'lerin ilk yarısında Çin koşullarına uyarlanmaya çalışılan "Rus Devrimi" modelinin pratik taraafından dışlanmasıyla aşılmasının gerekliliğini görmüştür. İşçi sınıfının öncü ve temel güç kabul eden şehirlerdeki mücadeleyi esas alan anlayışın, Çin'i devrime götürmeyeceğini; zira Çin'de işçi sınıfının genel nüfus ve toplum içerisindeki yeri-gücü rolünün devrimi zafere götürmek açısından yetersiz kaldığını görmüştür. Buradan hareketle; Çin koşullarına denk düşecek Çin'e özgü bir devrim stratejisi-taktiği-programı geliştirmiş, bunların hayata uygulanmasına ön ayak olmuştur.

Teorik açıdan ve Çin özgülü hesaba katılmaksızın ele alınıp değerlendirildiğinde, Mao'nun devrimde işçi sınıfının önderliğini ideolojik düzeye indirgeyip komünist partinin varlığı ile özdeşleştirmesi, Marksizm-Leninizm'den ilkesel bir sapma olarak değrlendirilebilinir.

Oysa, Çin'in somut koşullarına tekâbül eden Çin Devrimi modelinin, dünya devrimi ve sosyalizmi bağlamı içinde ele alırsak; bu modelin, Marksizm-Leninizm'den bir sapma olarak değerlendirilmesinin doğru olmadığı görülecektir. Zira; devrim ve sosyalizm mücadelesi, dünya ölçeğinde bir mücadele nieliği kazanmıştır.

Mao, devrim ve sosyalizm yolunda aşamalı-kesintisiz devrim konseptini doğru kavramıştır. Çin'in özgül koşulları ve bu koşulların sosyalizmin kuruluşu açısından sunduğu olanak ve olanaksızlıkları doğru çözümleyerek, Sovyetler Birliği deneyiminden çıkardığı dersleri de hesaba katarak sosyalizmin inşasına dönük, Çin'e özgü bir geçiş sürecinin başlatılmasına öncülük etmiştir. Demokratik Halk İktidarı, Demokratik Halk İktisadi vb. konseptleri formüle etmiştir. Ancak Mao, bu geçiş sürecinin önceden belirlenenden oldukça kısa bir süre içinde sonuçlandırılması gibi, tarihsel bir yanılgıya düşmüştür.

Böylelikle; sosyalizmin inşaası açısından oldukça geri bir sosyo-ekonomik zeminde, sosyalizm deneyimleri için teorinin öngördüğü normlara yakın uygulamalar gündeme sokuyordu. Bu sol bir yaklaşım ve pratikti. Yani teorik dğrular, denk düşmedikleri bir sosyo-ekonomik zeminde hayata uygulanmaya çalışılacaktı. Ancak beklenen sonuçlara ulaşılmayıcaktı.

Sovyetler Birliği deneyiminin olumsuzluklarının Çin'de tekerür etmemesi amacı güdülerek uygulamaya sokulan alternatif düşünce ve pratikler, Çin deneyinin başarılı biçimde ilerlemesi için yeterli olmamıştır.

Demek ki, Mao'nun Sovyetler Birliği deneyinden yola çıkarak ileri sürdüğü fikirler ve alternatif uygulamaları "geri dönüş"ün önünü kesmeye yarayacak sihirli birer değnek olarak yüceltmek, hiç bir sorunu çözüme ulaştıramaz. "Maoizm" tespiti sahipleri bu önemli gerçeği görmezden geliyorlar.

Ama yine de Mao'nun Sovyetler Birliği deneyinden hareketle ortaya koyduğu tezler ve alternaif uygulamalar, sosyalizme geçiş deneylerinin başarısızlıkla sonuçlanmasının nedenlerinin saptanması ve yaşanacak yeni deneylerde tekerür etmesinin önlenmesi açısından tarihi öneme sahiptir.

Zira; Çin deneyi, Mao'nun Sovyetler Birliği deneyinden çıkardığı derslerin sınanmaya çalışıldığı bir deney olma özelliği ile sosyalizm hareketi tarihinde çok özel ve daha ileri bir yere sahiptir.

Önemli olan Mao'yu savunmaktan ziyade, Çin deneyini ve Mao'yu dünya sosyalist hareketi içinde hak ettiği yere oturtmak ve Mao'yu böylesi bir yaklaşım ışığında anlayıp kavramak ve onun geleceğe taşınacak yanlarını alıp geliştirmektir.

Gücümüz Üreten Oluşumuzdandır!

Cihan CAN

Grevimizin ertelenmesi kararının kabullenilmesi bazılarımız için gerçekten zor oldu. Yaşama sınıfsal bakıştan uzak, herşeyi kişilere endeksleyen bakış açısı gelip yaşamın gerçeğine tosladı. Önceki hükümet IMF'nin uşağıydı dolayısı ile işçi,emek karşıtı politikalar uygulaması doğası gereğiydi. Ancak bu hükümet farklıydı,bizdendi. Haliylede alacağı kararlarda bizlerden yana olacaktı.

Gel görki hayali söylemlerle yaşamın acımasızlığı zıt kutuplarda yer almıştı ve sermayenin uşakları açısından söylemler farklılıklar taşısada hizmet edilen nokta ortaktı. Hedef sermayeye uşaklıkta engel tanımamaydı.

Oylarımızla iktidara getirdiklerimiz bir önceki hükümetin yaptığını tekrarladı, ancak söylemde daha inceltilmiş, cilalanmış sözlerle "kamu yararı" gerekçesiyle "grev" hakkımızı 60 gün süre ile erteledi.

Aslında uluslar arası sermaye ve yerli uşaklarının işçi sınıfı ve emekçi kesimlere karşı izleyecekleri politikaların uygulanması sürecinde Anasol-D hükümeti döneminde sermaye hükümetlerinin bundan böyle uygulayacakları politikalar saptanmış ve bu politikalar dönemin Şişecam genel müdürü Adnan Çağlayan tarafından da hararetle desteklenmiş ve toplu iş sözleşmelerinde de tavizsiz uygulanması gerekliliğine vurgu yapılmıştı. Dönemin bu politikalarının ücretlere yönelik esasını da o güne değin uygulanmakta olan **"gerçekleşen enflasyonun ücretlere yansıtılması" şeklindeki TİS ana hükmünün yerine hükümetlerce bütçelerde öngörülen enflasyon hedefinin " ücretlere yansıtılması"** şeklinde ki ücretlerin aşağı çekilmesinde sermayenin yeni politikasının TİS' lerine sokulması ve giderek işçi sınıfı ve emekçi kesimlere bunun kanıksatılmasıydı.

Sermaye açısından sınıf karşıtı politikaların sınıfa ve kitlelere sindirtilerek kabullendirilmesinde izlenen biricik yol uygulanacak politikaların ve sonuçlarının sürece yayılarak uygulamaya konmasıdır. Bugün yaşadığımız süreç reel ücretlerin aşağı çekilmesi, grevin yasalarda hak olarak yer almasının fiilen hiçbir anlam ifade etmediği, kamu yararı-milli güvenlik vb. gerekçelerle grevin uygulanamaz bir hale getirilmesi, ücretlerin düşürülmesi politikasının sürece yayılmış sonuçlarıdır.

Yaşadığımız süreçten çıkarmamız gereken ders şudur: Ülkemizde uluslararası sermaye ve yerli işbirlikçilerinin onay vermediği hiç bir siyasal iktidar varlığını sürdüremez. "Egemenlik kayıtsız şartsız sermayenindir" sloganı yaşamımızın bir gerçekliği haline gelmiş, emekçi kesimlerde bu yaşamın tamamlayıcıları haline getirilmiştir.

Grevimizin ertelenme gerekçesi de gayet şıktı; "kamu yararı". Diğer bir deyişle "genelin" yararı gözetilmişti. Ancak gözlerden gizlenmeye çalışılan bir gerçek tüm açıklığıyla ortada durmaktadır. Genel kimlerden oluşmaktadır? Ertelenen ve ertelecek olan grevlerde hak kaybına uğrayan, mağdur olanlar aileleri ile birlikte milyonları oluştururken, mağduriyete sebep olanlar ancak yüzlerle bilemedin binlerle ifade edilebilir. O zaman genel veya kamu sözleri ile ifade edilen ve kimlikleri gözlerden kaçırılmaya çalışılan bir avuç "harami", "yarasa" nın çıkarlarıdır bizlerden gizlenmeye çalışılan.

Sayın Başbakanın Türk-İş genel kurulunda bir delegenin şahsında tüm işçi sınıfına yönelttiği "siz 70 milyon değilsiniz" sözlerinde ifadesini bulan "bir avuç haraminin çıkarlarının genelin çıkarları imiş gibi gösterilme çabası" burada kendini ele vermektedir.

Sermayenin tipik "böl-parçala-yönet" politikasıdır bu sözlerde ifadesini bulan. Sanki memur olarak nitelenen kafa emekçilerine, köylülüğe karşı farklı politikalar uygulanıyormuşçasına emekçi kesimler içinde çıkar farklılığı politikası ile bölünme yaratmak çabasıdır bu.

Bu sermaye tetikçiliği politikalarına karşın işçi sınıfı ve emekçi kesimlerde ne yazık ki istenen sonuca ulaşılmış, sömürülen kitleler kaderlerine razı hale getirilmiş,anlaşılmaz bir duyarsızlıkla "kamu yararı "adına çıkarlarının gasp edilmesine seyirci kalmışlardır ve bu durum halen geçerliliğini sürdürmektedir.

İdeolojilerin, düşüncelerin denek taşı pratiktir, yaşamdır. Pratikte

uygulanamayan hiçbir düşüncenin yaşam bulma,gerçeğe dönüşme şansı yoktur. "Aynası iştir kişinin, lafa bakılmaz" sözü günümüzü aydınlatan bir meşale işlevi görmektedir. Bu meşalenin gösterdiği gerçeğe icabet edeceksek yapmamız gereken sağıyla-soluyla tüm sermaye partilerine toplu karşı koyuşu gerçekleştirerek ekonomik temeldeki hak arayışlarımızı haklarımızın gasp edilmesinde dayanak noktası yapılan yasaların tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına yönelik demokratik ve meşru tepkilerimizle tamamlamamızdır.

Hak alma ve bunu korumada başka çıkar yolumuz yoktur. Sermaye kesimi çıkarına olan yasaların çıkarılmasında nasıl faaliyet yürütüyorsa bizde işçi sınıfı ve emekçi kesimler olarak haklarımızı alma ve korumada dayanak noktası olacak yasaların çıkarılmasını dayatmalıyız sermaye partilerine. Aksi davranış "ağlamayan bebeğe mama yok" sözünün yaşam bulmasına yol açacak ve haklarımız gasp edilmeye devam edecektir.

Hükümetin grevimizi ertelemesi öncesinde bir öğretim görevlisi gazete yazarının "şeker gibi ihracat" başlıklı yazısı işçi sınıfının çıkarlarının ortaklaştığı gibi mücadelelerininde hak olma ve koruma noktasında ortaklaşmasının zorunluluğunu tüm çıplaklığı ile gözler önüne seriyordu.

Söz konusu yazının içeriğini kısaca aktarmakta fayda var; "Yılın ilk 11 ayında 43 küsür milyar dolarlık ihracat yapılmış... Söz konusu ihracatın % 84'ü imalat sanayi ürünlerinden, % 15'i taşıt araçları ve yan sanayinden oluşuyor. Devlet Planlama Teşkilatı verilerine göre imalat sanayindeki işçi sayısı 1998'den 2002 yılına % 17 azalırken, üretim aynı dönemde % 5 artmış.

DPT bu emek verim (sömürü) artışına karşın imalat sanayinde saatlik ücretlerin söz konusu dönemde % 484 artışına karşın, tüketici fiyatları % 571 artmış, dolayısıyla saat başına reel ücrette azalmış..."

Yazarın yazısı "ihracatımız işçileri yoğun şekilde çalıştırmak ve reel ücreti azaltmak suretiyle üretim maliyetini düşürerek artmaktadır" saptaması ile devam etmektedir.

Grev erteleme kararının kamuoyuna açıklanması ile birlikte özelde cam işçileri, genelde işçi sınıfı ve emekçiler ertelemenin mantığını ve gerekçesini anlamakta zorlandılar.

Aslında gerekçe sermayenin iktidarı için makul ve haklıydı.

Grev ertelemesini takip eden günlerde basında grev erteleme önerisinin dış ticaretten sorumlu Devlet Bakanı Kürşat Tüzmen'den geldiği şeklinde haberler boy gösterdi. Sayın Tüzmen'in gerekçeside ilk zaman tacirleri gibi durumdan görev çıkarmaya dayanmaktadır.

İşçi sınıfı ve emekçiler için grev ertelemesinin ibretlik gerekçesi şöyle açıklanmış; "Otomotiv sektörü neredeyse sıfır stokla çalışıyor. Yakın zamana kadar ithal edilen oto camlarını artık Türkiye'de üretebiliyoruz. **Şişe Cam dünya çapında bir şirket. Ne üretim aksasın, ne de işçilerin hakları kaybolsun. Grevi iki ay süreyle erteleyelim, taraflar bir araya gelsinler ve tekrar düşünsünler.** Türkiye'deki oto cam üretimi yerliler kadar yabancıları da ilgilendiriyor. Öyle ki Alman Ford fabrikasına bile oto camları Türkiye'den gidiyor. Bir grev hem yerli üretimi durma aşamasına getirir, hem de yabancı otomobil firmalarının üretim planlarını bozar. İhracat zincirinin bir halkası koparsa yabancılar belki telafi edilebilir ama üretim güvenliği zedeleneceği için bir daha Türkiye ile **iş yapmak istemeyebilirler.** Grevin ertelenmesinde yarar var."

Sözlere dikkat. Bu sözler Şişe Cam yöneticilerinin ağzından çıkmıyor. Bu sözler bizlerin oyuyla sözde bize hizmet amacı ile iktidara gelen bir bakanın ağzından çıkıyor. Sormak lazım bu düşünceye sahip tüccar ruhlulara; Üretim aksamadan, grev yapılmadan hak alındığı nerede görülmüş? Grevin amacı ve mantığı nedir?

Tam 1 yıldır süren görüşmelere rağmen hakkını alamayan cam işçisinin hakkını almak için grevden başka seçeneği var mıdır?

Yukarıda grev ertelemenin gerekçesini ortaya koyan mantığı tek bir kelime ile ifade edebiliriz; İhracat...

Tüm endişe ihracatın gerilemesi olasılığına dayanıyor. Ne pahasına? 5 bin cam işçisinin alım gücünün düşürülmesi pahasına.

Neye dayanarak? Anti-demokratik, emek karşıtlığı her maddesi ile gün yüzüne çıkmış 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt yasasına dayanarak.

Ne diyor meşhur emek karşıtı 2822 sayılı yasa?

"Erteleme kararı ile Çalışma Bakanlığı bizzat ve resmi arabulucu listesinden seçeceği bir arabulucu yardımı ile uyuşmazlığın çözümü için erteleme süresince çalışma yürütür. Bu süre içinde taraflar anlaşarak uyuşmazlığı özel hakeme de intikal ettirebilirler. Erteleme süresinin sona erdiği tarihte taraflar anlaşamamış veya uyuşmazlığı özel hakeme de intikal ettirmemişlerse, Çalışma Bakanı çözümü için Yüksek Hakem Kurulu'na başvurur." (madde 34)

Yani grev fiili olarak engellenmiş, grev hakkı ortadan kaldırılmış olur. Burada bir parantez açıp, düşüncelerimizi netleştirmemiz gerekiyor.

Yasa nedir?

Sözlük anlamı ile yasa: 1-Uyulması gerekli ve zorunlu kural. 2-Bir ülkede yasa koyucunun hazırladığı yaptırım gücü olan,insan etkinliklerini düzenleyen buyurucu kural olarak tanımlanmaktadır.

Kısaca uyulması gerekli kural olarak ifade edebileceğimiz yasa doğaldır ki zorunluluktan doğar.

Tek kişi için gereksiz ve anlamsız olan yasanın zorunluluğu toplumsal yaşamdır. Toplumsallığın analizinde öne çıkan yön,toplumu oluşturan kesimlerin hangisinin bu kuralların konulmasına ve diğer kesimlerin bu kurallara uymasını zorunlu görmesine bağlıdır.

Bir toplumsal kesimin diğerlerinin uymasını zorunlu gördüğü kurallar bütünü olan yasaların uygulanabilmesinin yolu diğer kesimlerin bu yasalara karşı olan tutumundan geçer. Diğer yandan toplumsal yaşamın olmazsa olmazı yasa ile meşruluğun bir arada bulunması zorunluluğudur.

Bir şeyi yasalara dayandırarak hukuki yollardan uygulamaya koyabilirsiniz ancak geniş kitleler açısından ona meşruluk kazandıramazsınız. Bu yönüyle bir şeyin yaşamda yer bulmasının ön koşulu onun meşruluğudur.

ABD'nin Irak işgalini kukla hükümete işgal davetiyesi çıkartarak yasalaştırabilirsiniz, hukuki güvenceye alabilirsiniz. Ancak Irak ve Dünya emekçilerinin gözünde meşrulaştıramazsınız.

Bu nokta da grev erteleme kararı hukuken kılıfına uydurulmuş, yasal yollardan engellenmiş olabilir. Ancak bu erteleme cam işçilerinin gözünde meşruluk kazanmış değildir. **Öyleyse cam işçileri için önemli olan meşruluk olmalıdır ve unutulmamalıdır ki yasaları oluşturmak ne denli önemli ise uygulanabilir olması da o derece önemlidir ve bir şeyin uygulanabilirliği yasal da olsa güç ilişkilerine bağlıdır.**

Bundan sonra ne yapılabilir?

Aslında bu noktada bir şeyleri dillendirmek pek önem taşımıyor.

Şöyle ki; Üreten cam işçisi üretici gücünü biliyor, üretiminin gücünü, neyi, ne zaman, ne kadar üreteceğini de biliyor ve bu bilincini üretime direkt yansıttığında olası sonuçları da tasavvur edebiliyor.

Grevimiz yasalara dayanılarak ertelenmiştir. Bu bizim üretimden gelen gücümüzü, üretim araçlarının başından ayrılarak hiç üretmeme şeklinde ortaya koyacağımız grev hakkımızı ortadan kaldırdı.

Ancak hiçbir yasa bizlere ne kadar sürede, ne kalitede üretim yapmamız gerektiğini söyleyemez.

Sözlerimi bir sınıf dostunun sözleri ile sonlandırıyorum; "Cam işçileri bu yasağı aşarak, grevi fiili olarak hayata geçirme olanağına sahip bulunmaktadır.

Bunun için, sınıfın çıkarlarını korumak doğrultusundaki yaratıcı kimliğini biraz canlandırmak yeterlidir. **Fazla mesaiye kalmamak, üretimde verimliliği düşürmek, işi yavaşlatmak bu türden akla ilk gelen 'pasif' direnişlerdir."**

Beynimize kazımamız gereken gerçek şudur; girişilen işte kararlılık, hedefte netlik, mücadelede kitlesellik başarının anahtarıdır...

önsöz

Gülümsüyordu toprak
Köknar ateşi gibi
Göğüsleri, gagaları
Yakuta bürünmüş
Milyonlarca şahin
uçuşuyordu
Yıldız mahşerin
altında
Kuluçkaya yatmıştı
kumrular
Gümüş sisler içinde
İnci katarı gibi
dizilmişti
Uçurum kıyılarına
ceylanlar

Kurt avazı
Ve kanla yüklüydü
Kuzey rüzgarları
Tohumun ve tomurcuğun
Çatlamasını bekliyordu
demir
Karınca uğultuları
yayılıyordu
Ayakta ölen ağaçların
Gövdelerinden kumlara
Korkuyu kalkan gibi
Kuşanmıştı kuşku
Çıngırak sesli ötleğenleri
arıyordu
Demir ayaklı insanlar
Buzun ateşle çiftleştiği
Rivayetini yayıyordu dilsizler
Tüylenmiş sarı ağızlı
Çığlıklar yükseliyordu
Bataklık süsenlerinin
Büründüğü derin vadilerden

(...)

Muzaffer Oruçoğlu

Eğitim Tartışmalarına Kısa Notlar...

Kirve KALENDER

"Herhangi bir eğitim,
cesaret ve mutluluğu
yitirirse bir işe yaramaz."[2]

YÖK mü, YEK mi? Ya da hangisi daha "ehven-i şer"? Vd'ler, vd'leri...

Tartışma bu değil; bu olamaz...

Tartışılması gereken, tartışılması "olmazsa olmaz" olan "Eğitimde Çürüme"dir;[3] onu çürüten kapitalist müdahaledir... "Bilim en devrimci mekanizmadır,"[4] gerçeğini unutmadan "Ne", "Niçin", "Nasıl" ve "Kimin" için olduğu bilgisine ulaşabilmektir...[5]

Evet, değiştirmek -ve "nafile tartış-MA!" ritüellerinin aksesuarı olmamak- için tartışmak gerek...

NAFİLE TARTIŞ-MA?

"Yüzeysel örneklemede
işin özü unutulur."[6]

TartışıyorlarMIŞ![7]

Bilmeyen var mı? "Yeni YÖK yasa taslağı tartışması iktidar-Üniversitelerarası Kurul-Genelkurmay mekik diplomasisinde kilitlenmiş durumdadır."[8] Ve de sorunun gerçek muhatapları bu sürecin dışındadır...

Ve aslında "TartışıyorlarMIŞ" gibi yapan aynı tarafın farklı fraksiyonları, eğitimi (ya da onun piyasaya uyarlanmasını!) değil; Tevhidi Tedrisat Kanunu'nun bugününü tartışmaktadırlar...[9]

Sorunun devasa ölçeği dikkate alındığında, aynı tarafın iki fraksiyonu tarafından didiklenen bu kör (ya da kayıkçı) dövüşü, "önemsiz" kocaman bir hiçtir...

Sorunun özünü ise, kapitalist eğitim ve kapitalist piyasanın kamusal eğitim hakkını özelleştirmesidir... Kilit soru(n) budur; ötesi laf-ı güzaftır... Gelişimin gösterdiği üzere "1980'lerden itibaren uygulanan neo-liberal proje çerçevesinde gelişen süreç sonucunda 'uzlaşma siyaseti' terkedilmiş ve sermayenin kendi sosyal evrenini inşa etme süreci ortaya çıkmıştır. (...)

Elit üniversiteler, üniversite-sermaye ilişkisinin yoğunlaştığı ve giderek Ar-Ge faaliyetlerinin yürütüldüğü kurumlar olma yoluna girmişlerdir. (...)

Firmalar, büyük maliyetler gerektiren Ar-Ge faaliyetlerini kendi

[1] YÖK'e Karşı İsyan Hareketi'nin düzenlediği Ankara Demokratik Üniversite Konferansı'na (13-14 Aralık 2003) sunulan Tebliğ.
[2] Pestalozzi.
[3] Bkz: Korkut Boratav, "Eğitimde Çürüyüş", Cumhuriyet, 15 Ekim 2003, s.12.
[4] Carl Sagan, "Bilimin Olmadığı Yerde Demokrasi de Olmaz", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:869, 15 Kasım 2003, s.6-7.
[5] Bu konuda bkz: Murat Aşkar, "Bilgi ve Bilgili Olmak Ne Demek?", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:869, 15 Kasım 2003, s.10.
[6] Karl Marx.
[7] YÖK-YEK tartışma ve değerlendirmelerine ilişkin olarak bkz: Fikret Soydan, "YÖK Tartışması Amerikancı İslâm ile Üniversite Bürokrasisinin Çatışması", Kaldıraç Dergisi, No:42, Kasım 2003, s.24-25; Abbas Güçlü, "Nasıl Bir YÖK Başkanı İsteniyor", Milliyet, 14 Kasım 2003, s.21; Abbas Güçlü, "YÖK Başkanı Kim Olacak?", Milliyet, 11 Kasım 2003, s.19; Seyfi Öngider, "... 'Derin' Prof.lar AKP'ye Karşı", Sosyalist Demokrasi, No:8, 21 Ekim 2003, s.12; Yalçın Doğan, "YÖK'e AB Fırçası", Hürriyet, 5 Kasım 2003, s.13; Abbas Güçlü, "YÖK ve ÖSS'de Son Durum?", Milliyet, 5 Kasım 2003, s.21; Dilek Güngör, "AKP, YÖK'e İkinci Golü Attı", Radikal, 10 Kasım 2003, s.5; Ahmet Yaşaroğlu, "YÖK, YEK ve Üniversiteler", Evrensel, 7 Kasım 2003, s.7; "YÖK Kavgası Sokağa Taştı", Radikal, 7 Kasım 2003, s.3; Abbas Güçlü, "YÖK ve Sınav Düellosunda Son Durum", Milliyet, 17 Ekim 2003, s.21; "Bakan Çelik: 2004'e Yeni Bir YÖK'le Gireceğiz", Türkiye, 17 Ekim 2003, s.12; "YÖK ve YEK Basını", Evrensel, 27 Ekim 2003, s.2; "YEK ve YÖK'e Karşı Mücadele", Evrensel, 3 Kasım 2003, s.1-2; "YÖK ve YEK'e Geçit Yok", Evrensel, 6 Kasım 2003, s.3; Abbas Güçlü, "YÖK'ten Hükümete Veto", Milliyet, 1 Kasım 2003, s.21; Tosun Terzioğlu, "Üniversiteler İçin Kısa Bir Çerçeve Yasa Yeterli", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:865, 18 Ekim 2003, s.12; Harun Gümrükçü, "YÖK Yasası Dar Geliyor", Cumhuriyet, 2 Kasım 2003, s.12; "... 'İmam-Hatip' Gerilimi", Radikal, 14 Ekim 2003, s.6; "Üniversite Kavgası Anıtkabir'e Taşındı", Radikal, 26 Ekim 2003, s.6; "YÖK İçin Uzlaşma", Radikal, 27 Ekim 2003, s.5; "YÖK'ün 4. Başkanı Teziç", Cumhuriyet, 9 Aralık 2003, s.8; "Yeni YÖK Başkanı Teziç: Kamusal Alanda Türban Olmaz", Cumhuriyet, 10 Aralık 2003, s.5.
[8] Serhan Ada, "Önce Üniversiteler Bozuldu", Radikal, 18 Ekim 2003, s.21.
[9] Bkz: Ahmet İnsel, "İkiyüzlülük Savaşları", Radikal İki, 19 Ekim 2003, s.3.

bünyelerinde kurmak yerine, üniversite-sanayi işbirliği ile üniversitelerin olanaklarını kendi çıkarları için kullanma yoluna gitmektedirler. (...)

YÖK ve AKP'nin önerdikleri düzenlemelerin esasta bir farklılık taşımadığı söylenebilir."[10]

YÖK MÜ?!

"Akademik korku,
McCarthy zulmü.
Sanki bir sis tabakasının ortasında yaşıyorduk."[11]

Kayıkçı dövüşünün "Tartışıyorlar MIŞ" gibi yapan girdabında, "YÖK de hükümet de, bilimsel gerekliliklerden uzak varoluşlarını, ötekinin kötülüğü üzerine kuruyor..."[12]

YÖK mü?[13] Ona karşı yaratıldığı 12 Eylül sürecinden beri kesintisiz bir kararlılıkla savaşanlar, sadece ve sadece sosyalistlerdir... (Kimse bunu unutup, unutturmaya kalkışmasın!)

Tekrarda yarar var mı bilmiyorum...

"YÖK üniversitelerde özgürlüğü yok etmekle kalmamış, bilimsel araştırmaları yönlendirmiş, üniversitelerle toplumun diyalogunu koparmıştır"![14]

"YÖK sistemi altında üniversiteler akademik özgürlükten ve toplumsal sorumluluktan uzaklaşmış, üniversiter kimliğini giderek yitirmiştir"![15] vb'leri, vb'leri...

Bu işin bir yanı; öteki ise 12 Eylül'ün başyapıtlarından biri olan YÖK'ün; İhsan Doğramacı'sından Kemal Alemdaroğlu'nuna dek "hırsızlar" şebekesi olduğudur...

Örneğin, "TTB Onur Kurulu, İstanbul Üniversitesi Rektörü Kemal Alemdaroğlu'nun ABD'de yayınlanan bir eserden kaynak göstermeden alıntı yaptığını tescil etti. Kurul kararına göre 2 ay cerrahlıktan men edilen Alemdaroğlu'nun rektörlüğü tartışmalı hale geldi."[16]

"Üniversite Öğretim Elemanları Derneği Başkanı Prof. Dr. Kadir Erdin de, Alemdaroğlu'nun bilimsel hırsızlık yaptığının tescil edildiğini kaydetti. Erdin, 'Bilimsel hırsızlık yaptığı kanıtlanan bir kişi, bırakın rektörlük yapmayı, öğretim üyeliğinden bile atılır' diye konuştu. Alemdaroğlu, 1995'te iki bilim adamıyla birlikte 'Laparoskopik Cerrahi' isimli bir kitap yazmıştı. Ancak söz konusu kitabın, 1992'de ABD'de yazılmış 'Laparoskopide Yeni Metotlar' isimli kitaptan aynen kopya edildiği ileri sürüldü. İddiaya konu olan yazı, ABD'de faaliyet gösteren Virginia Üniversitesi'nin web sitesinde yer alıyor..."[17]

Ve bir şey daha: "Bilimsel ve teknolojik gelişkinliğini ölçmenin en önemli göstergelerinden biri olan 'Uluslararası Bilimsel Atıf Endeksleri'ne giren yayın sayısı 10.5... Türkiye'deki 37 YÖK rektörün yayın sayısı, bu ortalamanın çok çok altında. Ve tam 15 rektörün bilimsel tek bir yayını bulunmuyor. 5'inin ise, sadece bir yayını var..."[18]

YEK'e de hayır diyen hiç kimsenin 12 Eylül kalıntısı ve hırsızlık şebekesi YÖK'ü savunduğu yok...

Ya da tam tersi; YÖK'e hayır diyenler, YEK'e "evet" de demiyorlar...

[10] İbrahim Soysüren-Ümit Akçay-Gökhan İzgi, "Yeniden Yapılanma Sürecinde Üniversitelerin Değişen Rolü ve Yükseköğretim Yasa Taslağı", İktisat Dergisi, No:437, Mayıs 2003, s.73-75-77-78.

[11] Ralph Nader.

[12] Hayri Esmer, "Siyasal Çatışma Alanı: YÖK", Radikal, 2 Kasım 2003, s.8.

[13] YÖK, eleştiri ve tartışmaları hakkında bkz: M. Tahir Hatipoğlu, "YÖKoloji Ders Kitabı, Selvi Yay., 2'inci baskı, 2001; "Üniversitelerin İdeolojik İşlevi ve YÖK", Odak Dergisi, No:2003-10 (SN:02), Ekim 2003, s.8-9; "YÖK Tartışmaları ve MGK", Alınteri Gazetesi, No:43, 14 Ekim 2003, s.10; "YÖK Renk Değiştiriyor", Yeni Dünya İçin Çağrı Gazetesi, No:71, Ekim 2003/9, s.9-11; Mehmet Barlas, "YÖK Cumhuriyetini Demokrasi Tehdit Ediyor!", Sabah, 25 Ekim 2003, s.5; Abbas Güçlü, "YÖK Tipi Üniversite Mazide Kaldı", Milliyet, 24 Ekim 2003, s.21; "YÖK'le Nereye Kadar?", Evrensel, 26 Ekim 2003, s.3; Abbas Güçlü, "Rektörler Anıtkabir'de", Milliyet, 25 Ekim 2003, s.21; "AKP ve YÖK Anlaşacak Gibi", Yeniden Özgür Gündem, 27 Ekim 2003, s.9; "YÖK'te Kemal Gürüz Dönemi Bitti", Cumhuriyet, 5 Aralık 2003, s.9; Soner Eskidir, "Gürüz, Kabarık Bir Sicille Gidiyor", Evrensel, 5 Aralık 2003, s.4; Murat Ayar, "Bir Sistem Sorunu Olarak YÖK", Haksöz Dergisi, No:152, Kasım 2003, s.30-31; Abbas Güçlü, "YÖK, TÜBİTAK ve Üniversiteler", Milliyet, 16 Kasım 2003, s.23; Türker Karapınar, "Siz misiniz YÖK'ü Protesto Eden!", Milliyet, 5 Aralık 2003, s.19; Taha Akyol, "Gürüz Gidiyor", Milliyet, 5 Aralık 2003, s.15; Ahmet İnsel, "Üniversitenin Ayıbı", Radikal İki, 7 Aralık 2003, s.5; İsmet Berkan, "Üniversiteler ve Samimiyet", Radikal, 27 Ekim 2003, s.3; K. Erçin Kasapoğlu-Reşat Ulusay-Candan Gökçeoğlu-Harun Sönmez, "Nasıl Bir YÖK Yasası İstiyoruz?", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:865, 18 Ekim 2003, s.13; Oğuz K. Başkurt, "YÖK ve Bilimsel Üretim", Cumhuriyet Bilim Teknik, Yıl:17, No:868, 8 Kasım 2003, s.12; "YÖK Eylemcisi Tutuklandı", Cumhuriyet, 10 Aralık 2003, s.5.

[14] Ahmet Özer, "Üniversite Eğitimi ve YÖK", Yeniden Özgür Gündem, (Özel Ek), 9 Kasım 2003, s.4.

[15] Sezai Temelli, "Bir İhtimal Daha Var O da Özerklik", Gelecek Dergisi, No:13, Ekim 2003, s.18.

[16] Erkan Acar, "Alemdaroğlu Bilimsel Hırsızlık Suçundan İki Ay Doktorluktan Uzaklaştırıldı", Zaman, 23 Kasım 2003, s.1-2.

[17] Murat Çelikkan, "Alemdaroğlu'na Ceza", Radikal, 27 Kasım 2003, s.4.

[18] Fatih Akkaya, "Bilimde YOK'lar", Vakit Gazetesi, 2 Kasım 2003, s.10.

NE YÖK NE YEK!

"Akıllı görünmeye çalışmak, olduğundan daha akılsız görünmekten başka işe yaramaz."[19]

"Hiçbir demokrat akademisyen YÖK'e sempati ile bakmadı ve buna benzer kurumları da (YEK) saygı ve sempati ile karşılamayacaktır..."[20]

Evet, evet "Üniversite yapılanmasında 'demokratik katılımcılığı', 'düşünce özgürlüğünü', 'bilimselliği' bir ilke talebi olarak merkeze alarak YÖK'e muhalefet olan akademik çevreler YÖK'ün değişmesini istiyor, ama 'değişimden AKP hükümetinin anladığını anlamıyor..."[21]

Yeri gelmişken bir örnek vermekle yetinelim: "Üniversite tartışmasında öne çıkanlar, en az akademik özgürlükten bahsediyor. Akademik ve kurumsal özgürlük esaslı bir yasa hazırlayacak olanların sesi ise 'gürültü'de kayboluyor..."[22]

Bu "doğaldır"! Çünkü -defalarca tekrarladığımız üzere- bu bir "kayıkçı kavgası"dır. "Bu kayıkçı kavgasından üniversite eğitimini bir kâr alanı olarak gören, üniversitelerin küreselleşme sürecinin gereklerine, sermaye çevrelerinin ihtiyaçlarına göre şekillenmesini savunan, vakıf üniversitelerinde yoğunlaşan piyasacı zihniyet yararlanmaya çalışıyor. Onlara göre üniversite özerkliğinin temeli üniversitenin piyasa koşullarında kendi kaynaklarını kendisinin temin etmesi, kaçınılmaz olarak sermayenin güdümüne girmesidir...

Özgür, özerk, demokratik üniversiteye sahip çıkmak ancak dinden, devletten, tabii ki MGK'dan ve sermayeden bağımsız bir üniversite tahayyülüyle mümkündür. Devletten bağımsızlık, mali açıdan genel bütçe yanında, belediyelerin ve il özel idarelerinin kaynaklarıyla kamu desteğine dayanmayı içerir. Üniversite ihtiyaç duyduğu kaynakları hükümete bildirmeli, ayrılan bütçeyi önceliklerine göre kamusal denetim çerçevesi içinde kullanmalı..."[23]

PİYASAYA SATILMAK İSTENEN ÜNİVERSİTE

"Başkalarının kusuru gözümüzün önündedir. Kendimizinkilere ise sırtımızı çeviririz."[24]

Üniversiteler ve (kamusal bir hak olan) eğitim piyasaya satılmanın eşiğindedir...[25] Bu bağlamda -kapitalist pazarın tasallutuna muhatap olan- "Üniversitenin gerçekliği, hem bir kurum hem de bir idea olarak bir 'düşüş tarihi' yazmayı gerektiriyor..."[26]

Unutulmamalıdır ki, "Üniversiteyi siyasal ve/ya da ekonomik açıdan doğrudan ve somut bir getiri peşinde olan güç odaklarının etkisine açmak/kontrolü altına sokmak, bilimsel bilgi üretimi açısından adeta bir intihar/cinayet olup; ister siyasal, ister iktisadi/ticari, isterse kültürel olsun, herhangi bir etkililik/sonuç alma kaygısının ağır basar hale gelmesi ölçüsünde üniversitenin sadece parayı/siyasal olarak bastırabilenlere adam/ajan yetiştiren, en iyi ihtimalle bir meslek yüksek okuluna, ancak genelde de uzun süreli bir 'müsdahdemlik formasyon kursu'na dönüşmesi kaçınılmazdır ki bu da, Türkiye'de üniversiteye biraz dikkatli bakabilenlere hiç de yabancı gelmeyecek bir manzaradır..."[27]

Ve nihayet, "Girişimcilik ideolojisi (entrepreneurialism), üniversitenin, liberal söylemin bütün partikülarist, kendini-dengeleyen ekonomik aktör kavramsallaştırmasını hazmetmesi anlamına gelmektedir. Piyasayı temel ölçü birimi kabul eden perspektifte, doğal olarak gözetilmesi gereken yegâne ölçü verimliliktir. Ancak verimliliğin gizlice duydurduğu ard-anlam kârlılıktan başkası değildir..."[28]

---

[19] Gresset.
[20] Pir Ali Kaya, "Kötüyü Kötüyle Değiştirmek", Radikal İki, 26 Ekim 2003, s.9.
[21] Engin Delice, "İktidar Paradigmaları ve Akademik Yapı", Evrensel Kültür Dergisi, No:143, Kasım 2003, s.64.
[22] Şükrü Hatun, "Hani Akademik Özgürlük?", Radikal, 18 Ekim 2003, s.9.
[23] Hayri Kozanoğlu, "YÖK'ün Kaldırılması Şart", Radikal, 13 Kasım 2003, s.9.
[24] Seneca.
[25] Oysa bu konuda Tüm Öğretim Üyeleri Derneği (TÜMOD) şunlara dikkat çekmektedir: "Üniversitelerin ticari kuruluşlar gibi yönetilmesi bilimsel çalışmaların 'özel teşebbüs' ve 'pazar ekonomisi' çerçevesinde yönlendirilmesi kabul edilemez. (...)Ücretsiz eğitim hakkı, eğitimin her düzeyi için geçerlidir. Herkesin bu hakkı kullanabilmesi, devletin güvencesinde olmalıdır. Yükseköğretim çağındaki insanların bu haklarından yoksun bırakılmasının kabul edilebilir bir gerekçesi olamaz." ("Çağdaş Üniversite İlkeleri", Radikal, 17 Kasım 2003, s.9.)
[26] Ahmet Çiğdem, "Üniversiteye Ne Oldu?", Toplum ve Bilim, No:97, Güz 2003, s.66.
[27] Kadir Cangızbay, "Sürekli Seferberlik ve Teyakkuz Rejiminin Kurumu Olarak Üniversite", Toplum ve Bilim, No:97, Güz 2003, s.92.
[28] Ali Ergur, "Üniversitenin Pazarla Bütünleşmesi Sürecinde Akademik Dünyanı Dönüşümü", Toplum ve Bilim, No:97, Güz 2003, s.197.

EĞİTİM PROSESİNİN BİR ÜRETİM PROSESİNE DÖNÜŞTÜRÜLMESİ[29]	
YÜKSEK EĞİTİM	İMALAT
Lise ve dengi okullar	Tedarikçi
Lise ve dengi okullardan mezun olan öğrenci	Ham madde
Üniversitede okumakta olan öğrenciler	Proses içinde işleme tabi tutulan ürün
Okutulan dersler	Proses aşamaları
Mezun olan öğrenci	Son ürün
İşveren	Müşteri
İş bulan mezun sayısı	Satışlar
İş bulamayan mezun sayısı	Satılamamış veya stokta kalan ürün

Eski Erciyes Üniversitesi Rektörü Mehmet Şahin'in, "Türkiye'nin en büyük KİT'leri haline gelen üniversiteler"den[30] söz edip; ardından da "Üniversite eğitiminin bir bedeli olduğu bilinmeli, yüksek öğretim paralı olmalı,"[31] diyerek dilinin altındaki baklayı çıkardığı koşullarda nafile YÖK-YEK çatışması (ve "tartışması") piyasa üniversitelerinin[32] önünü açmaktadır...

"Nasıl" mı? Gayet basit... "YÖK'ün yeniden yapılandırılmasının esas nedeninin sermayenin güncel çıkarlarına cevap verememesi olduğu hem rektörler hem de AKP tarafından kabul edilmekte. Bu nedenle tartışmanın sonucunda taraflar şimdilik TÜSİAD'ın önerisi etrafında uzlaştılar."[33]

"Hükümetin hazırladığı YÖK yasa tasarısı taslağına tepki veren TÜSİAD, tasarıyı 'tek tip, tek çatı' anlayışını sürdüren, 'kendi felsefesi olmayan', 'tepki yasası' olarak değerlendirdi. Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi Direktörü ve Boğaziçi Üniversitesi 1992-2000 dönemi Rektörü Prof. Dr. Üstün Ergüden'in koordinatörlüğünde hazırlanan 'Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması: Temel İlkeler' başlıklı rapor, uzun süredir kamuoyu gündeminde tartışılan YÖK yasa tasarısı taslağıyla ilgili eleştirileri dile getirirken, çözüm önerileri de ortaya koydu.

İki kısımdan oluşan raporun ilk bölümünde, 1982 yılından bu yana yükseköğretim sistemini şekillendiren YÖK Yasası ile Milli Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan yeni YÖK yasa tasarısı taslağı değerlendirmesine yer verildi. YÖK Yasası'nın 22 yıldan beri yükseköğretim hayatını şekillendirdiği, ancak bu sürede önemli değişimler olduğu vurgulanan raporda, '1990'lı yıllardan itibaren 'YÖK elbisesi' sisteme dar gelmeye başladı' denildi.

53 devlet ve 23 vakıf üniversitesi bulunan Türkiye'de yükseköğretim sisteminde değişimin önemine değinilen raporda, 'Gündemimizde olan yasa tasarısı taslağı beklentileri karşılamakta mıdır' sorusu yöneltildi ve şu değerlendirme yapıldı:

'Taslağın bir reform felsefesi yok. Üniversitelerde neler olduğu ve ne gibi evrimler geçirdikleri göz önüne alınmamış. Taslak, olması gerekenden uzun, üniversitelerin kendilerine bırakılması gereken ayrıntılara giren, ülkemizin 'tek tip, tek çatı' ve her kuruma aynı elbiseyi giydirmeye çalışan geleneğinden pek arınamamış bir metin olarak karşımıza çıkmakta.'

TÜSİAD raporunda yükseköğrenimle ilgili çözüm önerileri yer aldı."[34]

---

29 Serdar Tekin, "Üniversite İdeasını Yeniden Düşünmek: Neo-Liberalizm, Teknik Akıl ve Üniversitenin Geleceği", Toplum ve Bilim, No:97, Güz 2003, s.156.

30 Mehmet Şahin, "En Büyük KİT Üniversite", Radikal, 8 Aralık 2003, s.1-9.

31 Mehmet Şahin, "Dar Gelirliye Yüksek Burs", Radikal, 9 Aralık 2003, s.9.

32 Piyasa üniversiteleri konusunda bkz: "TÜSİAD'ın Yüksek Öğretim Reçetesi", Radikal, 24 Ekim 2003, s.5; "TÜSİAD, Üniversite Tartışmasına Müdahale Etti: Açın Piyasanın Önünü(!)", Sol Dergisi, No:207, 28 Kasım 2003, s.11; Abidin Kumbasar, "İktidar, Bilim ve Sermaye İlişkileri...", Cumhuriyet, 15 Kasım 2003, s.2; Haldun Özkan Dağlı, "Eğitimde Adım Adım Özelleştirme", Sosyalist Demokrasi, No:8, 21 Ekim 2003, s.10; "TÜSİAD: Üniversiteleri 'Tek Tip' Giydirmeyin", Hürriyet, 23 Ekim 2003, s.13; "Üniversiteler Sermayenin Hizmetine Girmeyecek", Evrensel Gençlik, 4 Kasım 2003, s.4-5; "Rektörler Patron Değil", Cumhuriyet, 12 Ekim 2003, s.9; Murat Belge, "Vakıf Üniversiteleri", Radikal, 17 Ekim 2003, s.9.

33 "YÖK, AKP ve Çerçeve Yasa", Devrimci Gençlik, No:16, Kasım 2003, s.8.

34 "Üniversitelere 'Çerçeve Yasa'...", Radikal, 24 Ekim 2003, s.5.

TÜSİAD'ın "önerileri", kısaca, eğitimin bir kamusal hak olmaktan çıkarılıp, özelleştirilmesidir...

Bu zaten olup-olmadığı tartışmalı olan Türkiye'de eğitiminde "sonu"dur...

Emine Tahsin'in ifadesindeki üzere, "Üniversiteler bir toplumun düşünce yapısının şekillendiği, toplumun ilerlemesini koşullayan düşünce ve bilgi birikiminin yaratıldığı, geliştirildiği ve toplumun hizmetine sunulduğu, aydın yetiştiren kurumlardır. (...)

Üniversiteler kadar YÖK de sosyolojik bir olgudur ve sosyo-ekonomik altyapının tercihleri doğrultusunda üniversiteleri şekillendirme ve denetleme görevi ile yükümlü yönetsel bir kurumdur. (...)

AB ülkelerinin birçoğunda neo-liberal politikaların bir parçası olarak eğitimde özelleştirme sürecine hız verildiği düşünüldüğünde, üniversitelere çizilen yolun da bundan böyle farklı olmadığı anlaşılacaktır."[35]

EĞİTİMİN TÜRKÇESİ...

"Yağmur duasına çıkmadan önce hava kayıtlarını karıştırmak her zaman iyidir."[36]

Türkiye'de eğitim, resmi ideolojinin kendini yeniden (tekrar) üretiminin hizmetinde olup,[37] nihayetinde ("doğal olarak"!) ezenler içindir... Örneğin, "Türkiye'deki ders kitaplarında din, ırk ve cinsiyet ayrımcılığı yapan 4 bin unsur tesbit edildi..."[38]

Tutsak edilmiş ezilenlerin, daha da fazla köleleştirilip, ezilmeleri içindir... Yeri geldi anımsatıp geçelim: "Tutsakları cezalandırmak için zalimce yöntemler icat eden bir Auschwitz muhafızı olan Boger'e göre, insanları eğitip disiplin altına alarak, olmaları istenen hale getirmek için, onları sıkıntıya sokmak zorunluydu..."[39] Bu bir...

İkincisi de, birincinin uzantısı: Türkiye'deki eğitim harcamalarının yüzde 73'ünü en zengin 3 milyon 289 aile, yüzde 27'sini ise geri kalan 13 milyon 156 bin aile yaptı...[40] Türkiye'deki en yoksul 3 milyon 289 bin aile eğitim için sadece 4.9 trilyon lira harcayabildi. Bu kesim ile en zengin aileler arasında eğitime ayrılan bütçe açısından 324 kat fark oluştu..[41]

Ve üçüncüsü: Üniversiteler faşistlerin, dincilerin, ırkçıların işgali altındadır...

İşte birkaç örnek; Süleyman Demirel Üniversitesi'ndeki "ülkücü-yönetim işbirliği" yanında; ayrıca şunlar da denilmektedir: "Biz üniversiteye eğitim için gelen öğrencileriz. Ancak bu üniversite, öğrencilere bilimsel eğitim vermekten ziyade öğrencileri pasifize etmekte. Bunu da bu ülkenin sahte milliyetçilerinin (ülkücülerin) öğrenciler üzerinde uyguladığı fiziksel ve psikolojik baskılara göz yumarak ve açık bir şekilde destekleyerek sağlamakta. Bu çeteler öğrencilerin giyimine, saçına, sakalına ve hatta okuduğu kitaplara, dinlediği müziğe ve arkadaş seçimine karışmaktadır. Birçok arkadaşımız bu sebeplerden dolayı baskılara maruz kalmıştır. Bu çeteler muayyen zamanlarda onlarca grup halinde kampüs içinde gövde gösterisi yapmakta, fakülte kantinlerinde toplantılar yapıp, istedikleri kişileri kantinden kovabilme cüretini göstermektedir. Fakülte yönetimleri bunlara ses çıkarmamakta. Devlet yurtlarında barınma hakkı kazanmış olan öğrenciler kendilerine uygulanan fiziksel ve psikolojik baskılardan ötürü pasifize olmuşlardır. Sürekli rahatsız edilmektedirler. Üniversitede sırf kollanmak ve derslerden rahat geçmek için milliyetçilik oyununa soyunan bu çeteler, son MHP Kongresi'nde öğrencileri zorla Ankara'ya götürdü. Bu üniversiteyi

35 Emine Tahsin, "Üniversitelerin Yeniden Yapılandırılması: YÖK Yasası", İktisat Dergisi, No:437, Mayıs 2003, s.66-67-68.
36 Mark Twain.
37 Eğitim hakkında bkz: Sevim Belli, "Eğitimin Önemi", Odak Dergisi, No:2003-10 (SN:02), Ekim 2003, s.10; "Eğitim: Sorunlar-Çözümler Ortak", Alınteri Gazetesi, No:42, 23 Eylül 2003, s.11; Mehmet Özay, "Eğitimin Pratik Hayata Yansıması", Umran Dergisi, No:110, Ekim 2003, s.13-14; Sinan Sarısaltık, "Eğitim Komedisi", Evrensel, 31 Ekim 2003, s.2; Hasan Bülent Kahraman, "Farklı Eğitimin Cazibesi", Radikal, 14 Kasım 2001, s.9; "Eğitimde Cinsel Ayrımcılık", Yeniden Özgür Gündem, 8 Kasım 2003, s.12; İ. Gürşen Kafkas, "Öğretmen Eğitimi ve Sorunları", Cumhuriyet, 5 Aralık 2003, s.17; Doğan Kuban, "Medreseyi Yaşatma Kavgasına Son!", Cumhuriyet, 17 Ekim 2003, s.2; Barkın Şık, "Fakir Öğrenci Planını Veto Ettiren Rapor...", Milliyet, 19 Ekim 2003, s.18; Nuray Mert, "İmam-Hatipler ve Laiklik", Radikal, 14 Ekim 2003, s.6; İsa Eşme, "Mesleksel Eğitim, Ama Nasıl?", Cumhuriyet, 8 Temmuz 2003, s.8; Kamil Unur, "Kalkınmak İçin Eğitim Ortak Bir Kültürde Birleştirilmeli?", Cumhuriyet Bilim Teknik, Yıl:17, No:867, 1 Kasım 2003, s.12; Pakize Türkoğlu, "Ortaöğretim Çıkmazı...", Cumhuriyet, 10 Aralık 2003, s.2.
38 "Eğitimde 4 Bin Arıza", Radikal, 10 Aralık 2003, s.5.
39 Theodor W. Adorno, "Auschwitz Sonrasında Eğitim", Cogito, No:36, Yaz 2003, s.236.
40 "Türkiye'nin Utanç Tablosu", Cumhuriyet, 3 Kasım 2003, s.13.
41 "Eğitim Bütçesinde Uçurum", Radikal, 3 Kasım 2003, s.12.

tahmin edebilecek misiniz? Sıkı durun söylüyoruz: Selçuk Üniversitesi..."[42]

Ve "Gazi Üniversitesi Gölbaşı Yerleşkesi'nde öğrenim gören Neslihan Çam, Bilgi Alver, Alev Özgüler ile Ebru Çetin, oruç tutmadıkları gerekçesiyle ülkücülerin saldırısına uğradı. Ülkücü öğrencilerin saldırısına uğrayan öğrenciler okul yönetiminin de kendilerine sahip çıkmadığını belirtti. Can güvenliklerinin kalmadığını söyleyen öğrenciler İHD'den yardım istedi..."[43]

ÜNİVERSİTE NEDİR, NEYE YARAR?

"Her eser, belli bir zamanın aynası ve ürünüdür, onu bu zamana göre kavramak, yorumlamak gerekir."[44]

"Üniversite'nin sözlük anlamı ve amacı nedir? İngiliz Oxford sözlüğüne göre 'üniversite' sözünün kökeni Latince 'universitas=lonca, birlik, vb.'dir. Yani bildiğimiz üniversitenin kökeni, 'bilgeliklerini paylaşmak ve aktarmak için bir araya gelen bilgeler topluluğudur. Üniversite eğitiminin amacı ise kısaca 'öğrenmeyi öğretmek'tir..."[45]

"Okul, Fransızca'daki 'L' Ecole' ve İngilizce'deki 'School' sözcükleri, eski Grekçede boş zaman anlamına gelen 'Skhole' sözcüğünden türemiş olup, o dönemde sadece boş zamanı olabilen varlıklıların eğitim görebildiğinin kanıtıdır.

Antik dönemde ünlü olan Atina okullarının bilinen en eskisi, eğitimi tartışarak uygulayan ve gençleri düzene karşı kışkırttığı suçlamasıyla ölüme mahkûm edilen Sokrates'in (İ.Ö. 470- 399) okuluydu. Sokrates, eğitimi, çevresini saranlarla gezerek uyguluyordu. Sokrates'ten sonra öğrencisi Platon'un (İ.Ö. 427-347) eski Grek kahramanlarından 'Akademos'un adından esinlenerek kurduğu Akademia, daha sonra da Aristoteles'in (İ.Ö. 384-322) Lykeion'u dönemlerinin eğitim kurumlarıydı ve o dönem uygarlığının gerçekleşmesinde etkin olmuşlardı. (...)

Antik dönemi izleyen ortaçağda eğitimde tek tanrılı dinlerden Hıristiyanlık ve İslâmiyetin etkinliğini görmekteyiz. Bu dönemde bağnazlığa daha fazla yönelen kilisenin baskısı, eğitimi akılcılıktan saptırarak bilimsel atılımları engellemiştir. Önceleri aklın gücüne ve bilgiye önem vererek çağının uygarlık simgesi olan Arap medeniyeti, 'Filozofların Yıkımı' adlı eseriyle akılcı yoldan sapan Gazali (1058- 1111) ve benzerlerinin öğretileriyle gerilemeye başlamıştır.

Aydınlanma Çağı'nın ilk yuvaları olarak XII ve XIII. yüzyıllarda, üstat ve öğrencilerin birliği anlamını simgeleyen üniversiteler birbiri ardından Paris Montpellier, Bologna, Oxford, Cambridge, Padua, Salamanca ve Seville'de eğitim vermeye başladılar. Eğitimin eriştiği aşamaya uyumlu olarak sanatta da yeniden doğuş (Rönesans) dönemi başladı; sanat yapıtları bağnaz etkilerden arındı."[46]

"XII. ve XIII. yüzyılda yaşayan düşünürler, mantıkla inancı bağdaştırmaya çalıştı. Bu entelektüel özgürlük, modern bilimin temellerinin atılmasını sağladı. Özellikle Sicilya ve İspanya'dan gelen Yunanca ve Arapçadan çevrilme (tercüme) eserler okumada, öğrenmede patlama yapmış ve ilk Rönesans'ın oluşmasına neden olmuştur. Böylece Avrupa'da düşünce akımları etkilenmiştir. Yunan bilim edebiyatı Arapçaya çevrildi ve Arap bilim adamlarının kendi fikirlerinin de bu kitaplara eklenmesiyle Arapça önemli bir dil oldu.

Bu dönemde İspanya'nın Toledo şehrinde Müslüman, Hıristiyan ve Yahudi çevirmenler (tercümanlar) takım halinde çalışıyor; tıp, astronomi, aritmetik, cebir ve trigonometri dallarında özgün (orijinal) eserler ortaya çıkarıyorlardı. Ortaçağ üniversitelerinin belki de en önemli özelliği eğitimde genel kültür, felsefe ve sanat'ın egemen olması idi. XIX. yüzyılın iddialı üniversiteleri mesleki eğitimi ön plana çıkararak engin ve özgün düşüncenin temelini oluşturan kültür öğretimini neredeyse tümüyle ortadan kaldırdılar. Katedral okullarında çoğunluğunu din adamlarının ve aristokrat ailelerin çocuklarının oluşturduğu toplu eğitim, o yıllarda daha çok dilbilgisi (gramer) ve müzik kökenliydi. Daha sonra hukuk ve tıp okullarının açılmasıyla eğitim sadece dinsel öğelerle yürütülen niteliğinden

---

42 Murat Çelikkan, "Üniversitede Ne Oluyor?", Radikal, 1 Kasım 2003, s.2.
43 Mustafa Çakır, "Üniversitede Oruç Baskısı", Cumhuriyet, 7 Kasım 2003, s.4.
44 Taine.
45 R. Ömür Akyüz, "Başarı İçin Tutarlılık Şart", Radikal, 3 Kasım 2003, s.9.
46 Abidin Kumbasar, "Eğitimde Dün, Bugün ve Yarınlar...", Cumhuriyet, 28 Ocak 2003, s.2.

kurtuldu ve böylece laik eğitimin temelleri atılmış oldu.

1215 yılında ilk defa Paris Üniversitesi'nin tüzüğü oluşturuldu..."[47]

Giderek, eğitim de karanlık çağın "İnan ki anlayasın" koşullandırmasının yerini, "İnanmak için anlamak gerekir" diyen akılcı kural aldı. Doğadaki olayların mutlak olarak akılcı bir çözümü olduğunu öne süren "Rasyonalist Düşünce"nin ürünleri olarak dünya görüşünün ve coğrafyanın, ufukları genişledi. Martin Luther'in (1483-1546) İncili Latince'den çevirisi ve Gutenberg'in baskı makinesini bulması okumayı yaygınlaştırdı ve halk kitleleri kutsal kitapta anlatılanların doğadaki gerçeklere uymadığını algıladılar. Doğadaki gerçekleri öğreten ve özgür düşünceleri yaygınlaştıran eğitim kurumları Batı dünyasının üstünlük ve etkinliğini sağladı.

Gerçekçi eğitimin etkisiyle, adını sanatçı Daniel Chodowiecki'nin bakır üzerine yaptığı ve karanlığı gideren güneşi simgeleyen "Aydınlanma" adlı gravürden alan, insanlığın büyük atılım çağı olan "Aydınlanma Çağı" başladı. İnanç etkisinden arındırılmış bilim ve onun yaşama uygulanması olan teknoloji, Batı uygarlığını bugünkü düzeyine getirdi.

Batı'da Aydınlanma Çağı'nın öncülerinden Kopernik ve Kepler göklerdeki gizemleri bilimselleştirerek açıklığa kavuştururken Osmanlı sultanları başarısızlık nedenlerini yeterli nitelikte müneccimleri olmadığıyla yorumluyorlar, softalar hâlâ medrese eğitimiyle bir yerlere varılabileceğine inanıyorlardı. Aynı dönemde yeni "Uzay Kuramı"nı yazan Laplace, İmparator Napoleon'un "Kuramınızda Tanrının yeri nerede" sorusuna yanıt olarak "Bu varsayıma gerek duymuyorum bayım" diyebilmekteydi..."[48]

Tarihsel gelişim seyri içinde kapitalizm tarafından bir başkaldırı ve aydınlanma merkezi olmaktan çıkartılan üniversiteler; kelimenin gerçek anlamında üniversite olmaktan da çıkartıldı...

"SONUÇ YERİNE"

"Rencide olur didei huffaş ziyadan."[49]

"Evet, piyasa ekonomisinde bilimsel bilgi buluş ve fikirler bir 'özel mülkiyet' konusuna dönüştürülmektedir: fiyatı arz ve talep yasalarıyla belirlenen metalara. Bilimsel bilgi, buluş ve fikirlerin birincil müşterisi şirketler olacağına ve şirketlerin talepleri kâr getirici buluşlara yöneleceğine göre, bu eğilim, bilim dalları arasında geri dönüşsüz bir hiyerarşi yaratmaya

[47] Baki Komşuoğlu, "Aklın Hakikate Yolculuğu: Üniversiteler...", Cumhuriyet, 30 Ocak 2003, s.2.

[48] Üniversite işlevi ve bilim konusunda bkz: Toplum ve Bilim, No:97, Güz 2003; Hasan Ünal Nalbantoğlu, "Üniversite A.Ş.'de Bir 'Homo Academicus': 'Ersatz' Yuppie Akademisyen", s.7-42; Necmi Erdoğan, "Kültürel Çalışmalar (Kendiliğinden) İdeoloji(si) ve Akademya", s.43-64; Ahmet İnsel, "Bir Zihniyet Tarzı Olarak YÖK", s.72-81; İlhan Tekeli, "Dünya ve Türkiye'de Üniversite Üzerinde Konuşmanın Değişik Yolları", s.123-143; Hakan Çörekçioğlu, "Eleştirel Üniversite: Kant ve Fakülteler Çatışması", s.217-233; Nesim Erkip, "Üniversitelerin Geleceği Nasıl Şekillenecek? Tartışma Başlatmaya Yönelik Düşünceler", s.247-259; Metin Özuğurlu, "Özel Üniversite: Üniversite Sistemindeki Gedikten Sistemin Kendisine", s.260-280; H. Kumru, "Bilim-Felsefe-Marksizm", Sosyalist Barikat Dergisi, No:6, Ekim 2002, s.43-48; "Tarihsel Süreç İçinde Üniversitelerin Yeri", Fıratta Yaşam, Yıl:5, No:209, 24 Ekim 2003, s.6; "Bilim ve Öğretim mi, Soygun mu?", Devrimci Demokrasi Gazetesi, Yıl:2, No:27, 16-31 Ekim 2003, s.9; D. Sena, "Üniversiteleri Politikleştirmek İçin...", Sosyalist Barikat Dergisi, No:16/2, Ekim 2003, s.33-44; Çetin Diyar, "İktidar, Bilim ve Demokrasi", Evrensel, 27 Ekim 2003, s.6; Abbas Güçlü, "Üniversiteler Ne Yapıyor ki Diyenlere", Milliyet, 18 Ekim 2003, s.19; "Üniversite A.Ş.'de Koltuk Kavgası", Ateşi Çalmak, No:3, Ekim-Kasım 2003, s.5-6; "Modern Dünyanın Tartışmasız Otoritesi Olarak Bilim", Ateşi Çalmak, No:3, Ekim-Kasım 2003, s.16-19; "Kapitalizm-Bilim ve Bazı Sonuçlar", Mücadele Birliği, No:41, 10-24 Eylül 2003, s.4-5; Mehmet Y. Yılmaz, "Üniversitelerin 'Unutulmuş' Elemanları", Milliyet, 10 Ekim 2003, s.2; M. Maruf, "Üniversiteler ve Savaş Ekonomisi", Sosyalist Barikat Dergisi, No:6, Ekim 2002, s.48-53; Tahsin Yeşildere, "Üniversitede Emir-Komuta", Yeniden Özgür Gündem, 30 Kasım 2003, s.9; "Üniversitede şenlik düzenleyen 60 öğrenciye disiplin soruşturması açıldı." (Demet Bilge, "Suçum Halaybaşılık", Radikal, 5 Aralık 2003, s.7; "YÖK'ün 22. Yıldönümünde Polis Öğrenciye Yine Saldırdı", Yeniden Özgür Gündem, 7 Kasım 2003, s.9; Hadi Uluengin, "Ah Üniversite!", Hürriyet, 11 Ekim 2003, s.23; Mehmet Altan, "Özgür Üniversite İçin Bir Öneri", Sabah, 25 Ekim 2003, s.25; "Bilim Özerkliğine Darbe Yolunda İlk Adım Atıldı", Evrensel, 5 Kasım 2003, s.7; "Yeni bir Üniversite İçin", Sol Dergisi, No:205, 14 Kasım 2003, s.14; "Üniversiteler Meydan Okuyor", Üniversite Konseyleri, No:4, Kasım 2003, s.1; "YÖK'e Karşı Üçüncü Tarafın İsyanı", Atılım Gazetesi, Yıl:1, No:2003-40(54), 4 Ekim 2003, s.2; K. Erçin Kasapoğlu, "Konuşan Üniversiteler Gerek...", Cumhuriyet, 5 Aralık 2003, s.2; Hasan Bülent Kahraman, "Politikanın Üniversitesi", Radikal, 26 Eylül 2003, s.9; Sibel Kahraman, "Bu Uçurum Nasıl Kapanır", Milliyet, 19 Ekim 2003, s.13; Korhan Gümüş, "Üniversiteler Sorgulamalı", Radikal, 17 Ekim 2003, s.9; Şükran Şahin, "Aklı Zincire Vuranlar...", Cumhuriyet, 10 Ekim 2003, s.2; Evrensel Dergisi, No:144, Aralık 2003; Mehmet Türkay, "Amerikan Hegemonyası ile Çizili Bir Sosyal Bilim", s.68-69; Fuat Ercan, "Gerçeğe Hep Yeniden Bakılmalı", s.70-71; Gülten Kazgan, "Öğreti Tekleşti", s.72-73; Ahmet Öncü, "Toğplumla Bağlar Kopmuş", s.74-75; Tarık Şengül, "Çalışan Sınıfları Merkeze Almalı", s.76; Sevilay Çelenk-Nur Betül Çelik, "Türkiye'de Sosyal Bilimlerin Sorunları", s.77-79.

[49] "Yarasaların gözü ışıktan rahatsız olur." (Ziya Paşa.)

adaydır. Felsefe, dilbilim, sosyal bilimler, tarih gibi alanların, hatta kuramsal doğabilim çalışmalarının 'para etmediği' için paryalaştı(rıldı)ğı, buna karşın, uygulamalı bilimlerin rağbet gördüğü yeni bir 'üniversite' modeli, gerçekte üniversite olarak üniversitenin intiharıdır. (...)

Üniversiteyi 'şirket' olarak tasarlayan neo-liberal model, 'özgürlük' üzerine ne denli parlak vaadlerde bulunursa bulunsun, doğası gereği bu özgürlüğün karşısındadır. Çünkü bu modelin ve talibi olan şirketlerin hareket noktası 'performans', 'verimlilik', 'kârlılık' 'rantabilite' vb. 'piyasa dili'ne taalluk eden değerlerdir, 'toplum yararı', 'yaşamın sürdürülebilirliği', 'emekten yana olma' gibi 'toplumsal dil'in konuları değildir..."[50]

Unutulmasın, durmadan anımsanıp, anımsatılsın: "Bilim [ve üniversiteler-y.n.], Tanrı'ya, Devlet'e ya da piyasaya boyun eğdi(rildi)ği noktada, kendisi olmaktan çıkar..."[51]

Tam da bu koordinatlarda insanlığın muhtaç olduğu yeni aydınlanma; yeni bir başkaldırının; yeni bir eğitim ve yeni insanıyla, tarihin seyr-ü sefer defterine kaydedilecektir... (Böylesi bir şey de "sözde üniversite(ler)" enflasyonuyla[52] gerçekleştirilemeyecektir!)

Bu yolda 17 Şubat 1600'de yakılarak öldürülen Giardano Bruno'nun, "Ne gördüğüm gerçeği gizlemekten hoşlanır, ne de bunu açıkça söylemekten korkarım. Karanlıkla aydınlığın, bilimle cehaletin arasındaki savaşa her yerde katıldım; bu düşünce ve davranışımdan asla vazgeçemem," haykırışı yolumuzu aydınlatıyor...

Ya da Sokrates...

Veya "Bilime giden düz ve kestirme yol yoktur ve ancak onun dik patikalarında yorucu tırmanmaları göze alanlar pırıltılı doruklarına ulaşabilirler," diyen Karl Marx...

Sonra, *"Hayat-harekettir!/ Hareket-tezat!/ Cemiyet tabiatın yapışmış gırtlağına/ sınıflar sınıflara çekmiş bıçak!/ İşte bak!/ bu bizim dışımızda dönen/ bizim oynamadığımız sinema şeridinin/ beynimizin perdesinde 'ilim' denen/ çizgileşmiş resmi var!/ 'İlim' kavgadan doğar/ kavga içindir 'ilim'..."* diyen Nâzım Hikmet...

Ve *"Ben de bilge olmak isterdim./ Yazıyor eski kitaplar bilgelik nedir:/ Dünya kavgalarına uzak durmak ve o kısa zamanı/ Korkusuz geçirmek/ Şiddete başvurmadan hem/ Kötülüğe iyilikle karşılık vermek../ Düşlerini gerçekleştirmek değil, unutmak/ Bilgelik olarak kabul ediliyor./ Tüm bunları yapamıyorum:/ Gerçekten karanlık bir çağdır yaşadığım..."* diyen B. Brecht...

Ve de George Politzer, Einstein, Edward Said, Curie'ler ile ötekiler durmadan anımsanmalıdır...

11 Aralık 2003

BELGE YAYINLARI'NDAN YENİ KİTAPLAR

[50] Sibel Özbudun, "YÖK mü? YEK mi? TÜSİAD Modeli mi? İstemez, Teşekkürler!", Odak Dergisi, No:2003-12 (SN:04), 4 Aralık 2003, s.7-8.

[51] Sibel Özbudun, "Tartışılan (Gerçekte) Ne?", Ne AKP NE YÖK, Söz-Yetki-Karar Üniversitenin, Ankara Üniversiteleri Öğrenci Koordinasyonu Broşürü, Ekim 2003.

[52] "1923-1924 eğitim-öğretim yılından 2002 yılına değin geçen 79 yıllık Cumhuriyet döneminde: -Yükseköğretim kurumu sayısı 1'den 77'ye, -Öğrenci sayısı 2.914'den 1.677.936'ya, -Yıllık mezun sayısı 321'den 248.310'a, -Öğretim elemanı sayısı 307'den 71.290'a yükselmiş olup, yaklaşık olarak öğrenci sayısında 576, yıllık mezun sayısında 774, öğretim elemanı sayısında ise 232 katlık artışlar gerçekleşmiştir." (Yasin Aktay, "Üniversiteden Multiversiteye Taşra-Merkez Diyalektiği", Toplum ve Bilim, No:97, Güz 2003, s.100.)

Tarımın Karanlık Gelece(ksizli)ği-1

TEMEL DEMİRER

"Doğruyu bilmek, onu sevmek ve ona göre davranmak olsaydı, bu dünya bir cennet olurdu."[1]

Beslenme kriziyle karşı karşıya olan yerkürede tarımın (ve tahılın) artan stratejik öneminden söz etmek abartı olmasa gerek...

Tarımın taammüden yıkımından doğrudan sorumlu olan kapitalizmin küresel talanıyla (ve düzenlemesiyle) son 30 yılda çoğu tarım (Güney) ülkesi tahıl ithal eden konuma geldi...

"1950'li yılların başında 2.6 milyar olan dünya nüfusu günümüzde 6 milyarı aştı. Tarım alanları ise geçen 50 yılda yüzde 23 oranında daraldı. Bugün dünyada buğday ihracatı yapan ülke sayısı sadece 7. 2000'li yılların başında dünyada tarım ürünleri ihracatının yüzde 57'sini ABD ve AB ülkeleri gerçekleştiriyor. ABD'nin yalnızca kendi topraklarında ürettiği hububat ile dünya dış ticaretindeki payı yüzde 25. Bu oran mısır, soya ve yem bitkilerinde yüzde 45'i buluyor. Dünya hububat pazarının yüzde 80'i Cargill (ve onun denetimindeki Continental) ile Archer Daniels Midland (ADM) tarafından kontrol ediliyor"ken;[2] XXI. yüzyılda protein ve tahıl üretimi, petrolden daha fazla stratejik önem taşıyacak ve tarımsal üretim fazlası yaratabilen ülkeler, diğerlerine göre oldukça önemli bir stratejik (ve tabii ekonomik) üstünlük sağlayacaklardır...

YERKÜRENİN GÜZERGÂHI: "KARANLIK GELECEK"

"Toprağı işleyen ekmeği dişler."[3]

"Karanlık Gelecek" dedik... Samir Amin'in dünyanın Güney'inde yaşayan üç milyar köylü için öngördüğü gelecektir;[4] ya da geleceksizleşme!

"Amin, aralarında niteliksel farklar olan iki kutuplu bir dünya tarımı tablosu çiziyor. Makineleşmiş, modern, yeni teknolojiler kullanan ilk kutup, genellikle çok büyük kapitalist çiftliklerden oluşuyor ve 'Batı' diye nitelendirdiğimiz coğrafyada yer alıyor.

Diğer kutup ise üç milyar üreticiyi barındıran üçüncü dünyanın köylü tarımını içeriyor. Bu iki tarımsal kutup arasında, emek verimi bakımından olağanüstü ve giderek büyüyen farklar vardır. O kadar ki, köylü tarımından kaynaklanan direnme odakları ortadan kaldırılırsa, 'bugün üç milyar köylü tarafından pazara sunulan gıdanın, otuz milyon modern çiftçi tarafından üretilmesi' söz konusu olabilir.

Bu durum iki gelişme ile gerçekleşecektir: Birinci olarak, Kuzey ülkelerinin tarımsal ihracatı, üçüncü dünyadaki verimsiz köylü işletmelerine son verecektir. İkinci olarak da, verimli topraklar, köylülerin elinden alınarak Batı'nın teknolojilerini uygulayabilecek yabancı/ yerli kapitalist çiftçilere devredilecektir.

Böylece, kaynakların dünya çapında rasyonel dağılımı sağlanacak; aynı miktarda hasıla çok daha az kaynakla (insan gücü ile) elde edilmiş olacaktır. Ancak, Amin, bu 'rasyonel' çözümün yanıtsız bıraktığı bir soru soruyor: 'Bu milyarlarca insana ne olacaktır?'

Samir Amin'in saptamalarına iki ekleme yapalım: Zengin Batı tarımındaki olağanüstü verim yüksekliğinin bir nedeni, çok yüksek sermaye birikimi ve yoğun girdi kullanımıdır. Bu maliyetlerin önemli bir bölümü (yıllık toplamının 300 milyara ulaştığı iddia edilen) devlet destekleriyle karşılanmaktadır. Zengin ülke çiftçileri, üçüncü dünya köylülerini piyasadan kovalayabilecek rekabet gücüne bu sayede sahip olmaktadırlar. Bu üstünlüklerini fiilen hayata geçirmek için dünya tarım ticareti

[1] H. Newman.
[2] Necdet Oral, "Tarım Devlet Eliyle Çökertiliyor", Siyasi Gazete, Yıl:2, No:7, Ocak 2004, s.20.
[3] Türk Atasözü.
[4] Monthly Review, Ekim 2003.

tamamen serbestleşmeli ve üçüncü dünya ülkelerinde köylü tarımına yönelik destekleme politikaları son bulmalıdır. Birincisi DTÖ'nün, ikincisi ise Dünya Bankası'nın temel hedefleri arasındadır.

İkinci olarak, Amin'in savlarının, kahve-kakao gibi tropikal ürünlerle değil, hem metropol hem de çevre ülkelerinde üretilen hububat, pamuk, tütün, soya gibi ortak ürünlerle ilgili olduğunu belirteyim. Amin'in verdiği rakamların (yani '30 milyon modern çiftçinin 3 milyar köylüyü üretim dışına itmesi' olasılığının) çok da gerçek dışı olmadığını iki ay önce, DTÖ'nün Cancun konferansında Afrika ülkelerinin temsilcileri açıkladılar: 'ABD hükümetinin 25 bin pamuk çiftçisine verdiği sübvansiyonlar Batı Afrika'da pamuk üreticisi 10 milyon insanı piyasa dışına itmekte ve açlığa mahkûm etmektedir.'

Amin'in sorusuna dönelim: 'Üretim dışına sürüklenecek milyarlarca köylü ne olacaktır?'

Öyle anlaşılıyor ki, bu insanlara tarım sektöründe bir gelecek yoktur. En iyimser neo-liberal yorum, Sanayi Devrimi'ne gidişte İngiltere'de yaşananları hatırlatarak, köylülüğün tasfiyesini bir kalkınma fırsatı olarak görecektir. Topraklarından koparılarak kent ekonomilerine sürüklenen milyonlarca insan, işgücü maliyetlerini iyice aşağıya çekecek; ucuz emeğe dayalı bir sanayileşmenin nesnel koşulları böylece doğmuş olacaktır. DTÖ/Dünya Bankası katkılarıyla teşvik edilecek olan uluslarüstü sermaye grupları, bu nesnel olanakları kullandığı takdirde, ucuz işgücüne dayalı sınai ihracat, büyümenin ve istihdam artışlarının motorunu oluşturacaktır. Dikkat edilirse bu senaryo, geleneksel emperyalizmin çevre ülkelerine telkin ettiği, 'siz tarımda kalın, sanayiyi bize bırakın' diye özetlenebilecek programından farklıdır. Aksine, 'tarım bizde; sanayinin bir bölümü sizde; ama bizim sermayemiz, sizin emeğinizle...' senaryosuna dönüşmüştür.

Sonuç, dünya ekonomisinin azgelişmiş çevrelerinde, hepsi işsiz ve marjinal, milyarlara ulaşacak yeni yoksulun doğmasıdır..."[5]

Bu çok önemli bir soru(n)dur! Çünkü, "Dünya tarımının en ileri kapitalist kesiminin en yoksullara kıyasla, 1940'tan önce 10'a 1 olan üretkenlik oranı, şimdi 2000'e 1'e yaklaşmaktadır! Bu da üretkenliğin, tarım ve gıda üretimi alanın da, diğer herhangi bir alanda olduğundan çok daha eşitsiz biçimde gelişmiş olduğu anlamına gelmektedir. Bu evrim aynı anda gıda ürünlerinin (diğer endüstriyel ve hizmet ürünlerine kıyasla) göreli fiyatlarının elli yıl önce bulunduğu düzeyin beşte birine düşmesiyle sonuçlanmıştır. Yeni tarım sorunu işte bu eşitsiz gelişmenin ürünüdür.

Modernleşme her zaman sermaye birikimi ve üretkenliğin artışı gibi yapıcı boyutları, emeği pazarda satılan bir mal haline getirmek, genellikle üretim ve hayatın yeniden üretimi için gereken doğal ekolojik temeli tahrip etmek ve refahın küresel düzeydeki dağılımını kutuplaştırmak gibi yıkıcı boyutlarla birleştirmiştir. Modernleşme her zaman aynı anda, hem genişleyen pazarların istihdam yaratması ile birlikte bazılarını içerip, hem de bir önceki sistem içindeki konumlarını yitirdikten sonra yeni emek gücüne dahil edilmeyen diğerlerini, dışlamaktadır. Kapitalist küresel genişleme, tırmanma evresinde, dışlama süreçlerinin yanısıra birçoklarını da içermiştir. Ama şimdi, üçüncü dünyanın köylü toplumlarında, sadece göreli olarak çok az sayıda insanı dahil ederken kitlesel sayıda insanı dışlamaktadır.

Burada ortaya atılmakta olan soru bu eğilimin hâlâ Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın köylü toplumlarında üretmekte ve yaşamakta olan üç milyar insan açısından işlemeye devam edip etmeyeceği sorusudur..."[6]

Ancak Güney'i yukeden Kuzey patentli küreselleşme; Güney'de kendine yeni tarımsal pazarlar açarken, Güney'de liberalizasyonu, Kuzey'de ise korumacılığı körüklemektedir...[7]

"Eski Dünya Ticaret Örgütü Genel Direktörü Mike Moore, Avrupa'da ortalama 1 ineğin günde 2 dolarlık bir sübvansiyonla desteklenmesine karşılık dünyada çok sayıda kişinin günlük bir dolarla

[5] Korkut Boratav, "Üç Milyar Köylünün Karanlık Geleceği", Cumhuriyet, 12 Kasım 2003, s.12.

[6] Samir Amin, "Dünya Yoksulluğu, Yoksullaşma ve Sermaye Birikimi", Cosmopolitik Dergisi, No:7, Kış 2004, s.56-57.

[7] Bkz: F. Hançer, "Tarımın Tasfiyesi ve Köylülük", Sosyalist Barikat Dergisi, No:6, Ekim 2002, s.14-22; Özgür Üniversite Forumu Dergisi, No:22, Nisan-Haziran 2003; Gökhan Günaydın, "... 'Küreselleşen' Piyasa, Yoksullaşan Köylü", s.128-154; Emel Emre, "Yeniden Yapılanma Sürecinde Türkiye'de Tarım: Söylem ve Gerçek", s.155-171; "Tarım Politikaları Açlığa Davet Ediyor", Evrensel, 30 Ekim 2003, s.9; Mahir Gürbüz, "Yeni Tarım Politikaları ve Dünya Bankası...", Cumhuriyet, 14 Ocak 2004, s.2; Türkel Minibaş, "Transgenetik Mısırın Kârı Kimin Cebinde?", Cumhuriyet, 1 Mart 2004, s.12; Birep Aygün, "Tarım, Biyoteknoloji ve Kalkınma", Radikal İki, 7 Mart 2004, s.8.

geçinmeye çalıştığını, fakirlik ve açlığın herkesi utandırdığını ifade etti..."[8] Ya da "AB ülkeleri, 107 milyar dolarlık bütçenin yarısını oluşturan tarım desteklerinde indirime gidilmesi konusunda anlaşmaya varamadı. Ortak Tarım Politikası'nın aynı kalmasını isteyen grubun başını Fransa çekti,"[9] verileriyle betimlenen tabloda "Dünya tarımsal ürün ticaretinin yüzde 57'sini ABD ve AB ülkeleri gerçekleştiriyor. ABD yalnız kendi topraklarında ürettiği tahıl ile dünya dış ticaretinden yüzde 25 pay alıyor. Dünya tahıl (buğday, arpa, çavdar, yulaf) piyasalarının yüzde 60'ından çoğu bir uluslararası tekel olan Cargill'in denetimi altında. Dünya tohumluk piyasasının yüzde 40'ı Monsanto dahil 10 dev şirketin elinde. Öte yandan AB tek başına dünya süt ürünleri ihracatının yüzde 45'ini, et ihracatının ise yüzde 25'ini elinde bulunduruyor. Gelişmiş ülkelerde inek başına ortalama süt verimi 5.000 kg'nin üstünde (örneğin İsveç'te 6.900, Hollanda'da 6.600, Danimarka'da 6.400 kg) olmasına karşılık, azgelişmiş ülkelerde 1000 kg'nin altındadır. Gelişmiş ülkelerde çiftçi başına ortalama üretim azgelişmişlere oranla 25-30 kat daha fazladır.

2000 yılı itibariyle tarım ürünlerine verilen destek ABD'de yüzde 22, AB'de yüzde 38 ve Japonya'da yüzde 64. Kişi başına düşen toplam destek miktarı ise ABD'de 338, AB'de 276 dolar. Türkiye'ye gelince... Tarıma verilen destek IMF'ye verilen taahhütler doğrultusunda 1998'deki yüzde 25 seviyesinden yüzde 13'e kadar çekildi. Kişi başına destek miktarı ise 109 dolar. Yani, ABD çiftçisinin üçte biri, AB çiftçisinin aldığı desteğinse yarısından az. Buna karşılık ABD, Mayıs 2002 başında tarım sübvansiyonlarını yüzde 70 artırma kararı aldı."[10]

"AB ve ABD, Dünya Ticaret Örgütü toplantılarında her ne kadar tarımsal üretimi desteklememeyi ve ihracatına verdikleri sübvansiyonları azaltacaklarını belirtseler de gerçeğin bunun tam tersi olduğu görülmektedir. Örneğin ABD daha önce hedef fiyat uygulamasından vazgeçtiğini belirtmesine rağmen 2002 Ekim ayından itibaren 2007 yılına kadar uygulamada kalacak olan tarım politikasıyla bu uygulamayı yeniden getirmiş ve fiyatları açıklamıştır. Diğer taraftan bakliyat tamamen destek dışı bırakılmışken bu yasa ile destek kapsamına alınmıştır. AB'de de benzer uygulamalar mevcuttur. Müdahale fiyatı yanında telafi edici ödeme veya fark ödemesi ile üreticinin eline geçmesini istediği fiyatı bu ülkeler vermektedirler.

Örneğin AB'de buğday üreticisinin eline 2002-2006 yılları arasında 164.31 Euro/ton geçeceği açıklanmıştır. Bu miktar ABD'de 2002-2003 yıllarında 142 dolar/ton ve 2004-2007 yılları arasında 144 dolar/ton olarak ilan edilmiştir. ABD, 2002-2007 döneminde, Çiftlik Güvenliği ve Kırsal Yatırımlar Kanunu'nun toplam bütçe harcamalarının 1996 Tarım Kanunu'na göre yaklaşık 45.1 milyar arttırılarak 180 milyar dolar olarak gerçekleşmesini beklemektedir. ABD bütçe yetkililerince bu artışın yaklaşık 31.2 milyar dolarının ürün destekleme programına kullanılacağı belirtilmektedir. AB, Gündem 2000 reform programı kapsamında tarımdaki destekleri azaltacağını belirtmesine rağmen tarıma verdiği desteklere devam etmektedir. 2001 yılında kırsal kalkınma yardımı hariç tarım sektörüne yaklaşık 38.5 milyar Euro yardım yapmıştır. Bu yardımlar en az 2006 yılına kadar da devam edecektir.

Dünya tarım ve ticaretini elinde tutan bu iki dev ülke ve ülke grupları, tarıma bu ölçüde destek verirken Türkiye'de ise, 1995 yılında 5 milyar dolar civarında olan tarım destekleri 2001 yılında yaklaşık 1.5 milyar dolara düşmüştür. Bu destek 2002 yılında 1.9 milyar dolar, 2003 yılında ise 1.3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir."[11]

Yani Kuzey Güney'de (Türkiye'de) tarımı yıkıma mahkûm etmiştir...

TÜRKİYE TARIMININ GENEL VERİLERİ...

"Sabırlı bir insanın öfkesinden sakınınız."[12]

"1990'lı yılların başında nüfusumuz 56, 2002 yılında ise 70 milyon. Yani 12 yılda yaklaşık olarak yüzde 25 artmış. 1990'da 20 milyon ton olan buğday üretimi 19.5 milyon tona, 860 bin ton olan nohut üretimi 590 bin tona, 846 bin ton olan mercimek üretimi 520 bin tona, yine 860 bin ton olan ayçiçeği üretimi ise 700 bin tona düşmüş.

[10] Necdet Oral, "DTÖ ve Türkiye Tarımı", Evrensel, 11 Aralık 2002, s.5.
[11] Sami Doğan, "AKP Hükümeti ve Tarım",Cumhuriyet 16 Ocak 2004, s.17.
[12] La Rochefoucauld.

Hayvan sayısı ve hayvansal üretimde de aynı düşüş eğilimi sürmüş: 1990'da 11.4 milyon baş olan sığır sayısı 10.5 milyon, 40.6 milyon baş olan koyun sayısı 26.9 milyon başa düşmüş.

1990'da 507 bin ton olan kırmızı et üretimi ise 436 bin tona gerilemiş. Süt üretimi hiç değişmemiş: 1990'da da, 2002'de de 9.6 milyon ton. Ama nüfus arttığı için bu kişi başına tüketimde gerileme demek. Buna karşılık Almanya ve Fransa'nın yıllık üretim düzeyi sırasıyla 29 ve 24 milyon ton.

Türkiye'de 1200 kg olan inek başına yıllık ortalama süt verimi 3600 kg olan dünya ortalamasının, hele 8000-10000 kg olan gelişmiş ülkeler ortalamasının çok altında kalmakta. Türkiye'de sığır başına 150 kg olan ortalama karkas ağırlığı, 210 kg olan dünya ortalaması ve 400 kg olan gelişmiş ülkeler düzeyinin çok altında, Türkiye'de yıllık kişi başına et tüketimi 7.9 kg iken Yunanistan'da 27.3, Brezilya'da 40.2, Almanya'da 62.8, Fransa'da 67.6, ABD'de 73.3, Hollanda da ise 138.6 kg.

1990-2002 arasında tarımsal girdi kullanımı hem azalmış, hem de dışa bağımlılık artmış. Örneğin kimyasal gübre üretimi 4.3 milyon tondan 3.5 milyon tona, kullanımı ise 5 milyon tondan 4.5 milyon tona gerilemiş. Türkiye insanı bundan 20 yıl öncesine kadar 'tarımda kendi kendisine yeten yedi ülkeden birisiyiz' söylemleri ile uyutuldu. Bu yıl ise ninninin konusu daha başka idi: Tekellerin medyası sürekli olarak ihracat patlaması yaşandığını yineleyip durdu. Ancak mumları (ya da yalanları) yıl sonuna kadar bile yanmadı.

Dış Ticaret Müsteşarlığı, 2003 yılının ilk 9 ayına ilişkin dış ticaret verilerini yayımladı. DTM'ye göre bu yılın ilk 9 aylık döneminde Türkiye'nin tarım, orman ve balıkçılık ürünleri ihracatı 1 milyar 469 milyon dolar olarak gerçekleşirken, ithalat 2 milyar 2 milyon dolara ulaştı. Yani tarımsal dış ticaret açığı 533 milyon dolar. Tarımsal ihracat 2002 yılının aynı dönemine oranla yüzde 11.9 artmış; ithalatta ise tam bir patlama yaşanmış: Geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 41.5 oranında artmış.

DTM'nin verileri tarım ülkesi Türkiye'nin bu alanda da dışa bağımlılığının boyutunu açıkça ortaya koyuyor.

Türkiye'nin 1980'li yılların başında tarımsal ihracatı 1.9 milyar, ithalatı ise 350 milyon dolar idi. 2002 yılında ise ihracat ve ithalat eşitlenmiş: yaklaşık 4 milyar dolar.

Geçen 20 yıllık sürede tarım ürünleri ihracatı yalnızca 2 kat artarken ithalat 11 kat artmış. Yüzölçümü Türkiye'nin 1/19'u kadar olan Hollanda'nın ihracatı ise 39 milyar dolar.

Tarım ülkesi Türkiye'nin bir 'ithalat furyası' ile kendine yeterlikten çıkışını aşağıdaki veriler çok iyi ortaya koyuyor:

* Üreticinin tarlası boş dururken 2002 yılında 145 milyon dolar ödenerek 1 milyon ton ekmeklik buğday ithal edildi.

* 2001-2002 sezonunda ABD ve Yunanistan'dan 600 milyon dolar ödenerek 625 bin ton pamuk alındı

* Avustralya, ABD, Mısır, İtalya, Uruguay, Rusya ve Tayland'a 85 milyon dolar ödenerek 300 bin ton pirinç ithalatı yapıldı.

* Meksika'dan 30-40 bin ton dolayında nohut ithal edildi.

* Kanada, ABD ve Avustralya'dan 50-55 bin ton mercimek alındı.

* Arjantin, Çin, İran, Makedonya, Bulgaristan, ABD ve Azerbaycan'dan 20 bin ton kuru fasulye ithalatı yapıldı.

* Kanada, Çin, ABD, İran ve Azerbaycan'dan 25 bin ton barbunya alındı.

*ABD'den bakla, İran'dan ceviz, ABD, Kanada, Brezilya ve Arjantin'den mısır, Azerbaycan'dan fındık ithal edildi.

* Hindistan, Pakistan, Sudan ve Etiyopya'ya 35 milyon dolar ödenerek 70 bin ton susam ithalatı yapıldı.

Çiftçi kriz yılı olan 1994'teki düzeyine geriledi. Prof. Korkut Boratav 1999-2002 yılları arasında tarımsal fiyatlarla sanayi fiyatları arasındaki makasın yüzde 36 oranında tarım aleyhine açıldığını, yani son üç yılda bölüşüm ilişkilerinin çiftçi/köylü aleyhine, yerli ya da yabancı sınai sermaye lehine dönüştüğünü vurgulamaktadır. Aynı şekilde, iktisatçı Mustafa Sönmez'in hesaplamalarına göre; 1990'lı yılların başında gelirin fonksiyonel dağılımı incelendiğinde tarımın yüzde 18 dolayında pay aldığı görülmektedir.

2000 yılında milli gelirden yüzde 11.8 oranında pay alan çiftçilerin payı kriz yılı 2001'de yüzde 10.3'e, 2002'de ise yüzde 9.7'ye geriledi. 2000 yılında tarım kesimine 22 milyar dolar girerken, 2001 yılında bu gelir yaklaşık 13 milyar dolara düştü, 2002'de ancak 16.3 milyar dolara çıktı."[13]

[13] Necdet Oral, "Tarım Devlet Eliyle Çökertiliyor", Siyasi Gazete, Yıl:2, No:7, Ocak 2004, s.20-21.

TARIMA EMPERYALİST MÜDAHALE...

"Para her şey değildir...
Ama önem sırasında
oksijenin hemen altında
yer alır."[14]

Küresel düzenin burgacına sokulan Türkiye, ekonomisinde ağır bir tablo yaşıyor. Yeni Dünya Düzeni'nin savunucuları ve bugünkü iktidar, her ne kadar umutlu bir tablo çizse de gerçekte ülkenin ve halkın yoksulluğu giderek artıyor. Televoleci ekonomistler ve medyanın büyük bir bölümü, "YDD"nin ekonomik ve siyasal dayatmalarının hızla yaşama geçirilmesi için büyük çaba gösteriyorlar. Tuzu kuru bu kesimler Türkiye'nin, Türkiye halkının hızla batağa sürüklendiğini elbette görüyorlar ama, gerçekleri saptırarak işbirlikçi görevlerini başarıyla sürdürüyorlar...

Küreselleşme Güney'i, çok taraflı anlaşmalara imza atmaya zorluyor. Mal ticaretinde liberalizasyonu amaçlayan 1947 tarihli Tarife ve Gümrükler Genel Anlaşması (GATT), 1994 tarihli Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS) ile birlikte başlıca zorlama aracına dönüştü. Gelişmekte olan ülkeleri, hem yatırım, hem mal hem de hizmet üretimi ve ticaretinde kapılarını ardına kadar sınırsız açmaya zorlayan bu anlaşmalar, bir yandan kamu hizmetlerinin özelleştirilmesini, bir yandan da yabancılaştırılmasını sağlıyor. Serbestleştirme politikaları, sonuçta teslimiyetçiliğe dönüşüyor...[15]

4 Ocak/12 Eylül sürecinde, tıkanan ithal ikameci birikim modelinin yerine dışa açılmacı birikim tarzına geçildi. Üretmek yerine ithal etmenin daha kârlı olacağı ileri sürülerek kapılar sonuna kadar ithalata açıldı. Tarımda korumalar kaldırıldı. Tarım ürünleri ithalatı özendirildi ve özel sermaye birikiminin küçümsenmeyecek bir aracı haline getirildi.

1980'den beri uluslararası sermaye, IMF ve Dünya Bankası aracılığıyla, Türkiye'de devletin tarıma müdahaleden çekilmesini dayatıyor. Başka bir deyişle, devlet-köylü doğrudan ilişkisi kırılmaya, sermaye-köylü ilişkisi kurulmaya çalışılıyor. Değişim, tarımda devletin bıraktığı rolün "sözleşmeli üreticilik" modeliyle sermaye tarafından doldurulması yönünde.

IMF ile yapılan 18. stand-by anlaşması çerçevesinde destekleme fiyatları dünya fiyatları ve hedeflenen enflasyon oranına göre belirlendi. Daha sonra tümüyle kaldırılarak, hiç bir ülkede tek başına destekleme politikası olarak uygulanmayan doğrudan gelir ödemeleri sistemine geçildi.

Çiftçilere devlet bankalarınca sağlanan kredi sübvansiyonları kaldırıldı. Girdi sübvansiyonları önce nominal olarak sabit tutularak reel enflasyon oranında aşınmaya terk edildi, daha sonra da tümüyle kaldırıldı.

Tarım satış kooperatif ve birlikleri kanununda yapılan değişiklikle bu kuruluşların sınai tesislerine anonim şirket statüsü verilerek özelleştirmeye uygun hale getirilmesi hükme bağlandı. Aynı kanunla kamunun birlikleri desteklemesi yasaklandı.

Çiftçiyi kredi vererek destekleyen Ziraat Bankası tarımdan koparıldı. El konulan Tarişbank ise başka bir bankaya devredildi.

Çıkarılan Tütün ve Şeker Kanunları[16] ile tütün ve şeker üretimine önemli kısıtlamalar (kota uygulaması) getirildi. "Tütün ve şeker yasaları Türkiye'de yerli ve yabancı sermayeye yeni olanaklar sunmanın bir aracı olarak hazırlanan istikrar programının bütünselliği içinde düşünülmelidir."[17]

Tarım alanında çiftçiyi destekleme görevi üstlenen KİT'ler ya işlevsiz hale getirildi, ya kapatıldı ya da özelleştirildi...

---

[14] Rita Davenport.

[15] Bkz: Sibel Özbudun, "Neo-Liberalizm Kıskacındaki Türkiye Kırsalı: Yoksunluktan Yoksulluğa", Evrensel Kültür Dergisi, No:142, Ekim 2003, s.68-71; Fikret Soydan, "Küreselleşme Tarımı Çökertiyor, TC Bu Konuda da Tetikçi", Kaldıraç Dergisi, No:41, Ekim 2003, s.22-23; "Türkiye'de Tarım Bitiriliyor", Evrensel, 17 Ocak 2004, s.4; Hacer Boyacıoğlu, "Türkiye Aç Kalma Tehdidi Altında", Cumhuriyet, 25 Eylül 2003, s.6; Bülent Falakaoğlu, "Tarımın Kan Kaybı Sürüyor", Evrensel, 30 Aralık 2003, s.9; "Tarımda Yıkım Yılı", Evrensel, 15 Aralık 2003, s.9; Sultan Özer, "Tarımın İpi Çekiliyor", Evrensel, 29 Kasım 2003, s.9.

[16] "Şeker Yasası, şeker pancarı üreticisine 'acı' geldi. 'Şeker pancarı' açısından kendine yeten bir ülke olan Türkiye, nişasta bazlı şeker için yılda yaklaşık 1 milyon ton dışalım yapıyor. Ziraat Mühendisleri Odası'na göre sektördeki yanlış uygulamalar devam ederse, 30 şeker fabrikasından 27'si kapanacak, 100 bin pancar üreticisi aile aç kalacak. Şeker sektöründe sürdürülen sürecin sonucunda, pancar şekeri sektöründe fabrikaların tümü özelleştirilecek. Özelleştirilen fabrikaların yaklaşık 10'u üretime devam ederken, diğerleri farklı gerekçelerle kapatılacak." ("Tarımda 'Serbest Piyasanın' İlk Kurbanı: Şeker Pancarı", Cumhuriyet, 25 Eylül 2003, s.6.) "Türkiye'de 74 ilde ortalama 10 milyon insanın geçimini sağladığı şekerpancarı tarımı kota ve düşük fiyatla engellenirken talebi karşılayan nişasta bazlı şekerde tam anlamıyla vurgun yapılıyor." (Fatma Koşar, "Şekerde İthalatçı Vurgunu", Cumhuriyet, 13 Şubat 2004, s.13.)

[17] Ahmet Hamdi Dinler, "Yerel ve Uluslararası Sermaye Kıskacında Tütün ve Şeker Yasaları", Kızılcık Dergisi, No:18, Kasım-Aralık 2003, s.36.

Bilincin Diyalektiği-1

Hüseyin MUTLU

İnsan, doğayı işleyip dönüştürme edinimi içine girerek toplumsallaşmaya başladı. İnsanın, evrimleşerek toplumsallaşma süreci aynı zamanda yaşadığı zorunluluklar dünyasını tanıma, tanıdıkça da değiştirme sürecidir. İnsan doğayı işleyip, kendi hizmetine sunmak için değiştirme pratiğine giriştiğinde aynı zamanda kendisini de değiştirme-geliştirme sürecini de başlatmış olmaktadır. Milyonlarca yıllık süreçten geçerek evrimleşen insanın bilinçli bir toplumsal varlık haline dönüşmesi oldukça kısa bir tarihsel süreci kapsar.

Bilinçli toplumsal varlık olan insan, içinde yer aldığı toplumsal üretim sürecinin-faaliyetinin ve sosyal çevresiyle içine girdiği ilişkilerin, tüm bunlarda oynadığı rollerin toplamıdır. İnsanı, bu toplam dışında düşünmek, tanımlamak olanaklı değildir. Toplumsallaşan insanın gelişim süreci, aynı zamanda dışındaki evreni tanıma, gerçekliğin bilgisine ulaşma sürecidir de. Bu süreçler insanın bilinçsel durumunun, gelişiminin temelini oluşturmaktadır. Doğayı işleyip, değiştirme sürecine giren insan, aynı zamanda kendi değişimsel sürecini de başlatmaktadır. İnsanı, bu diyalektik işleyişten koparıp ele almak idealizme saparak doğru bilgiye ulaşmamamıza kaynaklık eder. Evrendeki organik, inorganik (kimyasal ve fizyolojik) toplumsal her gelişim ve değişim mutlak olarak diyalektiğin gelişim yasaları üzerinde gerçeklik kazanır. İnsan bilincinin oluşum-gelişim süreci de diyalektiğin yasalarının bütünlüğü içerisinde yaşam bulmaktadır. Diyalektik; insan iradesi dışında evreni oluşturan tüm yasaların bütünlüğüdür. Her olay-olgu, değişim-gelişim vs. her şey diyalektiğin kendinde içkin yasalarıyla belirlenir.

Doğru bilgiye ulaşmada başvurduğumuz diyalektik yöntemi öznel olarak bilincimizde oluşturamayız. Diyalektiğin kendisini, evrenin bütünlüğünü oluşturan diyalektiğin gelişim yasalarından alırız. Bu yasalara başvurarak doğru bilgiye ulaşmanın yöntemini ortaya çıkarmış oluruz. Şimdi diyalektiğin bu iki boyutu üzerinde biraz durmak istiyoruz.

İçinde bulunduğumuz tarihsel süreç; her zamankinden daha fazla ve ivedi bir gereklilik olarak diyalektiğe, tarihsel materyalist bilgi öğretisine ihtiyaç duymamızı, dört elle sarılmamızı gerekirmektedir. Bu ihtiyaç, gerek uluslar arası planda, gerekse de ulusal ölçeklerde devrimci teoride yaşanan tıkanma ve bunalımdan kaynaklıdır. Diyalektik materyalizmden uzaklaşıldığı, öznel idealizmin sosyalizmin saflarında boy attığı bir süreçte yine-yeniden ısrarlı bir şekilde idealizmle her alanda çatışarak diyalektik materyalizmin yaşama yön veren bilgisi ışığında devrimci teoriyi yeniden inşa etmek, insan unsurunu bu temel üzerinden yeniden ele almak elzemdir.

Bugün öncelikli olan görev, toplumsal pratiğimize yön verebilecek devrimci teorinin yeniden oluşturulmasıdır. İçinde geçtiğimiz tarihsel süreç; sosyalist hareketin- devrimci hareketin yenilgi aldığı, teoride bunalım ve açmazlar yaşadığı, idealizmin farklı türevleriyle saflarımızda gedikler açtığı bir dönemi işaret ediyor. Dolayısıyla devrimci görev; bu yenilgi ve bunalım sürecini açmaya yönelecek teorik-ideolojik-pratik devrimci bir kalkışma ve bu kalkışmanın siyasal-örgütsel öznesini oluşturmaktır. Bundan hareketle her bir devrimci-sosyalist bireyin, sorun alanları üzerinde derinlikli-kapsamlı durması, yoğunlaşması gerekliyken tek başına bunun da yeterli olmadığının bilincinde olmalıdır. Dönemin zorunlu bir ihtiyacı olarak daha öncelikli hale gelen, el birliğine dayanan kolektif bilinç üretimidir.

Diyalektik; hem doğru bilgiye ulaşmada hem de doğru bilginin doğru bir şekilde yaşama geçirilmesinde- pratikleştirilmesinde izlenen doğru yöntemdir. Ancak diyalektik yöntemle yaşamın gerçekliğini kavrar ve değişimi mümkün kılabiliriz. Özcesi zorunluluklar dünyasından özgürlükler dünyasına yürüyüş eyleyenler, ateşler içinde yaşamı yeniden yaratmak isteyenler için elindeki tek silah diyalektir.

Diyalektik neden bu denli gerekli ve zorunludur? Bir şeyin nasıl oluştuğunu, oluştuğunda izlediği yolu, içindeki özü oluşturan çelişkileri, bu çelişkilerin çatışkılarını, karmaşıklığını, oluşum sürecindeki diğer şeylerle bağlantılığını vs. vs.. bütün süreçleriyle bütünlük içinde görüp tanımamız için diyalektik, zorunlu bir yöntem olarak başvurulması gereken bir araçtır. Gerçekliği bilince çıkarmak, gelişime yön vermek ve değişimi gerçekleştirmek ancak diyalektiğe başvurmakla mümkündür. Diyalektik, bilimsel yasaların bütünlüğüdür. Tek tek bilimsel disiplinlerin ortak genel evrensel ilkelerini kapsayan, her alanda uygulanabilir olan evrensel bir bilimdir. Toplum bilimlerinde, fizik, kimya, biyoloji, matematik, sosyoloji vb. tek tek disiplinlerinin bilimsel yasalarını kendinde toplayan evrensel gerçekliğe sahip

bir üstünlüğe sahiptir diyalektik. Her bilimsel disiplin kendi dar alanında ancak diyalektiğin evrensel yöntemine başvurarak doğru bilgiye ulaşır, gerçekliği oraya çıkarır. Diyalektiğin yasalarına başvurmaksızın hiçbir bilimsel disiplin gelişemez.

Diyalektiğin yasalarını-ilkelerini iradi olarak insan kendi zihninde tasarlayıp oluşturamaz. Bir yöntem olarak baş vurduğumuz diyalektiğin yasaları, evrenin bütünselliği içinde her şeyde ve olguda içkin olarak vardır.

Toplumsal bilinç oluşumumuz, sınıf bilinç oluşumu, tek tek bireylerin bilinçsel gelişimi, doğanın ve toplumun işleyen yasalarına bağlı olarak gerçekleşir.

İnsan içinde yer aldığı toplumun-toplumsal çevrenin üyesi olarak toplumun gelişim sürecine dahil olur. Üretim süreci içerisinde belli roller üstlenir. Faaliyetlere girişir, çevresiyle ilişkili olur. İşte bu faaliyetlerin tümü içerisinde değiştirme-dönüştürme sürecine giren insan, aynı zamanda kendi değişim ve dönüşüm sürecini de başlatır. Doğayı işleyip değiştiren, yeniden biçimlendiren insan bu süreç içerisinde kendini de yeniden yaratıp, biçimlendirmiş olur. İnsan bilincini belirleyen de, işte bu faaliyetlerin-değişimlerin toplamıdır. Bilinç ise; insanın içinde yer aldığı o toplumsal değiştirme, değişim süreci içinde insan kişiliğini oluşturan düşünsel, duygusal, kültürel, ahlaksal vb. gibi şeylerin toplamı ve bütünüdür.

İnsan edilgen bir varlık değildir. Etken, bilinçli, toplumsal bir öznedir. Kendi tarihinin yapıcısıdır. Bilinçli toplumsal faaliyetiyle kendi tarihsel oluşumunu yaratır-gerçekleştirir.

Gerek doğada, gerekse toplumdaki karmaşık, kompleks yasaların varlığı ve işleyişinin dayandığı temel; karşıtların birliği-çatışması yasasıdır. Toplumdaki her gelişme, ilerleme, değişme, dönüşme bu karşıtların birliği-çatışma yasası üzerinde yaşam bulur. Karşıtların birliği ve çatışması; irili ufaklı birçok çelişme-çelişkiyi, çatışmayı kendi içinde barındıran karmaşık bir sürecin gelişim ve oluşumu üzerinde yaşanır. Bu çatışkılı süreç her toplumsal çevre ve her çevrenin kendi içinde çeşitli farklılıklar gösterir. Ana çelişki, karşıtların birliği ve çatışması bu irili ufaklı binlerce çelişki üzerine biçimlenirken; bu temel yasanın etkileri her toplumsal çevre, sınıf ve kategorilerde farklı karşılıklar bulur. Süreç karmaşık çatışmaların ürünüdür. İnsan bilincinin gelişmesi bu temel üzerinde gerçekleşir. Beynin bir ürünü olan bilinç, diyalektiğin yasalarının kendisine yansımasından başka bir şey değildir. Bilincin evrimi ve gelişimi bu diyalektik süreç içerisinde meydana çıkar. Doğadaki, toplumdaki niceliksel birikimler, niteliksel sıçramalar, değişimler vs. insan bilincini olduğu gibi etkiler, bilincin oluşum ve gelişimi de sürekli nicel ve nitel değişimlerin bu bütünün bir parçası olarak benzer süreçleri yaşar. Yani doğada ve toplumdaki diyalektik işleyiş bilincimizde de aynen işlenmeye devam eder.

Toplumdaki diyalektik işleyiş, toplumsal maddi üretimin, üretim sürecinin ortaya çıkardığı üretim ilişkileri ve üretim güçlerini karakterize eden yasalara dayanır. Toplumun yapısını, gelişim sürecinin niteliğini, yönünü bu yasalar tayin eder. Her toplumsal çevre, bu süreç içerisinde oynadığı rol ve ilişkilere göre biçimlenir. İnsan bilinci de bu temel üzerinde gelişir. Toplumsal gelişmeye yön veren üretici güçler ve üretim ilişkileri arasında cereyan eden, zıtların birliği ve çatışmasıdır. Toplumun maddi üretim faaliyeti üretim ilişkileri-üretici güçler toplumsal alt yapıyı oluştururken; devlet, devletin baskı ve ideolojik aygıtları; düşünce, kültür, felsefe, ahlak vb. gibi şeyler toplumsal üst yapı olarak ortaya çıkar. Üstyapı, altyapının belirlenimi üzerinde ortaya çıkmasına rağmen göreceli olarak bir bağımsızlığa da sahiptir. Ve belirli koşullar dahilinde alt yapı üzerinde etkileyici-yönlendirici bir rolde oynar. Gelişimine yön verir. Konumuz bu olmadığı için üzerinde daha fazla durmadan konumuza devam edelim.

Ekonomik anlamda üretim ilişkileri-üretici güçler arasındaki çatışma toplumsal planda da sınıf çatışmaları olarak kendisini gösterir. Sınıf savaşımları ise toplumsal gelişmenin, değişmenin temel dinamiğini oluşturur. Üzerinde de belirleyici rol oynar. Zıtların birliği-çatışması aynı zamanda çelişkinin karşıt kutuplarının birbirini etkilemesi, bir biri üzerinde hegemonya kurması sürecinin de diyalektiğidir. Toplumun maddi üretimi üzerinde egemen olan, üretim araçlarını elinde bulunduran egemen sınıflar aynı zamanda toplumsal üst yapı olan devleti; devletin baskı ve ideolojik aygıtlarını da elinde bulundururlar. Egemen sınıflar ideolojik aygıtlarıyla; düşünce, felsefe, hukuk, kültür ve ahlak vb. gibi egemen ideolojinin bütün bu renklerini toplumda etkin kılma ve egemen kılmayı başarırlar. Böylece toplumun ezilen sınıf ve kesimleri, toplumsal maddi üretim süreçlerinde emeğine yabancılaştıkları gibi bilinçsel olarak da kendi sınıfsal bilinçlerinden yabancılaşma sürecine girmiş olurlar. Egemen sınıflar, kurdukları ideolojik hegemonyayla kendi ideolojilerini-kültürlerini toplumun ortak ideolojisi ve kültürü olarak benimsetmekte, kabul ettirmekte başarılı olurlar. Bu, beraberinde sınıfların kendisine yabancılaşmasını getirir, sınıf karşıtlığının keskin çatışmalara dönüşmesini de engelliyici bir sibop işlevi görür. Egemen sınıflar ideolojik ve kültürel

olarak kendi karşıtı sınıf ve toplumsal çevreleri etkileyip hegemonyaları altına almalarına rağmen bu sınıf ve toplumsal çevreler toplumsal üretim faaliyeti içindeki rolleri ve sosyal çevresiyle ilişkileri kendi sınıf bilinçlerinin oluşumunu da beraberinde getirir. Günümüzde işçi sınıfı, emekçiler, diğer toplumsal çevreler içinde kendi ideolojik-kültürel bilinç oluşumunu sağlarken diğer yandan egemen sınıf-sınıfların ideolojik hegemonyası altına girmekten de kurtulamazlar. Yaşamlarını biçimlendiren esas yön haline gelen çoğu zaman bu ideolojik hegemonyadır. Böylece ürettiği değerlere yabancılaşan emekçiler sınıfsal bilinç olarak da kendilerine yabancılaşmayı da yaşarlar. Diyalektiğin bu işleyişi üzerine bilinçsel şekilleniş gerçekleşmiş olur.

İnsanın bilinçsel oluşumunun diyalektiği kendisini aynı zamanda bir sınıf üyesinin hem kendi sınıfının bir üyesi olarak şekillenmesini sağlarken, aynı zamanda kendi karşıtı olan egemen sınıfın biçimlenmesini de kendi içinde taşır. Hem kendisi, hem de kendisi olmayan bir ikilik taşır. Bir yanda üretim süreci içinde üyesi olduğu sınıfın rolünü oynar, sınıfın ortak kültürel, ahlaksal değerlerinin taşırken diğer yandan egemen ideoloji, kültürel ve düşünsel yaşamlarında önemli oranda yer eder. Yaşamlarına yön verir. Böylece iki karşıt sınıfın ideolojisi insan bilincinde çatışkılı bir şekilde yer alır. Birey ve sınıf kendi sınıf bilinci doğrultusunda yaşamını örgütleyip toplumsal pratiğe dönüştürme sürecini rol üstleneceği kadar- oynayıncaya kadar bilincine egemen olan ideolojik şekilleniş egemen sınıfın ideolojisi olur.

Devletin ideolojik aygıtları, toplumsal yaşam içerisinde oluşturduğu hegemonyayla muazzam bir işlevsellik taşırlar. Bu işlev; egemen sınıfın kültür ve ideolojisinin toplumun ortak kültür ve ideolojisi olarak zihinlere kazınmasında saklıdır. Ulusal kültür, ahlak, hukuk, din vb. gibi egemen sınıf ideolojisi bütün kodları toplumun ortak değer yargıları görünümüne bürünür. Böylece devletin; görünürde herkese eşit mesafeli duran, toplumun ortak çıkarlarını kollayan bir aygıt olduğu yanılsaması topluma benimsetilmiş olur. Bu ise sınıf çatışmalarını yumuşatarak, olası toplumsal çatışma ve patlamaların keskinleşmesinin önüne geçilmesine katkı sağlar. Vatandaşlık görevleri, ulusal çıkarlar, ortak paydalar vb. gibi egemen sınıf ideolojisini tanımlayan "ortak" kültürel kodlar karşı sınıf ve toplumsal çevrelerin bir arada tutulmasında tarihsel bir rol oynar. Ve zamanla tüm bunlar, toplumun ortak alışkanlıklarına dönüşmeye başlar.

Tarihsel olarak egemen sınıfların kendi iktidar ve ikballeri için yaptıklarına baktığımızda, baskı aygıtlarından ziyade ideolojik aygıtların hegemonyasının daha kalıcı bir işleve sahip olduğunun yeteri kadar tanıtlamaktadır. Bu da karşıt sınıfların (ezilen emekçi sınıf ve halkların) bilinç oluşumlarında, kendine yabancılaşma ve çarpıklaşmayı beraberinde getirir.

Egemen sınıflar, hegemonya araçlarını çok yönlü olarak yaşama geçirirler. Ancak burada en önemli nokta, egemen sınıfların toplumsal yeniden üretimi gerçekleştirdikleri gibi ideolojik baskı aygıtlarını da yeniden üretmeye olan ihtiyaçlarıdır.

Bilinir ki, egemen sömürücü sınıflar; her üretim sürecinde artı-değer üzerinde oluşturdukları birikimin yeniden üretimini sağlamadan ekonomik alandaki hakimiyetini koruyamazlar. Toplumsal yeniden üretimin büyüyerek devam etmesi ise aynı zamanda üretici güçlerin de yeniden üretilmesini zorunlu kılar. Üretici güçler; sanayi, teknik ve bilimi yenilerken, yeniden üretirken aynı zamanda ideolojik yeniden üretimi de gerçekleştirmek zorundadırlar. Her yeniden üretim süreci de beraberinde yeni üretim koşullarını oluşturan yasaların gelişmesinin zeminini de oluşturur. O zemin de; ideolojik yeniden üretimde ortaya çıkmış olur. Her yeni aşama, o aşamayı karakterize eden yasalar-ilkeler üzerinde biçimlenir. Toplumsal üst yapıdaki her yeni biçimleniş ve gelişmeler diyalektiğin yasalarına uygun olarak ortaya çıkar. Üretim sürecinin yeni yasaları kendine uyumlu, felsefeyi, düşünceyi, hukuku, kültürü vb. değerleri de yeniden üretir ve üretimin hizmetine sokar.

Her toplumsal-ekonomik formasyon, zorunlu olarak kendi üst yapısal formasyonunu da oluşturur. Devlet ve onun ideolojik aygıtları bu sürecin karakterine uygun olarak gelişir ve çeşitli biçimler alır. 1789 burjuva demokratik devrimi (BDD), kapitalist ekonomik gelişmenin niteliksel bir devrim olarak toplumsal yapıdaki hakimiyetini üst yapıda da belirleyici hale getirmenin sonucuydu. Burjuva demokratik hareketini belirleyen ilkelerin "eşitlik, kardeşlik, özgürlük" olarak şekillenmesi de tamamen alt yapıdaki bu kapitalist gelişim yasalarının, üst yapıdaki biçimlenme karşılığıdır. Zira, özgürlük; kapitalizmin özgürce gelişmesini önündeki engellerin kaldırılmasını içeriyordu. Kapitalist metalar, özgürce kendisine pazar yaratmalıydı. Emek gücünün kapitaliste özgürce pazarlanılmasını içeriyordu. Eşitlik; kapitalist sınıfların eşit koşullarda "rekabetine", ve böylece burjuva hukuk önünde eşit olmaları lafazanlığına katkı sağlamaktaydı. Kardeşlik ise; burjuvazinin işçi sınıfı ve emekçilere, köylüye karşı birliğine dayanırken aynı zamanda ulusal şekillenişte burjuvazi ile işçi sınıfı ve emekçiler arasındaki

sınıf karşıtlığını ortadan kaldırmayı hedefleyen; tüm sınıfların kardeş olduğu yanılsamasını yaratarak kapitalist iktidara karşı mücadelenin önüne geçilmesine yaramaktaydı. Burjuva ideolojinin içeriğine uygun olarak biçimlenen bu ilkeler, tüm toplumun ortak ilke ve değerleri olduğu yanılsaması birlikte dolaşıma sokuluyordu. Örneğin ekonomik alt yapıda liberalizmin ortaya çıkması ve gelişmesi; üst yapıda da; yani siyasette, ideolojide, hukukta, felsefede liberalizmin gelişimini ortaya çıkarıyordu. Her ideolojik yeniden üretim alt yapıdaki yeniden üretim basamağı üzerinde yükselir ve diyalektik bir gelişim seviyesi izler. Son kertede ekonomik alt yapının belirleyiciliğine dayanır. Bugün "küreselleşme", "Yeni Dünya Düzeni" vb. adı altında piyasa sürülen "yeni" ideolojik şekilleniş; tamamen emperyalist-kapitalist dünya ekonomisinin değişen ihtiyaçlarına yönelik olarak ortaya çıkmıştır.

Belirli tarihsel süreçlerde, devlet kapitalizminin geliştirilmesi, burjuvazinin "sosyal devlet" ilkesinin zorunlu ekonomik ve toplumsal bir gereği iken; bugün kapitalist gelişme önündeki tüm engelleri kaldırmak için "Üçüncü Dünya" olarak adlandırılan ülkelerde ulusal engelleri bir bir ortadan kaldırmakta, çok uluslu uluslar arası şirketlerin ekonomik ihtiyaçlarına göre özelleştirmeler, vergi muafiyetini içeren yeni düzenlemelerin vb. hepsi ekonomik alt yapının yasaları tarafından yeniden piyasaya sürülmektedir.

Toplumsal yeniden üretim, üretici güçleri yeniden üretirken aslında insanı da yeniden üretmiş olur. Kapitalizm bir yandan üretim sürecinin niteliğine göre vasıflı ve teknik işgücünü yaratırken, diğer yandan da bu işgücünü ideolojik olarak da yeniden üretmiş olur. Pratikte çıraklıkta yetişerek üretim süreci içerisinde vasıflı hale gelen insan yerine, önceden teknik eğitimini vererek yeni iş gücünü yaratır. Günümüzde ortaöğretimden başlayarak, üniversite sürecinden geçen teknik eğitim almış işgücü yaratılarak üretimin daha verimli olması gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Böylece üretim süreci kendi içinde bir çok ayrışıma tabi tutularak her biri farklı üretim bandında uzmanlaşmış teknik iş gücü ortaya çıkarılmaktadır. Bu aynı zamanda idari kadro ve yöneticiler de içinde geçerlidir. Onlar da benzer bir eğitim sürecinden geçirilerek kapitalist ideolojiyle yeniden biçimlendirilmekte ve üretime dahil edilmektedir.

İdeolojik yeniden üretim, aileden başlayarak bir insanın üretim sürecine dahil oluncaya kadar bir çok aşamadan geçmesiyle gerçekleşir. Ve bu durum üretim sürecinde de devam eder. Toplumun en küçük birimi olan aile, kapitalizmin kendini yeniden üretmesinde ve devamının sağlanmasında önemli bir rol oynar. Aile yapısı egemen toplumsal ideolojiyle her gün yeniden biçimlendirilir. Aile ortamına dahil olan her yeni birey, burada egemen ideolojiyle tanışır ve ilk eğitimini burada almaya başlar. Egemen bir ideoloji olarak toplumun yaşamında önemli bir rol oynayan din, yine ailede kutsal bir işleve bürünür. Kapitalist ideolojiyle iç içe geçerek ideolojik eğitimde önemli role sahip olur.

Kutsal aileye dahil olan her yeni birey, bir yandan ailesinin üyesi olduğu toplumsal çevrenin ideolojik değerler sisteminin etkilenimi altına girerken, diğer yandan da egemen sistemin ideolojik hegemonyası altında biçimlenmeye başlar. Ardından adımını attığı sosyal çevresi tarafından ideolojik olarak eğitilmeye başlanır. Ardı sıra ilköğretim sürecinden başlayarak üniversite süreciyle tanımlanan süreçte devletin ideolojik eğitim aygıtı içinde biçimlenme sürecinden geçer. Toplumsal üretim içinde yer almaya başladığında da ideolojik eğitim süreci devamlılığını sürdürür. Bu süreçlerden geçen her bireyin, bilinçsel oluşum süreci başlar.

Egemen sınıf ideolojik üretim aygıtları; aile, dinsel kurumlar, eğitim ve hukuk kurumları, yasalar, görsel ve yazılı basın ile ideolojik hegemonyasını pekiştirip, yabancılaşmayı derinleştirirler. Bunun karşısında işçi sınıfı ve diğer emekçi kesimler kendi ideolojik aygıtlarına sahip olamadıklarından kendi ideoloji ve kültürlerini kurumlaştıramazlar. Kendi ideolojik yeniden üretimlerini gerçekleştiremezler. İşçi sınıfının ideolojisinin kavramlaştırılması, genel eğilim olarak sınıf dışındaki aydın kesimlerin bilimle tanışarak, bilimi, sınıfın felsefesiyle buluşturup sınıfın ideolojisini geliştirip-kavramlaştırarak sınıfa taşımasıyla maddilik kazanır. Pratik içinde burjuvaziye karşı ekonomik temelde sürdürülen sınıf mücadelesi aydınların sınıfın ideolojik bilincini taşımasıyla (ki sınıf içindeki aydınlarda sınıfın ideolojisinin oluşmasında, sınıfa taşınmasında önemli roller oynadığı, oynayacağı göz önünde bulundurulmalıdır.) ekonomik mücadele politik boyutuyla bütünleşerek siyasal iktidar mücadelesine kanalize olmaya başlar. Sınıfın, tek tek işçilerin, kendinden sınıf olmaktan çıkma, kendi için sınıf olma dönüşümü böylece gerçekleşmiş olur. Sınıf esas olarak kendi ideolojik, kültürel kişilik şekillenişini kazanmış olur. Yani işçi sınıfının bilincinde önemli tahribatlar yaratan egemen ideoloji ve kültürün izlerinin etkilerini ancak proleter nitelikli ideolojik kültürel savaşımla kırabilir, azaltabilir. Bu savaşım, uzun bir tarihsel mücadeleyi gerekli kılar.

Devam Edecek...

Hakikat ve Teorinin Paradoksu

Eren CAN

"Saçmalamanın Hammaddesi" adlı yazıda, gerçekliğe dair kavramlarımızın bizlere ait subjektif konstruktlar olduğunu işlemiştim. Kendi arasında kapalı bir devre oluşturan beynimiz ve sinir sistemimiz, dışarıdan hiç birşeyin oraya doğrudan sızmasına müsade etmiyordu. Dış dünyaya maruz kalan sinir sistemimizden beyne ulaşan bölük-pörçük sinyaller, beynin a priori işlevleri ve dil/kültür gibi yapay toplumsal mekanizmalar doğrultusunda hesaplanıyor ve böylelikle temsili bir gerçeklik kurgulanıyordu. Bu temsili kurgularımızın, gerçeklikle örtüştüğünün garantisi yoktu. Pekala halüsülasyon da görüyor olabilirdik. Ya da düşünmek için kullandığımız yapay toplumsal mekanizmalar çarpık olabilirdi. Eğer aşırı kuşkuculuk yapacak olursak; evrendeki nesnelerin üç boyutlu olup, mekan ve zaman kapladıklarının dahi garantisi yoktu. Fiziki hesaplara bakılırsa; evren pekala iki boyutlu bir zardan da ibaret olabilir, üç boyutlu (artı zaman) diye duyumsadığımız tüm enformasyonlar iki boyutlu bir yüzeye sığabilir ve oradan yansıyor olabilirdi. Bu teorinin yanlışlığı kanıtlanamadığı müddetce, üç boyutlu dünya görüşünün mutlak doğruluğu kanıtlanmış sayılmaz.

Tüm hakikat bize ait bir marifet olupta doğrudan erişilmez olunca, temsili kurgularımızın gerçeklikle örtüşüp örtüşmediklerini nasıl bilebileceğimiz ve doğru olana nasıl ulaşabileceğimiz meselesi çıkar ortaya. Naiflik yapıp, duyumsadığımızı ve bildiğimizi sandığımız herşeyin doğru olduğundan hareket edebiliriz. Bu metodiğin yaşama ve doğaya pek bir zararı yoktur. Pekala toprak altındaki solucanlar, kenar köşedeki hamam böcekleri ya da bostandaki hıyarlar da, doğru-yanlış ayırımı yapmaksızın ve bildiklerini sorgulamaksızın yeterince yaşar ve ürerler. Dinciler gibi de yapabiliriz. Örneğin Mormon dinininden biri, okuduğu kutsal kitapta yazılanların doğru olduğunu nereden bildiğini şöyle izah ediyor: "İlkin bu kitabı okuyorsun. Sonra tanrıya dua edip yakarıyorsun. Ve tanrı, o temiz kalbine, bu kitapta yazılanların doğru olduğu inancını yüklüyor." Bu da bir metodiktir. Fena bir metod sayılmaz hani. Eski tüfek sosyalistlerin yaptığı gibi; dedelerimizin inandığı o mistik kutsal kitapları okuyarak tanrıya yakarıp günah çıkarırsak, tanrı mutlaka bizi affedecek ve doğru/yanlışı ayırd etme azabından kurtaracaktır.

Bir başka metodik ise, felsefedir. Yani "doğru" prensiplerle iyi düşünülmüş şeyler olan teoriler üretip, hakikati ve doğru olanı bu teorilerden türetmek işi. Kabul edersiniz ki, oldukça saçma ve manyakça bir iştir bu. "Doğru prensipler"in doğruluğu ne malum? "İyi düşünülmüş teori", "doğanın hareket yasası" denen oldukça abstrak bir hesap formülünü ifade eder. Duyumsama ve kurgularımızın tümü zaten soyutlamalardı. Şimdi ise bu soyutlamalarımızı bir kat daha soyutlayıp oldukça abstrak hale getirecek ve hakikate dair kavramlarımızı ondan türetecektik. Aklı başında olan kişi, bu metodikle hakikate bir kat daha uzaklaştığımızı söylerdi, hakikate yaklaştığımızı değil.

Hakikatı, "doğru prensiplerle iyi düşünülmüş şeyler" olan teorilerin insafına bırakmalı mıyız acaba? Zen Ustası Hakaku'nun nasihatına bakacak olursak; iyi düşünen insan doğru olana uzaklaşırdı. Doğruyu bulmak için düşünmekten feragat etmek gerekiyordu. Lenin de böyle düşünüyor olmalıydı ki, "Ölü insanlar hata yapmazlar." demişti. Çünkü ölü insanlar hiç düşünemezlerdi de ondan.

Üçbin yıllık hayatın bilgelerinin hemfikir olduğu "iyi düşünülmüş bir teori"dir bu. Nitekim "felsefe" dediğimiz metafiziğin en demirbaş teorilerinden biri şöyledir: "Hakikatı arayan kişi cehaletini bulur." Doğru mudur acaba? "Evet." diyor tarihin en iyi düşünen beyinlerinden biri olan İsaac Newton, "Bakın ben kendimi, kocaman bir hakikat okyanusun kıyısında bulduğu midye kabuklarıyla oynayan küçük bir çocuk gibi hissediyorum artık." Keza Willhelm von Humbold da, "İsaac Newton'un bahsettiği o hakikat okyanusunun ufkuna doğru

yelken açtıkça, ufuk bizden uzaklaşıyor. Bildiklerimiz, bilmediklerimize oranla azalıyor." demişti.

Peki ama insan ne diye böylesi bir aptallık yapardı ki? Okyanusun kıyısına dönüp kolay yoldan "bilge" olmak varken, ne diye ufka yelken açar ve ilerlerken oraya, gerileyip cehaletiyle buluşup acı çekerdi ki? "Maalesef elimizde değil." diyor Alexander von Humbold, "Bu paradoks maceraya girişmek, düşünen insanın doğasından gelen ve uyulması mecburi bir dürtüdür. Biz istesek de istemesek de düşünürüz ve düşündükce de ne kadar az şey bildiğimizi öğreniriz."

Dedik ya, felsefe manyakca bir iştir. Öğrendikce bilgimizin azaldığını, yani mantiken gerçekleşmesi halinde gerçekleşmesi imkansızlaşan birşeyi söyler bize. Nitekim İmanuel Kant, "Hakikat, böylesine paradoks olmuş olamaz." diye metafiziğe itiraz edip, "Davit Hume, beni metafizik doğmatizmin o miskin rüyasından uyandırdı. Metafiziğin söylediklerine yeniden inanmam için, bilimsel düşünceden feragat etmem gerekir ki, beynimde bu mistik inançlara yer açıla..." diye yazdı.

Peki ama üçbin yıllık hayatın bilgeleri, böylesine imkansız paradokslara nasıl ulaşmışlardı ki? "Gerçeklik yanılsaması yaratan meta-dilin kelimeleri üzerinde tepinip durdukları için." diyor Kant, "Metafizikçiler oldukça talihsiz insanlardır. Bilim adamlarından çok daha eski olmalarına rağmen, hiç birşeyi açıklayamamışlardır. Tarih boyunca sayısız defa, hakikatı bulduklarını ilan etmişler ama her defasında bir bataklığa saplanıp geri dönmek zorunda kalmışlardır. A priori mantık ve bilimsel ampirik gözlemin bileşimi olan sentetik hükümlere güvenmek yerine, meta-dilin gerçeklik yanılsaması yaratan kelimelerinden teoriler üretmişlerdir. Böylesi teoriler, kaçınılmaz olarak antinomlara, yani gerçekliği imkansız biribirini dışatlayan postulalara varır."

Kant, a priori mantık ve ampirik duyumsamalarımızın sentezine güvenmemiz gerektiğini ve duyumsadıklarımızdan fazlasını asla bilemeyeceğimizi söyledi. İyi güzel de İ. Kant, yeni çağın devasa bir filozofuydu, analitik bir bilim adamı değil. Bilen bilir... filozof sıfatını haketmek için, anlaşılmaz ve gerçekleşmesi imkansız bir paradoks icat etme geleneğine uymak gerekir. Kant'ın paradoksu nerede ola ki? Aynen söylediklerindeydi. Şöyle ki: Kant, duyumsadıklarımızdan ötesini bilemeyeceğimizi söylüyordu. Bunu söyleyebilmek için, duyumsadıklarımızın ötesini bilemeyeceğimizi bilmesi gerekirdi. "Bilinemezi bilmek" paradoks değil de nedir?

Ama maalesef, ne İ. Kant kendisinin bir metafizikçi olduğunun farkına vardı ne de onun mirasçıları neo-kantçılar. Auguste Comte'den Charles faurier ve Piere Josef Proudhon gibi ilk sosyalistlere dek bir çok düşünür, Kant'ın izini sürerek "bilimsel düşünce" dedikleri şeyle, felsefenin sonunu ilan ettiler. Bu akıma iştirak eden düşünürlerden biri, sonradan şöyle yazacaktı: "Bütün felsefeyi gereksiz kılan bir felsefe bulduğumuzu sanmış ve bunun paradoks bir iş olduğunun farkına varmamıştık."

Comte'nin hükmettiği bu akıma göre; insan düşüncesinin gelişiminin üç evresi vardı: Dinsel düşünce, metafizik düşünce ve bilimsel düşünce. İlkel çağa din yaraşırdı, aydınlanma çağına metafizik, kapitalizme ise bilim... İlk iki evre vadesini doldurmuştu ve artık yerlerini bilime terk edeceklerdi. Eh... fena bir "düşünce tarihi" değil. Ne de olsa, bu teoriden yaklaşık ikiyüz yıl sonra, yeryüzünde din-min diye birşeyin kalmadığına tanığız hani?

"Ampiristler" ya da "pozitivistler" diye bilinen bu felsefi akımın düşünürleri, tümden gelimciliği tümden gelerek reddediyor ve onun yerine tekil olayların gözleminden tüme varımcılığı savunuyorlardı. Onlara göre tümden gelmek yoluyla tekil olayları açıklamak metafizik bir işti, tekil olayların gözlemi ve analizinden tüme varmak ise bilimsel bir iş... Bilindiği üzere; doğada sistematik olarak tekrarlanan tekil olaylar dizgesi vardı. Her geceden sonra bir gündüz geliyordu, uçurumdan aşağı atlayan kişi parçalanıp ölüyordu ya da her yağmur yağdığında cadde ıslanıyordu. Yani doğada bir düzen ve varlıkların itaat ettiği yasalar vardı. Bu yasaları görüp dokunamıyorduk ama tekil olaylar dizgesini yeterince gözlemleme yoluyla, bu yasaların nasıl olup işlediklerini idrak edebilirdik.

İyi güzel de, tekil olayların gözleminden tüme varmak, yani genel geçerli doğru teorilere ulaşmak problemli bir işti. Örneğin; her şimşek çaktığını gördükten sonra, gök gürlemesi duyuyorduk. Epeyce tanık olduğumuz bu olaylar dizgesinden, "Her ışıktan bir gürültü doğar, ışık gürültünün sebebidir." diye bir yasaya, yani doğru bir teoriye varabilir miydik? Davit Hume, böylesi bir teorinin kaba bir

üçkağıtçılık olduğunu söylemişti. Hume'ye göre, ard arda gelen tekil olayları hayali yasalarımızla birbirine eklemleyemez, öncekini sonrakinin sebebi olarak açıklayamazdık. Biz sesi ışıktan sonra duyumsuyor olabilirdik, ama ışık gürültünün sebebi değildi... Hume, "doğanın hareket yasaları"ndan bahseden metafiziğe böyle itiraz etmişti. Karl Marx ise, metafiziğe itiraz eden ampiristlere aynı açıdan itiraz etmişti. Marx'a göre; tekil olaylar dizgesinin tümünde gözlemlenen ortak özellikleri soyutlama yoluyla, doğaya hükmeden genel geçerli mutlak doğru ideler türetmenin, idealizmin kendisi olduğunu söylüyordu. Tabi başka yerlerde ise tersine, bu akımı kaba materyalistlik yapmakla suçluyor ve "ben idealizmi tercih ederim" diyordu.

Bütün diğer düşünce akımları gibi, ampiristler de kendi karşıtlarını doğurup saldırısına uğruyorlardı. İdealistlik yapmaktan metafizikçiliğe dek herşeyle suçlanıyorlardı. Çünkü ayakları sağlam yere basmıyordu. Ampirik gözlemlere güvenilmesi gerektiğini söylüyorlardı ama ampirik gözlemler oldukça farklı yorumlanabilinirdi. Karadeniz'in prof. Temel'i misali, "... Pirenin ayakları koparılınca kulakları duymayı" diye bir teori de üretebilirdik hani. Böylesi saçma teoriler türemesin diye, ampirik gözlemlerin yorumlanmasına dair "doğru" prensiplerin olması gerekirdi. Ki, kendilerine "bilim felsefecisi" diyen ampiristlerimizin böylesi prensipleri hem yoktu ve hem de bu prensipleri üretmek için basbayağı metafizikçilik yapmaları gerekirdi. Kant'ın önerdiği "sentetik hüküm" ise hem oldukça uyduruktu ve hem de kullanım tarifinden yoksundu. Nitekim ampiristler, adeta şamar oğlanına döndüler. Gelenden tokat yiyorlardı, gidenden tokat yiyorlardı.

Ta ki, Ernst Mach adlı pozivitist düşünür türeyinceye dek. Ernst Mach, İsaac Newton mekanik yasalarının tümünü "doğanın metafiziği" olarak ilan etmişti. Hele de Newton'un "substansiyel zaman teorisi"ni onikiden vurup, rezil-rüsva etmesi, başta fizik ve matematik olmak üzere bilim dünyasını arkasına almasına yetti. Newton mekaniğini sarsan Mach, fizik biliminde devrim niteliğinde yeni teorilere vesile oluyordu. Einstein, Mach için, "Fiziği, metafizik doğmatizmden kurtaran adam." diyordu.

Ernst Mach, tüm bu başarısına rağmen kullanılabilinir prensiplerin hala eksik olduğunun farkındaydı. Nitekim, bu prensiplerin üretimine girişti. Mach' göre; gerçek doğaya olan tek temasımız duyumsamalarımızdı. Dolayısıyla bilim, duyumsayarak tecrübe edebildiklerimizi baz almalı ve oradan başlamalıydı işe. Peki ama, duyumsadıklarımızın dahi bize ait subjektif konstruktlar olduğunu biliyorduk... Gerçek doğada kara, ela ya da tatlı diye birşey yoktu. Buna rağmen, "Yarin kaşları kara, gözleri ela, yanakları baldan tatlıdır." diye duyumsuyorduk. Bilim, böylesi kelaynak duyumsamaları niye baz almalıydı ki? Mach, "Çünkü bu duyumsamalar ekonomiktir." diyor ve bu zorluğu "az yorulma- çok verim prensibi" ile çözüyordu. Eh... fena bir prensip sayılmaz hani. Nitekim, yarin yanaklarının baldan tatlı olduğu düşüncesinin faydasını çoğumuz biliriz. Tabi ki onun daha önemli bir gerekçesi daha vardı. Şöyle ki; "Gerçeklik ile duyumsamalarımız elbette aynı şeyler değillerdir. Ama duyumsamalarımızın, bir şekilde gerçekliğin yansımaları olduğunu kabul etmek gerekir. Aynayadaki yansımamızda da yanlarımız ters gösterilir ama yine de yanları ters gösteren aynaya bakarak kendimizin görüntüsünü tasarlayabiliyoruz." diyordu.

Maalesef sevgili Mach, bir fizikçi olduğu halde, hala aynanın kendine yatay yönleri ters gösterdiğine inanıyordu. Halbu ki bu iddia, egosentrik dilimizin aynaya attığı kocaman bir iftiraydı. Gerçekte ayna, yanları değil, sadece ön ile arkayı ters-yüz ederdi. Ki, doğal yön kavramlarıyla düşünen halklar bunu iyi bilirlerdi.

Fizik-bilimci Mach'ın ayna kavramı, bilimin değil egosentrik meta-dilin ürünüydü. Bunun farkına varmayan Mach, buna rağmen "meta-dil"e karşı savaş ilan etti. Gerçeklik yanılsaması yaratan meta-dilin tüm meta-fizik kelimeleri terk edilmeli, onun yerine "objedili" dediği matematiki formel yeni bir mantık dili üretilmeliydi. Eğer bu başarılırsa, artık tüm antinomlu teoriler tarihe gömülecek, çelişkisiz doğru teoriler üretilebilinecek ve tüm teorilerin doğruluğu formel olarak sınanabilecekti. Nitekim bu felsefe, "formalizm" ekini de alarak yoluna devam etti.

Ernst Mach, sadece bilim dünyasını değil, siyaset dünyasını da arkasına alarak güçleniyordu. Rusya'ya dek Avrupa Marksistlerini de oldukça etkilemişti. Özellikle Lenin'in filozof yoldaşları Aleksandr Bodganov ve Anatoli Lunutscharskij Marksizmin, Mach'ın

görüşleri doğrultusunda revize edilmesi gerektiğini söylüyorlardı. Böylelikle Marksizmin teorik zaferlerinin tümü tehlikeye girmişti diye Lenin çok kızmış olmalıydı. Pek kimsenin Mach'ı eleştirmeye cesaret edemediği bir dönemde, Lenin, alalacele "Materyalizm ve Amprio-kritizm" adlı eseriyle saldırıya geçip, büyük bir gürültü yaratarak Marksizmin namusunu kurtardı.

Ne var ki, Lenin bu başarısını, argümanlarının güçlülüğünden ziyade, karşıtını eşek tepmişe dönderen alaycı sivri dili ve Mach'a yüklediği bir iftiraya borçluydu. Lenin'in iftirasına göre; Mach, duyumsamalarımızdan bağımsız bir nesnel gerçekliğin varlığını red ediyordu. "O halde" diyordu Lenin, "biz öyle duyumsayıp düşündük diye, nesneler vardırlar diyen Mach, Berkeley'in gülünç bir karikatürüdür." Mach'ın asla söylemediği bir şeyi ona söyleten Lenin, devamla Mach ile, kitabı boyunca sivri dilli bir alay etmişti. Bu kitabın yayınlanışını dostlarından haber alan Mach, "İçinde kayda değer bir eleştiri olabileceğini hiç sanmıyorum. Dolayısıyla da okumuyacağım." demekle yetindi.

Mach yetine dursun, kayda değer ya da değmez ama Lenin, bu eseriyle Rusya'daki machcıların canına okuyup, hiç zorlanmaksızın Mach'ı Rusya'dan kovdu. Fakat, Rusya'dan kovulan machcılık, özellikle Macaristan ve Avusturya'nın entellektüel dünyasını kasıp kavuruyordu. Mach'ın, bu alemi ne hale getirdiğini görmek için, Hugo von Hofmannsthal'ın yazdığı bir mektuba bakalım: "Son halimi kısaca anlatacak olursam; artık herhangi bir şeyi bağlantılı olarak anlatamıyorum ve konuşma yeteneğimi yitirdim sayılır. İnsanların rastgele ağızlarına aldıkları metafizik kelimeleri kullanmaksızın, bir üst ve genel geçerli bir konunun izah edilemeyeceğini gördüm. Fakat; 'ruh', 'bilinç', 'vucut' gibi kelimeleri kullanmaktan açıklanamaz bir rahatsızlık duyuyorum. Dilimizin zorunlu olarak alışıp kullandığı bu metafizik kelimeleri ağzıma aldığımda, çürük mantar yemiş gibi hissediyorum kendimi."

İnsanın kendisini, çürük mantar yemiş gibi duyumsaması çok acınacak bir durumdur. Ama Ernst Mach, çok acımasız bir bilim adamıydı. Kendi yoldaşlarına acıyarak, girdiği felsefi maceradan vazgeçmezdi. Tersine, yoldaşlarının acınacak halde oluşlarını iyiye yorumlayarak şöyle yazacaktı: "Bu durumun, bilimsel düşüncenin alçalması diye algılanıyor olması, onur vericidir. Demek ki, insanlığın ilkel kökeninde varolan masabaşı bilimciliği (yani metafizik), tekrar oraya püskürtülüyor..."

Masabaşı bilimciliğini, yani metafiziği insanlığın ilkel köklerine geri püskürten Machcı bilim adamları ve filozoflar, Wiyana'nın bir kahvehanesinin masabaşını mekan eyleyip, düzenli olarak haftada bir gün toplanıp Mach'ın analizlerini konuşmaya başladılar. Zamanla sayıları çoğalıp, kahvehanenin masalarına sığmaz olunca, matematik enstütüsünün salonuna taşınıp, "Ernst Mach Derneği"ni kurdular. Derneğin programı ve amacı şuydu: "Empirik olarak bir kanıtın ya da karşı-kanıtın imkansız olduğu konular, bilimin işi değildir. Empirik gözlemler ile mantığı örtüştürmek gerekir." Eğer programlarını gerçekleştirmeyi başaracak olurlarsa, bilim ve felsefenin tüm sorunlarını çözmüş olacaklardı. Öyle ya, artık antinomlara, yani çelişkilere varmayan bir mantık dili oluşacak ve onun verdiği hükümlerin doğruluğunu empirik olarak sınayıp tecrübe ederek, Kant'ın bahsettiği, "doğru sentetik hüküm"lere varabilecektik.

Normal konuştuğumuz dil, metafizik bir dildi. Dolayısıyla da, bu dilin mantığı, nesnel gerçeklik ile örtüşmüyordu. Zaten o yüzden de, bilim ve felsefe alanındaki teorilerin doğruluğu ya da yanlışlığını bu dilin mantığından kanıtlayamıyorduk. Ama eğer, bu metafizik dilden feragat edip bir obje dili ve bir obje mantığı oluşturulabilinirse, doğru ve yanlış rahatlıkla kanıtlanabilinirdi. Metafizik dile karşı bir obje dili zaten vardı aslında. Bu dile "matematik" deniliyordu. Ernst Mach Derneği'nin üyelerinin çoğunluğu da zaten matematikciydi. Dolayısıyla, gözler otomatikmen matematik disiplinine yöneldi. Bu displinin mantığını oluşturmak ya da tamamlamak gerekiyordu. "İlk hedefiniz Akdeniz!" misali, pozitivizmin başarması gereken ilk hedef, çelişkilere, antinomlara varmayan bir matematik dilinin olabileceğini kanıtlayıp oluşturmaktı. Aksi halde, bu akımın ayakları boşta kalmaya devam edecekti.

Bu işe zamanın iki ünlü matematikcisi Frege ve Russell el attı. İkisi birlikte, ilkin matematiği sağlam bir mantık üzerine oturtmak için kolları sıvadılar. "Matematik" denince, akla "sayı"lar geliyordu. O halde, ilkin sayıların mantığını üretmek gerekiyordu. Nitekim; Frege ve Russell, sıfırdan başlayarak sayıların mantığını açıklamaya

başladılar. Frege ve Russell'in sayılar mantığına göre: Sıfır sayısı; kendi kendisi olmayan elementleri barındıran kümeler kümesidir. Kendi kendisi olmayan hiç bir element olmadığına göre, bu kümenin içi boştu. Bir sayısı; kendi kendisi olmayan elementleri içeren kümeler kümesinin kümesiydi. Buna uygun bir tek sıfır kümesi olduğuna göre, bir sayısının bir tek kümesi vardı.... Ve böyle devam ederek, Frege ve Russell olası tüm doğal sayıları mantiken açıklamayı başarmışlardı. Matematik dilinden çakmayan bizler için, Frege ve Russell'in sayılar mantığı; "Tavşanın suyunun suyunun suyu..." gibi sonsuza dek uzatılabilinecek bir cümle gibi görünüyor. Ama, "Sıfır sıfırdır, bir birdir, iki ikidir..." gibi totolojik bir mantık kabul edilemezdi. Dolayısıyla, "bir birdir" demeksizin bir sayısının içerdiği tam küme adetini ispatlamak gerekiyordu. Ki, Frege ve Russell bunu başarmışlardı. Onların kanıtına göre: 0 = boşküme, 1 = {0}, 2 = {0,1}, 3 = {0,1,2}, ... Böylelikle, "bir eşittir bir" olmaksızın, yani herbir sayı kümesi kendi kendisini içermeksizin, kendi kendisinin değerine denk bir küme adeti ile açıklanabilinmiş oldu.

Fakat nasıl olduysa artık, Russell sonradan bu işte bir terslik olduğunu fark etmişti. Öyle ya, bir element olarak kendi kendisini içermeyen kümeler oluşturmuşlardı. O halde, kendi kendisini bir elemet olarak içermeyen bir kümeler kümesini de mantiken oluşturabilmeleri gerekirdi. "Ama bu imkansız bir şey." diye Russell, Frege'ye mektup yazacaktı. Evet imkansızdı. Eğer M, kendi kendisini içermeyen kümeler kümesiyse, kendi kendisini içermediği için kendi kendisini içermesi gerekiyordu ama bu durumda da kendi kendisini bir element olarak içereceği için bu kümeden dışlanması lazımdı, ve devamla dışlandığı için kümenin içine alınması.... "Bir işlem yaptığımızda, onun tam tersine varıyoruz. Her bir doğru, kendi yanlışlığını kanıtlıyor." diye yazan Russell bu matematik sevdasından vazgeçip, ilkin filozof ve daha sonraları ise ünlü bir humanist olmaya doğru yolculuğa başladı.

Russell vazgeçti matematikten ama, matematik bu işten vazgeçecek gibi görünmüyordu. Dönemin en otorite matematikcisi olan Hilbert, uluslararası bir matematik konferansının açılış konuşmasında; "Genç matematikcilerin, bu çelişkiyi çözüp çelişkisiz bir matematik dili ve mantığı oluşturabileceklerine inancım tamdır. İnanıyorum ki, bu rüya gerçekleşecek ve tüm teorilerin doğruluğu matematiksel bir dil mantığıyla sınanabilecektir..." Hilbert'in ne dediğini, genç matematikçiler anında anladılar. Yani, Hilbert'in rüyasını gerçekleştiren kişi, tarihin en ünlü matematikcisi ünvanını alacak, bütün üniversiteler ona iş teklifi yağdıracak ve çok para kazanacaktı.

Böylelikle start verilmiş ve genç matematikciler kollarını sıyırıp avuçlarına tükürmüşlerdi. Öylesi bir matematiki dil, yani bir yazılım programı geliştirmeliylerdi ki, bu programla çalışan bir cihaza önden "teori"nizi soktuğunuzda, arkasından bu teorinin doğru olup olmadığını yazan bir not çıkacaktı. Şaka değil, yapılmak istenen aynen böyle bir şeydi. Nitekim; bugün kullandığımız bilgisayar ve bilgisayar yazılım programlarının kökü bu rüyaya dayanır. Metafiziğin miskin doğmatizm rüyasından uyanan empiristler, bu kez de bir başka rüyanın peşine vermişlerdi. Şimdi gelelim, onların rüyasının akibetine:

Wiyana'daki kahvehanede buluşan Mach-severlerden biriydi Kurt Gödel. Ama sadece konuşmaları dinliyordu. Fikri sorulacak olduğunda ise, evet ya da hayır anlamında kafasını sallamakla yetiniyordu. Uysal bir machcı olarak karizmasını yükseltmeye çalışıyor olmalıydı. Hilbert'in genç matematikcilere çağırısı, kimi filozof ve matematikcinin eleştirisine uğrarken, Gödel, Hilbert'i kollamıştı. Böylelikle Hilbert'in sevgisine maruz kalan Gödel, karizma çıtasını daha yükseklere çekebilmişti. Ama dikkatli bir yalakalık yapmaktaydı. Hilbert'in rüyasının gerçekleşebilir olduğunu söylemek yerine, bir teorinin hangi koşullarda "çelişkisiz" kabul edilebilineceğinin belirlenebileceğini söylüyordu. Nitekim, işin burasına dair çalışmalar yapıp yayınlatmasını başardı. Gödel'in tezine göre; eğer bir teori, sınırlı sayıda çelişkisiz aksiyom üretebiliyor, onun ötesine müsade etmiyorsa ve kendisinin doğruluğunu aksiyomlarından üretebiliyorsa, tamamlanmış, çelişkisiz ve doğru bir teori olma ünvanını ancak o zaman hak ederdi. Hilbert'in de desteğiyle bu prensipler genel kabul gördü. İşte şimdi sıra, böylesine teorilerin, matematik disiplininden formel

olarak üretilmesinin imkanlı olup olmadığına gelmişti.

Matematiki formel mantık oluşturma uğraşı, eskiden beri varolan ve Leibniz ile yeniden canlanan ve oldukça ilerlemiş bir uğraş sayılırdı. Gödel'in çağdaşı Polanya'lı mantık-bilimci Tarski'de ise, adeta doruğuna ulaşmıştı. Gödel, bunların hepsini okudu, Özellikle de Tarski'ninkileri. İşi doruğuna taşıyan Tarski, aşılması imkansız gibi görünen bir noktada tıkanmıştı. Şöyle ki; Tarski, düşünür ve mantık yürütürken bir dil değil, aslında birkaç dile başvurduğumuzu çıkarmıştı ortaya. Obje sıfatlarından başlayarak, diller kat kat üst üste binmişlerdi. Alt kat dilde varılan sonuç, ancak bir üst kat dille ifade ediliyordu. Yani bir dilin mantığıyla düşünülen şeyin sonucu, bir başka dilin mantığıyla ifade ediliyordu. Böylelikle de, ortaya çözülmesi imkansız paradoks bir sonuç çıkıyordu. Bunu okuyan Gödel, ne yapması gerektiğini iyi anlamıştı. Demek ki, biribirilerinin üstüne binmiş ama biribirilerinin mantığından kopuk bu dilleri biribirine geçirmeliydi. Gödel, Tarski'ye imkansız gibi gelen bu işi, farklı kattaki dillerin kelimelerini ve gramatik kurallarını, rakamlar, harfler ve daha başka sembollerle kodlayarak biribirine geçirmeyi başardı. Sıra gelmişti şimdi, bu dille ifade edilen bir teorinin antinomlarının olup olmadığına:

Gödel'in geliştirdiği bu yeni formel dili okuyup anlamak her babayiğidin harcı değil. Hele de, bizlerin harcı hiç değil. Dolayısıyla da anlayamadığım bir dilin mantığından oluşturulan bir teorinin nasıl antinomlara vardığını aktaramıyacağım. Ama Gödel'in bizim dilden söylediklerine inanacak olursak; tümel bir teorinin doğru aksiyomlarından hareket ettiğimizde, teorimizin yanlışlığına varıyorduk ve tersine, yanlış aksiyomlarından hareket ettiğimizde ise onun doğruluğuna varıyorduk. Dolayısıyla da Gödel, "tamamlanmamışlık yasası" adlı çalışmasıyla, "Prensip olarak, tümel bir teorinin doğruluğu formel olarak kanıtlanamazdır." teorisine varmıştı.

Böylelikle de, daha çok matematikçi olarak anılan Gödel, pozitivistlerin formel rüyasını sonlandırdığı gibi, bana kalırsa; aslında 20.yy.lın en büyük felsefecisi ünvanını da hak etmiş sayılırdı. Öyle ya; "Prensip olarak, bir teorinin doğruluğu formel yoldan kanıtlanamazdır." şeklindeki formül, paradoks bir teoriydi. Çünkü bu teorinin doğal postulasından birinde de şöyle yazılıdır: "Benim doğruluğum kanıtlanamazdır." Yani, Gödel'in teorisinin doğruluğunu kanıtlayamadığımız için, doğruluğu kanıtlanmış bir teoridir. Tersini başarır da, bu teorinin doğruluğunu kanıtlayabilseydik, artık bu teorinin doğruyu söylemiş olamayacağını kanıtlamış olurduk.

Gödel, doğruluğu kanıtlanamaz bir teorinin doğruluğunu kanıtlamayı başarmak türü anlaşılması zor bir başarıya imza atmıştı. Aslında pek de anlaşılmayacak bir yanı yoktu bu işin. Çünkü bütün holistik teoriler, olmakta olan ve tamamlanmamış bir işlemi konu edinirlerdi, analitik teori misali tekil, sınırlı ve tamamlanmış bir olayı değil. Hal böyle olunca; holistik boyutta olanlar, hiç bir dilin mantığına sığmazlardı. Hakikat hiç de paradoks olmadığı halde, Tao'nun deyimiyle; "Bütün gerçekler paradoks görünürdü." Yani holistik boyutta sınırsız olay ve fenomenleri düşünüp tarif etmenin tek yolu, paradoks metodolojinin kullanılmasıydı. Lakin uzak doğuluların aksine, batı felsefesi; hakikatın paradoks olamayacağından hareketle, onu kullanmayı red ediyordu. Redde rağmen, tümel bir teori ifade edilmek istendiğinde hemen ortaya paradoks bir tarif çıkıyordu. Bu da batılı düşünürlerin kafasını karıştırıyordu. Nitekim böylesi bir sonuca ulaşan Kurt Gödel'in kafası da epeyce karışmış olmalıydı. Ki, anasına yazdığı mektuplarda; "Bu durum, tanrının varlığına delalettir. İnanıyorum ki, tanrının varlığı bilimsel olarak kanıtlanabilirdir." diyordu. Fakat tanrıya şükür ki, tanrının gazabına gelip sık sık depresyona uğrayan Gödel, tanrının varlığını bilimsel olarak kanıtlamaya zaman bulamadı. Düşünsenize, "Tanrının varlığı kanıtlanamaz olduğu için, tanrının varlığı kanıtlanamadığı müdetce, tanrının varlığı kanıtlanmış sayılır." deseydi, işin içinden biraz zor çıkardık.

Ama Gödel, böyle birşey söylemeye fırsat bulmadığı için, biz ucuz atlattık sayılır. Biz ucuz atlattık da, ama analitikçiler... onlar, analitik düşünce yapısı gereği, Gödel'in kanıtından ancak, **"bütün doğrular, bir yalancının söylediklerinden ibarettir!"** sonucuna varabilirlerdi. Ki, buna bir anlam vermekte zorluk çektikleri için olsa gerek, önlerine gelen her konunun sonunu ilan etmekle meşguller.

Doğanın İnsana, İnsanın İnsana Oynadığı Oyun-2

Haşmet ZEYBEK

İnsanoğlunun yaşamına; YASAKLARIN ve TOTEMİN gelip yerleşmesine karşın, toplumsal sürecin hiçbir aşamasında kesin kopuş yoktur.

Her yeni aşamanın içinde eski varlığını uzun zaman sürdürür. İnsanlık, cinsel yasaklar konmadan ve dolayısıyla totem ortaya çıkmadan önce, binyıllar boyunca hiçbir engelle karşılaşmamıştırlar.

Yeni aşamada geçmişin tekrarına ilişkin, bir bilinçdışı eğilimin ya da toplumsal alt bilincin bulunması düşünülemezdi. Bu bilinçdışı eğilim bir şekilde doyurulmalı, yasak yüzünden doğan eğilim bir şekilde boşaltılmalıydı.

Yeni aşamada yasak yön değiştirecektir. Totemin avlanamazlığı, yenilemezliği biçimine dönüşecek, yasağın kaldırılması totemin kaldırılmasına bağlı kalacak. Dolayısıyla insanlar, kısaca belirtmeye çalıştığımız etkileri nötralize etmek için; KURBAN ve KURBAN BAYRAMI, "İNTİSUYUMA"; totem yeme bayramları geliştirdi. İntisuyuma, yılda bir ya da bir kaç kez yatılırdı... Bütün komün bireyleri eksiksiz katılırdı. Hiçbir cinsel ya da sosyal yasak bulunmazdı...

Totem hayvanının ya da bitkisinin, törenle kesilip, yenildiği bir toplumsal bayram günüydü.. Totemi yiyen insanlar bir yandan yasakları aşıyor. Diğer yandanda onu aşıyordu. Totemin yenilişi, onu yiyen için özdeşleşmeden bile öte, hatta onun içinde erimek gibi bir şeydi. "TANRI İÇİNDE ERİMEK";.. Aynı zamanda topluluk bu bayramda totemli kurallı yeni aşamanın yerine bir gün için bile olsa binlerce yıllık geçmişine yerleştirmiş oluyordu. Onu yaderek bilinçdışı boşalım sağlıyordu. Bu olayın konumuz bakımından taşıdığı önem: KURBAN ilk ve en eski örneği, en eski temeli oluşturur.

"KURBAN'NIN" Tevrat'ta, Zebur'da, İncil'de, Kuran'da ortak ayetler değil, kökünden süren ritüellerdir, seyirliklerdir, semahlardır.

GÖKLERDE YARATILIŞ MİTOSU

APSU - Ben; Tatsu su tanrısı, her yaradılıştaki gibi başlangıç göklerde, tabii ki; yanlız değilim.

TİAMAT - Beeen; TİAMAT, tuzlu su tanrısı

APSU- (Yere iner) Yerde Fırat.

TİAMAT - (Yere iner) Yerde Dicle... (Birlikte dans ederler, yerde yuvarlanırlar.) Apsu'nun suları, Tiamet'in suları. Birbirine karıştı.... Basra Körfezi'nde birleştiler. (Çığlıklar) Bu birleşmeden...

APSU - Onlardanda...

LAHMU- Lahmu

LAHMU- Ve de LAHMU;

APSU- Tanrı çifçi oluştu...

TİAMAT- Onlardanda...

ANŞAR- ANŞAR,

KİNŞAR- Ve de KİNŞAR...

TAMAT- Yeryüzünde; Aşağı Mezopotamya'dayız!..

ANŞAR - Sayıları düzüneyi aşan kıdemli tanrılar gökyüzünde yaşıyorlar.

KİNŞAR - Onlar çocukları olan genç tanrıları yeryüzüne uygun gördüler!..

ANŞAR - Genç tanrılar, gürültü şamata yapmaya başladılar!..

(Seyirlik oyunlar çıkarırlar, Semah dönerler. Gece gündüz eğlenirler.)

(Gökler gürler, yıldırımlar çakar, sisler çöker.)

Baştanrı Apsu- (Yatağından doğrulur.) Nedir bu gürültü?.. Ne oluyor... Aşağıdakiler neyi paylaşmıyorlar?

Gürültülerinden, gece uyuyamıyorum! Gündüz dinlenemiyorum. Oğlum ve de Vezirim Mummu'yu gönderin bana! Çabuk! Çabuk! Konuşmayın apaçık-sapuk. (Hışım gibi dolaşır.)

MUMMU- (Hızır gibi gelir.) Buyurun efendim!

APSU- Biz de mi aynı gürültüyü yaratalım?

MUMMU - Emredin efendim.

APSU- Sorun bakıyım bu gürültünün kaynağı nedir?

MUMMU - Başüstüne efendim.

APSU- Bilmediğimiz şey bizi rahatsız eder.

MUMMU - Eder efendim.

APSU- Genç tanrıların hepsini öldürün.

TANRIÇA TİAMAT- (Sinirlenir.) Kendi doğurduklarımızı mı yok edeceksin?

APSU- Edeceğim.

TİAMAT - Edemezsin.

APSU- Ederim.

TİAMET- Demek sözümü dinlemiyorsun?

APSU- Dinlemiyorum!

MUMMU- (Yere iner, kararı genç tanrılara sızdırır.)
- Sizi yok edecekler.

GENÇ TANRILAR- Nasıl?

SULAR TANRISI- Niçin?
- İnsanlığın ilk kenti, kentimizin koruyucu tanrısı ENLİL'e gidelim. Durumu anlatalım.

GENÇ TANRILAR- Anlatalım...

ENLİL- (Enlil'in önderliğinde örgütlenirler.) Savaş açmaya, hazır mısınız?
- Hazırız!

ENLİL - En kıdemli tanrıya!
- En kıdemli tanrıya!

SAVAŞ OYUNU

(Apsu ile Enlil karşı karşıya gelirler.)
- Taşkın ovaların tanrısı,
- Bataklıkların
- Kanalların
- Barajların
- Yükselmelerin, alçalmaların...
- Düzensizliğin, düzenin...

(Enlil, Apsu'yu öldürür.)
- Baştanrılık senindir Enlil.

GENÇ TANRILAR- (Tiamat'ı kınarlar.) Çocuklarını, anaların kocasını öldürürlerken çok eylemsiz kaldın..

TİAMAT - Kim, ben mi?

GENÇ TANRILAR- (Bu sözlere çok sinirlenir.) Çabuk! Çabuk! KİNGU'yu bulun bana! Bu gece düğünümüz var. Evleniyorum oğlumla. Herkese duyurun...

DÜĞÜN

(Oyunlar, danslar, ritüeller, eğlenceler.)

TİAMAT - (Yazgı tabletlerini Kingu'nun boynuna geçirir.)

Artık, baştanrı sensin!

HALK- Sensin...

TİAMAT - Başkomutan sensin!

HALK- Sensin...

TİAMAT- Genç tanrılara, savaş aç...

KİNĞU- (Taraftarları ile meydanda dolanır. Dolandıkça kalabalıklaşır.) Savaş! Savaş!

ENLİL- Ben kentin koruyucu tanrısıyım.. Apsu ile savaşmaktan yoruldum... Tiamat çok hırslı, çok zalim! İktidar düşkünü!

MARDUK- Baba! Ben senin intikamını yerde komam.

HALK- Sen Babil'in yerel tanrısısın.

MARDUK- Bir şartım var.

HALK- Nedir?

MARDUK- Yazgı tabletleri bana verilecek!

HALK- Baş tanrılıkta!

MARDUK Baş tanrılıkta!

HALK- Tamam!

SAVAŞ OYUNU

MARDUK- (Tiamat'ı yakalar, yenilgiye uğratır.)
- Tamam mı?

TİAMAT- Tamam!

MARDUK- Değil, daha seni ikiye böleceğim!

TİAMAT - Niçin?

MARDUK - Bir yarınla gökkubbesini, diğer yarınla yeri yaratacağım. Ve de böylece egemenlik Babilyo'na geçecek!

TİAMAT - Sonra?

MARDUK - Sıra insan yaratılışına gelecek!

TİAMAT - O nasıl olacak?

MARDUK - Canavar, kötü tanrı Kingu'yu öldüreceğim. Kan topluyacağım ve kemik yaratacağım. Onlardan insan yaratacağım. Görevi tanrılara hizmetçilik, kulluk, kölelik yapmak olacak!

TİAMAT - Eşitsizlik olacak, çalışan, çalıştıran, TANRI-KUL...

HALK - İnsanın doğasındaki dönüşüm...
- Başkaldıran canavar tanrı Kingu kanıyla yoğrulmuş oldu.
- Tutsak alınan kıdemli tanrılar, sıradan savaş tutsakları gibi kölelik rolü uygun olmaz.

ENKİ - (Bilge tanrı çözüm önerir.) Yenen de, yenilen de tüm Tanrıların ayak işlerini görsün.

NİNMAH - (Doğum tanrıçası) Balçıktan ve tanrı süretinde ve tanrı biçiminde yapılsınlar.
- Kendisini yönetemeyecek derecede kötü doğalı insan
- Balçıktan biçimlendirilmiş insan!
- Kazıya, kazıya, seyirlikleri, semahları, döktük yazıya!

ÖN ÖZET

Olmaz yaa!
Oldu diyelim!
Demem ya!
Desem ya!
Tanrı ile Tanrılar
Tanrılarla-insanlar!
Arasında aracılık yapabilen,
ÖZEL KİMSELER" var.
Peki;

Doğa ile Tanrı arasında kim var?
Tanrı'nın şaşmaz iradesini ifade eder.
Sözlü ya da yazılıdır.
Bunlar kutsal olup yanlışlıkları düşünülemez.
"BÜTÜN İNSANLAR EŞİTTİR"
Ama, Dogmaların, hurafelerin ayakları altındadır.
HALK DİNİ, HAK DİNİNİ ÇÜRÜTÜR.

GÖKLERDE BÜYÜK SÜPERGE
(Emperyal Oyun)
(Tek merkez, tek dil, tek din, tek tip)

OYNAYALAR
BUSH... Baştanrı
RUMSFELD... Başyardımcı...
WOLFOWİTZ- Yardımcı...
PARLE-... Kötülükler prensi... Hermes... Azrail karışım
DONNELY.... Büyük göz
MURAVCHIK.... Büyük kulak
LEDEN...
KRİSTOL....
RODHOREDZ...
(Dev bir çanak anten, ışıklar içinde döner. Bütün ülkelerin televizyonları, faksları, ev telefonları, cep telefonları, E-mail'leri, Fiberleri, Optikleri, İletişim tratiği, Ses, metin görüntüleri vb. bağlıdır.

Hepsinin kod adı: ECHELON
Her dönüşte Yeni Dünya Düzeni'nin ilkeleri sıralanır. Döndüğünde arkası dünya atlasıdır. Küçük kapılar, çeşitli departmanlar açılır... Bunlar yerli yabancı gazete bürolarıdır. Açılan ülkenin televizyonu logosundan bellidir. Her ülkenin dilencileri; bayraklarını sermiş baştanrıya kendi dininden dua etmektedir.

DÜNYA DİLENCİLER KORUSU... Ey tanrılar, tanrısı, Gelmiş, geçmiş, en yüce tanrı... Gök tanrısı...

BUSH- (Baştanrı) Yeryüzünde nedir bu gürültü.. patırtı, şamata... Geceleri uyuyamaz! Gündüzleri dinlenemez oldum! IMF şunların ağzını kapasın... Daha susturamazsanız, seyreltilmiş uranyum atın. Hiroşima'dan beri en insani çözüm, tepesine bomba! Eline üç kuruş...

RUMSELFED- Zihinsel kontrol merkezi devreye sokun! "KONTROLLÜ KAOS" yaratın!

PARLE- Büyük kulak dünyayı dinlesin.

DONNELY- Büyük göz herkesi gözaltına alsın?

BUSH- Dünya'da bazı halkların yöneticilerine karşı ayaklanmaları var. Yoksa satıldıklarını anladılar mı?

PARLE- Anlaşılamayacak kadar böleriz... Aktivistlerimiz var. Anarşistlerimiz var. Kimsenin ne dediğini anlamaz hale getiririz.

BUSH- Halk eylemleri; Hizbullah'ın işi... Şunu işi, bunun işi.. Diye bilmeli... Yoksa Hizbullah kimin işi diye sorarlarsa?

PARLE- Merak etmeyin o noktaya gelmez!

BUSH- Bugün kaç yerde etnik, kaç yerde dini savaş başlatıyoruz?

PARLE- Menüye bakayım efendim!

OYUN

Başkanlar gider. **BUSH**
Danışmanlar kalır. **?..**
Flaşlar gider. **RUMSFELD**
Kameralar gider. **WOLFOWİTZ**
Kürsüler kalır. **PERLE**
Gidenin yerini birisi alır. **DONNELY**
Eskinin yerini yenisi alır. **MURAVCHIK**
İyi bir danışman. **LEDEN**
Hiçbir zaman olmaz başkan. **KRİSTOL**
Danışman fikir. **RODHOREDZ**
Başkan mikrofon....

CUFO gibi ışıklı birşey gelir. Ulusal Güvenlik ajansı (NASA)

- Dikkat!.. Dikkat!.. Büyük kulak, dünya'yı dinliyor
- Dikkat!.. Dikkat!...Büyük göz, herkesi görüyor. Otomobilin içindeki, isyancıyı bile...
- Bize isyancı diyor.
- Bizden olmayan bize karşı. Gökyüzü dev bir elektrik süpürgesi, herşeyi yutmaya hazır
- Siz ne yapıyorsunuz orada?..
- Kazı.
- Kimden izin aldınız. Hiç kimseden.
- Burası Türkiye!..
- Siz bu bin yılın "Amerikan yılı" olduğunu bilmiyor musunuz?..

Biz tek öteriteyiz. Tek merkeziz. Tek diliz, tek diniz
Herkes bize biat eder, diz çöker. Herşey bizden sorulur.

- Türkiye?..
- Stratejik kölemiz!.. Kırmızı noktalarını sildik. Başlarına çuval geçirdik!.. Pentegonu anladılar. İki genelkurmay olmaz.. Kurbanları gönderecekler.
- Öyle kurban filan araştırmayın. Açın Tevrat'ı okuyun. Öyle Sümer kaynaklarını filan karıştırmayın... Zaten artık öyle bir kaynak yok.. Bilimde-sanatta biz

ne dersek odur. Siz daha gelmeden söyleyeyim!.. Tufan hikayesini nasıl Karadeniz'e aldık!..

DİLENCİLER OPERASI

IMF Şefi.... - (Önlerinden geçerken bir kaç dolar atar.) Bunlar askeri hibe!..

Maliye Bakanı - Biraz daha!...

IMF Şefi - Dördüncü gözden geçirmeden sonra!..

Maliye Bakanı - Herif burnuma takmış zinciri...

Bush - (Mikrofona konuşur) Kan ile gözyaşı dolu bir tarih Washington bildiğiniz gibi. Akıl hocam MEO STRAUSS (1899-1973) Bir yahudi düşünürdü.

-Ben yasalara inanırım iyi ile kötünün savaştığına inanırım. Bir de ahlâk kurallarının değişmezliğine batı demokrasisinin güvenlikte kalması için, ABD bütün yeryüzüne egemen olmalıdır.

11 Eylül bize umut bile edemiyeceğimiz bir olanak sağladı. Görüşlerimizin doğruluğunu gösterdi. Fırsat bu fırsattır deyip, Dünya'ya silah gücü ile hakim olduk.

PERLE- O olay olacaktı.. Hiçbir şey tesadüfen olmaz.

BUSH- Amerikan ulusu iyilik severdir. Özel bir görevi vardır. O da yeryüzüne iyi niyetli, anlayışlı bir egemenlik kurmak.

SADIK- Hiçbir egemenlik dinlemeden mi?..

THOMANS FRIEDMAN- "Şu yirmibeş kişiyi bir odaya sürgün etseydik, Irak savaşı çıkmazdı.

* * *

M. ALBRİGHT- Eğer zora baş vuran bizsek, bunu yapabiliriz, çünkü; biz Amerikalıyız.

C. A. CONANT: ABD toprak ele geçirip gornizonmu kuracak yoksa bağımsız görünümlü başkaları kanalıyla mı yönetecek, bu bir ayrıntıdır. Önemli olan Amerika'nın serbest pazarları ele geçirme hakkını kullanmasıdır.

RUMSFELD- W sevgili Wolfowitz, şunu Türklere de anlatınız lütfen!..

WOLFOWİZT- Bana Cengiz'i bulun!..

RÖPORTAJ

SADIK- Wolfowizt!.. Biz burada olduğumuz için siz oradasınız!...

WOLFOWİZT- Ona ne şüphe uygarlığın nimetleride var külfetleride nimetleri sistemin içinde olanlara!.. Külfetleri dışında kalanlara... Onun için herkes akıllı olsun?..

SADIK- Bu yol bize akıllı görünmüyor!.. Biz o kadarda safdilli değiliz!.. Biz Volter'le birlikte aydınlanmayı hazırladık!.. Şimdi daha büyük bir adım atmanın zamanı.

WOLFOWİZT- O zaman dinleyin!.. Başkan!.. Başkan Wilson 1900 yıllarında ne diyor ABD Doğu'ya açılması ve değişmesinde öncü rolü oynamalıdır. Bizim ölçülerimiz onlara zorla kabul ettirilmelidir.

RUMSFELD- Duvarları Saddam'la sıkışan resmimle süslemişler. Ne var bunda!.. İranla savaşırken, Saddam en yakın dostumdu. Kimyasal silahlar konusunda ticaret vardı.

Bush - Usame bin laden Bachtel şirketinde ortaktık!.. Daha da adamındır. Bunlar kişisel ilişkiler. Herhangi bir ülke bize karşı; sorumluluklarını yerine getirirse,müdahalemizden korkmasın bize hizmetten saparsa, müdahale görevimizi yerine getiririz...

WOLFOWİZT- Başkan Vilsona dönersek; (1917) Siyasetimiz en sonunda yerine getirilmelidir. Herkesçe kabul edilmelidir

SADIK- İşte bu herkesin içinde biz yokuz

WOLFOWİZT- Siz zaten yoksunuz, 1898'de A.Beveridge "Kader siyasetini bizim için çizmiş,Amerikan düzeni ve bayrağı her yerde olmalıdır. Biz böyle bir mirası devralıyoruz!..

SADIK- Kan ve gözyaşı dolu bir miras

- P. Buchman - Biz imparatorluk değil, Cumhuriyet istiyoruz diyor!..

WOLFOWİZT- " O zaten dengesizin biridir. Amerikan Emperyalizmi yoktur."

- Dr. Kelly - "KARANLIK AKTÖRLER OYUN OYNUYOR" diyor.

WOLFOWİZT- O çok konuşuyor. Michael Leden, der ki;

- Düşmanlarımız bize en uygun zamanda saldırır. Roosewelt, Amerikan halkını savaşa sokmayı başaramadı. Ama, Pearl Halbor baskını bir mucize yarattı.Atom bombasını dünyaya tanıttı... Bu korku yetti.. 1947'de Avrupadaki ABD askeri yurda döneceği sırada Stalin, Doğu Avrupa'yı işgal edince asker olduğu yerde kaldı

- 11 Eylül'de de İslamcı terör tam zamanında patlak verince, Amerika şansı yakaladı, süreç tamamlandı

Parle - Yakalatıldı.

- Şimdi; artık gereği kalmıyan örgütleri ortadan kaldırmak. Birleşmiş Milletler Örgütü ortadan kaldırılmalı

- Birleşmiş Milletler dünyayı niye yönetsin!..

- Kendi içlerinde birbirlerine ters düşmüşler.

Bush - Birleşmiş Milletler Dünya ölçüsünde bir

fiyaskodur. Avrupa birliği yaşlıdır... Bir vuruşta bin parça olur.

***

SADIK- Dünya halklarının baş düşmanı bellidir.

- Bay Kramer, sizin arkanızda bir M. Kemal yok.

- Kespir sizin üniversitelerinizde elli öncesi değil,

- Sizler bu araştırmayı sürdüremezsiniz. Halk için çalışırsanız size ödenek vermezler!..

- Ama biz sürdürürüz... Biz zaten sistem dışıyız.

Kramer- Aklım karıştı.

- Bakınız burdakilerin büyük çoğunluğu sistemin içine girmek istiyor. Sistem onları atıyor. Onlara göre sistemin posaları.

- İşledikleri şuç insanlık ayıbı!..

- Bizlerse sisteni yıkmak üzere sistemin karşısındayız.

WOLFOWİZT- Parayı nerden bulacaksınız.

- Sizden kimsenin haberi olmaz!..

- Akıllı olun; Parasız birşey olmaz!.. Dinazorluğu bırakın; Artık savaşları bile satın alıyoruz!..

RUMSFELD- Parayla değil asker, vatan satın alınır... Bakın, İKNA OPERASYONU nasıl başarılı oldu. Savunma Bakanı Genaral Sultan Haşim Ahmet El Tay, başta olmak üzere.

- Savaşın bir an önce sona ermesi. Barışın tesisi için işbirliğine açık olduklarına dair söz aldık.

- Haşimin bakanlık binasını bombalatmadık.

- Ama zorunlu olarak, iskanbil destesinde Kupa 27'lisi olarak gösterdik.

- Ürdün istihbaratını devreye soktuk. Whitley Bruner- (CİA Bağdat İstasyon Şefi) Bağdat'ta pek çok kişi savaşmamanın kendi yararlarına olacağını düşündü.

İyad Alevi - Irak ordusunda bir sürü subay satılmıştı. Yüzlercesiyle konuştuk. Çok geniş çaplı konuşmayıda, nüfuslu iş adamı, Irak asıllı ABD vatandaşı Saad El Canabi, yaptı. Bunların başlıcaları eski General Muhammed Abdullah Şahjani, Şii militan Abdulkerim Muhammedavi, kuzey televizyonunda proğram yürüten; Sünni Mişan El Cubri...

SADIK- Satın alamıyacaklarınız da var ?..

WOLFOWİZT- Bu bizi çıldırtır.

ÖN ÖZET

SADIK- Olmaz yaa!...
Oldu diyelim!...
Demem ya!...
Desem ki!...
Tanrı ile Tanrılar.
Tanrılarla - İnsanlar!..
Arasında aracılık yapabilen,
"ÖZEL KİMSELER"!.. var.
Peki;
Doğa ile Tanrı arasında kim var?..
Tanrı'nın şaşmaz iradesini ifade eder.
Sözlü ya da yazılıdır.
Bunlar kutsal olup yanlışlıkları düşünülemez.
"BÜTÜN İNSANLAR EŞİTTİR"
Ama, Dogmaların, hurafelerin ayakları altındadır.
"HALK DİNİ, HAK DİNİNİ ÇÜRÜTÜR.

Not; Aklın özel vazifesi = ALLAH' la ilişkinin ve bu ilişkiyi teyid eden eylemin açığa çıkarılmasıdır.

SADIK- Bütün zamanların zalimleri...
Atilla - Cengiz Han - Neron...
İnsanları öldürme eylemlerini,
Şahsi olarak, yüz yüze işliyorlardı.
Belkide bu rahatsızlık verici birşeydi.
Bu cinayetlerin sonunda;
Feryat eden; akrabalar, yakınlar.
Oraya buraya atılmış cesetler.
İşte bu yüzden yüze olanların zülümleri sınırlıydı.
Bağışlama olanağı vardı.
Safdil - Tomahawk füzeleri bağışlamaz.
- Akıllı füzeler.
- İnsanın ölesi geliyor.

SADIK- Günümüzde insanlar!..

Öyle karmaşık iletişim teknolojisi ile öldürülüyorlar ki...

- Vahşet'in sonuçları, öylesine yalanlarla, öylesine titizlikle saklanıyor ki;

Bu vahşete hiçbir sınırlama gelmiyor.

***

SADIK- İLKEL DİNİ ÖĞRETİLERİN,
Birleştirdiği putperestler.
Dinsizce yaşayan "EN İLERİ" topluluklar,
Dinin gereksizliğini savunuyorlardı.

Onları iknaya çalışanlar, Hristiyan kavimlere göre gerçeği çok daha yakından kavramışlardı. Zengin kimseler özellikle dindar olmuşlarsa inanmış görüntüsü veriyorlarsa, camiilere gidiyorlarsa kurban bayramını idrak idiyorlarsa...

Bütün bunların nedeni kendilerini koruma; İÇGÜDÜSÜDÜR.

Toplumdaki ÖZEL ve SEÇKİN yerlerini idrak ettiklerinden, dine bağlı olduklarını söylerler.

Zapatistalar Nedir, Ne Değildir?-1

SİBEL ÖZBUDUN

"Burası isyancı
Zapata toprağıdır.
Bu topraklar üzerinde
insanlar emreder ve
hükümet buna uyar."[1]

Uzun süren bir sessizliğin ardından[2] Komutan Yardımcısı Marcos, yeniden karşımızda... Hem de yeni belediyecilik projelerinden radyo spikerliğine[3] ya da Komutan Yardımcılığından emperyalist savaş karşıtlığına dek,[4] geniş bir yelpazede...

Suskunluğu da, EZLN (Ejercito Zapatista de Liberacion Nacional/ Zapatista Ulusal Kurtuluş Ordusu) hareketinin kendisi gibi sürekli bir tartışma konusu olan Komutan Yardımcısı, yerli yersiz, haklı haksız birçok eleştiri ve değerlendirmenin de muhatabıdır. Örneğin Zapatistaların "suskunluğu" konusunda şunları diyen Cenk Tüzer'in satırlarındaki üzere: "Bu noktada şunu söyleyebiliriz ki Zapatista hareketinin sosyalizmle bağlarını gitgide zayıflatıp bir küreselleşme karşıtlığı ideolojisinin tesiri altına girmesinin altında yatan şey sadece hareketin baştan beri bir kimlik bunalımında olması değil, sol siyaset içinde geçici bir süreliğine küreselleşme karşıtlığına güç ve ağırlık kazandıran sürecin Zapatistaları da etkisine almasıdır. (...)

Bugün Zapatistalar'ın ve Marcos'un esamesinin okunmamasının kimsede merak uyandırmaması da, yalnız Zapatista hareketinin değil, ondan esinlenen birçok muhalif hareketin anlamını yitirdiğine delalet eder. Herhangi bir somut toplumsal proje çerçevesinde hareket edemeyen ve yalnızca uluslararası kapitalist örgütlerin zirvelerini protesto etmeyi hedefleyen küreselleşme karşıtı hareket de, bugün bu hedefe ziyadesiyle ulaştıktan sonra anlamını yitirmek durumunda kalmıştır. Yani, artık Marcos gibi bir öndere ve ideologa, Zapatista hareketi gibi bir heyecan kaynağına gereksinim duyulmaması, 1990 sonrasında kendilerine sosyalizm dışı yeni bir yol arayan eğilimlerin benimsendiği 'radikal demokrasi' projelerinin tıkanıklık yaşamasının bir uzantısıdır. Marcos'un suskunluğunun ve bu suskunluğun kimsenin dikkatini çekmemesinin anlamı da budur."[5]

Tüzer'in, kerameti kendinden menkul değerlendirmeleri, gerçeğinin de ötesindeki "esamesi okunmayan" iddialardan malûl"dür... Bu tür iddialarla, tek tek uğraşmak yerine, en iyi ve doğrusu Zapatistaların ne olup olmadığını, Meksika gerçeği bütünlüğünde yanıtlayarak yerli yerine oturtmakla olasıdır...

Zapatistaların, bu gerçekleri dışındaki iddialarla sorgulanmasının, bir anlamı yoktur...

Kaldı ki bu bağlamda kesinlikle şunun unutulmaması gerekiyor: "Zapatistalar yerel düzeyde bakıldığında ilk Meksika Devrimi'nin efsanevi liderinden köylü devrimcisi Zapata'nın adını taşıyor ve onun gibi Kızılderili yoksul köylülerin ve yerel komünlerinin taleplerini günümüze taşıyor. Bu anlamda yoksul köylü taleplerini radikal bir söylemde canlandırmış... Meksika hükümetinin, ABD ve Kanada ile

[1] Chiapas'da Zapatistaların Kontrolündeki Oventik yerleşim biriminin girişindeki tabeladan... "Yolculuk Sınırlamaları Kalkacak", Yeniden Özgür Gündem, 11 Ağustos 2003, s.7.

[2] "Zapatista hareketinin 'altkumandanı' Marcos, Meksika'daki yerli hakları hareketinin dönüm noktasında buharlaşıp yok oldu!" ("Altkumandan Marcos Kayıp", Radikal, 11 Ağustos 2001, s.24.)

[3] "Şimdiye kadar görüşlerini elektronik posta ile duyurmayı tercih eden Meksikalı muhalif hareket Zapatistalar radyo yayınına başlıyor. Komutan Yardımcısı Marcos, yerel gazetelerde yayımlanan bildirisinde, 9 Ağustos 2003'de kısa dalga radyo yayınına başlayacaklarını bildirdi, ancak günde kaç saat yayın yapacaklarını belirtmedi. Marcos, hükümetin yayınlara müdahale etmesi durumunda 'Kalçalarınızı dansta salladığınız yönde bizi buluncaya kadar düğmeyi çevirin,' dedi." ("Zapatistaların Radyo Yayını", Cumhuriyet, 31 Temmuz 2003, s.11.) Ayrıca bkz: "Marcos Komedi Programında", 2000'de Yeni Gündem, 4 Şubat 2001, s.7.

[4] "Anti-emperyalist hareketlerin gücü bugün sadece, Kolombiya ormanlarındaki gerillaların, Caracas gecekondularındaki Bolivar çemberlerinin, Küba'nın sokak eylemlerinin, Brezilya'nın işgalci topraksız işçilerinin, Bolivya'nın koka çiftçilerinin arasında bulunabilir - bir başka deyişle, imparatorluk-merkezli işbirlikçi rejimler tarafından yerlerinden edilen, sömürülen ve yoksullaştırılan örgütlü sınıflar arasındadır..." (James Petras.)

[5] Cenk Tüzer, "Zapatista Rüzgârına Ne Oldu?", Sol Dergisi, No:206, 21 Kasım 2003, s.14.

olan gümrük birliği anlaşması ve neo-liberal politikalar sonucunda Zapata zamanından kalan köylülüğün kazanılmış haklarının güncel tasfiye süreci dolayısıyla direnişçi geniş bir tabanı, hiç değilse kitlesel etki alanı var. Dünya düzeyinde ise Üçüncü Dünya radikalizminin yeni ve daha modern bir versiyonunu, barışçılığı, yeni dünya düzeni çorba kazanına atılmak istemeyen yerel kimlik ve kültürleri temsil ediyor..."[6]

O halde Meksika gerçeği bütününde Zapatistaları irdelemeye başlayalım...

I-) MEKSİKA... MEKSİKA...

"Eğer ben uyruklarımdan biri olsaydım, elbette isyan ederdim..."[7]

"Coğrafyanın tam adı 'Meksika Birleşik Devletleri' (Estados Unidos Mexicanos). Yönetim biçimi, 1917'den beri yürürlükte olan anayasaya bağlı olarak Federal Cumhuriyet. Ülke nüfusu 100 milyonu geçiyor. Nüfusun yüzde 60'ını İspanyol-yerli karışımı Mestizolar, yüzde 30'unu ise yerliler oluşturuyor ki, bu kesim içinde yer alan Mayalar, ağırlıklı biçimde Chiapas eyaletinde yaşamakta. Nüfusun % 95'i resmi dil İspanyolcayı, geriye kalanlar ise 50'nin üzerinde yerli dili konuşuyor.

Toplam nüfusun yüzde 20'si, coğrafyanın dört büyük kenti olan Mexico City, Guadalajara, Ciudad Netzahualcoyotl ve Monterrey'de yaşamakta. Katolikliği benimsemiş yerlilerin büyük çoğunluğu geleneksel inanç ve adetlerini sürdürmekte. Protestanlar ise, nüfusun yüzde 3'ünü oluşturuyor ki, bu inanç sahipleri, özellikle kentli yoksullar arasında yaygın.

Çelişkilerin yaşandığı her coğrafyada olduğu gibi, burası da bir göçler coğrafyası. 1960'larda nüfusun yüzde 50'si kırsal kesimde yaşarken, iç göçlerden ötürü bu oran günümüzde yüzde 30'a inmiş durumda. Öte yandan pek çok filme de konu olan Meksika'dan ABD'ye göç dalgası, 1970'lerin sonunda hızla yükselmiş. Yalnızca 1970-1985 yılları arasında, yaklaşık 8 milyon Meksikalının, daha güzel bir yaşam umudu adına ABD'ye göç ettiği sanılıyor..."[8]

"OECD verilerine göre, 1996-1999 kesitinde GSYİH'sı en hızlı büyüyen ülke yüzde 43.1'le Meksika'ydı."[9] "1974'de Meksika'da enflasyon yüzde 100'leri aşıyordu. Meksika'da cari işlemler açığı milli gelirin yüzde 7'sine varıyordu."[10]

"Meksika ekonomisinin hızla büyümesi, ihracatın 1994'den beri ikiye katlanıp, bu ülkeyi dünyanın 13. büyük ticaret gücüne dönüştürmesi, zengin-yoksul uçurumunu daraltmadı... Aksine, zengin-yoksul gelir ayrımı daha da keskinleşti. En yüksek gelir grubundaki yüzde 20'lik kesimin ülke refahından aldığı pay 1984-1998 döneminde yüzde 49'dan yüzde 54'e çıktı. En yoksullar grubundaki nüfusun yüzde 40'ının refah payı ise yüzde 14.42'den yüzde 12.47'ye geriledi. Hükümet, ülkenin 97.4 milyonluk nüfusunun 40 milyonunun yoksul, 26 milyonunun da mutlak yoksulluk içinde yaşadığını bildiriyor. Ancak, Meksika Koleji'nden yoksulluk uzmanı Julio Boltvinik'e göre, nüfusun üçte ikisinden fazlası, yani 72 milyon kişi yoksulluk sınırının altında hayatta kalmaya gayret ediyor."[11]

"Ulusal İstatistik Enstitüsü'nün (INEGI) Başkanı Antonio Puig, 'İki Meksikamız var. Bir zengin, öteki yoksul' diyor... Meksika'nın, NAFTA'ya (Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması) katılmasıyla, en yüksek gelir grubundaki yüzde 10'luk hanelerin aylık geliri 6.900 dolara çıkarken, en yoksullarınki de 158 dolara indi. Böylece Meksika'da zengin ile yoksul arasındaki fark 44 kata çıktı."[12]

"Naomi Klein'ın, aktardığına göre, Meksika'da yoksulluk sınırı altında yaşayanların oranı 1980'lerin başında nüfusun yüzde 49'una eşitken 2000 yılında yüzde 75'e yükseldi."[13]

Yıllarca (Türkiye'nin CHP'sini andıran) Kurumsal Devrim Partisi (PRI) tarafından yönetilen NAFTA Meksika konusunda Chomsky'nin saptamaları da şudur: "ABD ve Meksika'yı birbirinden ayıran zengin ve yoksul ayrımının çok önemli olduğunu düşünüyorum. NAFTA'nın kabul edilmesinden bugüne

---

6 Cüneyt Akman, "Küreselleşme Yanlısı Bir Sosyalist", Birikim Dergisi, No:149, Eylül 2001, s.26.
7 XIV. Louis.
8 Hüseyin Aykol, "Halklar ve Dinler Mozaiği", Yeniden Özgür Gündem, 22 Ekim 2003, s.9.
9 Yeni Binyıl, 31 Mayıs 2000, s.9.
10 Hurşit Güneş, "Meksika Nasıl Başardı?", Milliyet, 6 Kasım 2003, s.10.
11 "Meksika Güçlendi, Uçurum Değişmedi", Radikal, 1 Eylül 2000, s.13.
12 "Orası da 'Öteki' Meksika", Cumhuriyet, 1 Eylül 2000, s.13.
13 Ergin Yıldızoğlu, "Bush'un Latin Amerika Seferi", Cumhuriyet, 23 Nisan 2001, s.5.

yaşananları ve NAFTA'nın etkilerini de birbirinden ayırmak gerekiyor.

Antlaşmanın kabulünden sonra olanları kolayca görebilmek mümkün. Birincisi iki ülkenin zenginleri için çok yararlı, iki ülkenin fakirleri için de çok zararlı bir antlaşma olmuştur. ABD'de belki de yüzbinlerce iyi ücretli işçi, ulusötesi şirketlerin, faaliyetlerini daha ucuz ve sindirilmiş işgücünün bulunduğu Meksika'ya kaydırmaları nedeniyle işlerini kaybettiler. Fakat bu durum Meksika'nın yararına da bir durum değildi, çünkü bunun sonucunda milyonlarca iş gibi ülkenin üretken endüstrisi yok olmuştu. Engelleri kaldırmaya zorlamaları, ulusötesi şirketler tarafından alt edilmelerine yol açtı. Ülke hızla, karşısında kimsenin ayakta kalamayacağı şirketlere açıldı. Meksika Ticaret Odası, özellikle küçük işletmeler başta olmak üzere işletmelerin yarıdan fazlasının can çekiştiğini, yalnızca büyük uluslar arası şirketlerin ortaklıklarının iyi durumda olduğunu söylüyor. Evet, Meksika da ABD'ye ihracat yapıyor, ama ihracat sanayisi büyüdüğü için değil, yerel piyasalar çöktüğü için.

Meksika toplumuna etkilerinden konuşmaya ise hiç gerek yok. Nüfusun belki de ancak yarısı hayatta kalabilecek kadar yiyecek bulabiliyor. Mısır piyasasını elinde tutan adam hâlâ milyarderler listesinde yani Meksika için gereğinden fazla yüksek bir pozisyonda. Bana göre genel tablo bu ve çok da sürpriz olmayan bir durum. Böyle olacağı büyük ölçüde bekleniyordu."[14]

NAFTA'lı PRI egemenliği 2000 yılı Aralık ayı başında, "Meksika'da 'yeni bir çağ açtığı' vurgulanan seçim sonuçları"yla[15] liberal Vincente Fox[16] tarafından nihayete erdirildi. 71 yıl süren PRI iktidarına son vererek Devlet Başkanlığına seçilen Fox, Zapatistalar ile diyalogdan yana olduğunu açıklarken; "Meksika'da yirmi yıl boyunca süren 'kirli savaşın' 80 milyon belgeyi içeren arşivlerini halka açtı.

1960-1980 yılları arasında devam eden kirli savaş, bir bölümü silahlı mücadele veren örgütler olmak üzere, solcu toplumsal hareketleri hedef alıyordu. İçişleri Bakanı Santiago Creel açıklanan dosyaların siyasi özgürlüklerin olmadığı bir dönemde ülkenin nasıl baskıyla yönetildiğini gösterdiğini söyledi ve 'Bu, biz Meksikalıların tekrarlanmaması için dersler çıkarmamız gereken bir hikâyedir' dedi.

Devletin farklı organlarından toplanan 60 bin kadar raporu da içeren belgelerin açığa çıkardığı tabloyu 'milyonlarca Meksikalı kadın ve erkeğin uğruna oy verdiği 'değişimin' gerçekleşmekte olduğunu gösterdiğini' söyleyen Devlet Başkanı Vicente Fox, arşivlerin açılması emrini 2002 yılının Kasım ayında vermişti.

Fox'un emri üzerine gözaltında kaybolan ve öldürüldüğüne inanılan 532 kişi ile ilgili araştırma yapmak üzere özel bir savcı görevlendirilmişti. Yakın dönemde dağıtılan federal güvenlik örgütü DFS gibi kurumların dosyalarında, liderleri Lucio Cabanas 1974'te öldürülen gerilla grubu 23 Eylül Birliği gibi örgütlere yönelik infazları içeren bilgiler ortaya çıktı."[17]

"Meksika güvenlik kuvvetlerinin 1960'ların sonundan 80'lerin başına dek yürüttükleri baskı kampanyasında binlerce kişi öldürüldü ve bir o kadarı da 'kayboldu' diye kayıtlara geçti. Fox iktidarına değin 77 yıl ülkeyi yönetmiş olan Kurumsal Devrimci Parti ise bunu 'Silahlı solcu isyancılara karşı meşru eylemlerde bulunuyoruz' diye açıklamıştı. Ancak tanıklar böyle söylemiyor.

Özellikle 2 Ekim 1968'te başkent Meksiko'da yüzlerce üniversite öğrencisine ateş açılması olayında, görgü tanıkları askerlerin hiçbir uyarıda bulunmaksızın ateş açtığını anlatmıştı. Resmi rakamlar bu olayda 30 kişinin öldüğünü bildirse de, insan hakları örgütleri yüzlerce ölüden söz ediyor. Diğer ihlâllerin çoğu da yargısız infaz diye anılıyor."[18]

Ancak Zapatistlarla diyalogu sonuçlandıramayan, geçmişi yargılayamayan, özelleştirme ve IMF politikalarıyla ülkeyi daha da yaşanılmaz kılan[19] ve "Meksika'da

[14] Noam Chomsky, Sömürgecilikten Küreselleşmeye, çev: Mustafa E. Sakınç, Ütopya Yay., 2001, s.121-130.

[15] Ömer Madra, "Seçim Kazanma Makinesi Kırıldı", Yeni Binyıl, 3 Temmuz 2000, s.15... Ayrıca bkz: "Meksika'da Kıran Kırana Seçim", 2000'de Yeni Gündem, 2 Temmuz 2000, s.13; "Meksika'da İlk Kazanım", Radikal, 27 Nisan 2001, s.9; Ömer Madra, "Vincente Fox: Meksika'da Doğan Güneş", Yeni Binyıl, 6 Temmuz 2000, s.15.

[16] "Meksika Devlet Başkanlığına seçilen Vincente Fox'un, çiftliğinde küçük çocuklar çalıştırdığı ortaya çıktı." ("Fox Çocuk Emeği Sömürüyor", Evrensel, 4 Eylül 2000, s.7.)

[17] "80 Milyon Belgelik Arşiv Halka Açıldı: Meksika Yirmi Yıllık Kirli Savaşla Yüzleşiyor", Cumhuriyet 20 Haziran 2002, s.11.

[18] "Meksika Yüzleşiyor", Radikal, 20 Haziran 2002, s.10.

[19] Bkz: Abdullah Akyüz, "NAFTA'dan Sonra Meksika", Yeni Binyıl, 15 Mayıs 2000, s.9; "Volkswagen Meksika'da Hız Kesti", Sol Dergisi, No:150, 14 Eylül 2001, s.46-47; "Meksika: Toprak Uğruna İsyan", Radikal, 15 Temmuz 2002, s.10; "McDonald's'a Karşı Eylem: Meksikalı Hamburger İstemiyor", Cumhuriyet, 21 Ağustos 2002, s.10; "Meksika, Bush'u Protesto Etti", Cumhuriyet, 16 Ağustos 2002, s.10.

işsizlik ve yoksulluğun önlenmesi vaadini tutamayan Devlet Başkanı Vicente Fox'un Ulusal Hareket Partisi (PAN) 7 Temmuz 2003 tarihli Kongre seçimlerinde muhalefetteki PRI karşısında yenilgiye uğradı..."[20]

II-) TARİHSEL KÖKLERİYLE CHIAPAS DİYE BİR YER...

"Bir halk için hiç bir zaman özgürlüğün aşırısı olamaz."[21]

"Meksika'nın güneydoğusunda yer alan Chiapas bölgesi, aynı zamanda yüzyıllardır bir ayaklanmalar coğrafyası niteliğinde. Ülkenin en yoksul yöresi olan Chiapas, görkemli tapınaklarıyla ve gelenekleriyle tam bir Maya yurdu.[22]

XVI. yüzyılda İspanyol işgaline ve Hıristiyanlaştırılmaya direnen Mayalar, sonraki yüzyıllarda bu dini tümüyle benimser, hatta bu din adına bir ayaklanma bile başlatır. Ayaklanma, 1712'de silahlı bir şekilde bastırılıyor.

XX. yüzyıla gelindiğinde ise, Meksika köylülerinin geleneksel ayaklanmasının adı bu kez Zapata'ya dönüşür. Maya kökenli bir Mestizo olan Emiliano Zapata, sonradan Meksika Devrimi'nin önde gelen bir halk kahramanı olarak tarihteki yerini alır.

Yüzyılın sonlarına doğru, bu kez Marcos çıkar ortaya; kimilerine göre bir akademisyen, bir Maya yerlisi, bir rock'çı, Shakespeare hayranı üniversiteli bir edebiyatçı, şair ve gazeteci: EZLN lideri Marcos..."[23]

"Chiapas bölgesinde yaşayan yerli halklar olan Mayaların ve Zapoteklerin Meksika egemenliğine karşı giriştiği mücadele Zapatista hareketiyle başlamış değildir. Direnişin kökleri XVI. yüzyılda,[24] İspanyol sömürgecilerin Meksika'yı yağmalamaya ve yerli halk üzerinde büyük bir soykırım gerçekleştirmeye başladığı dönemlere uzanıyor. Meksika'nın 1824'te İspanya'dan bağımsızlığı kazandığı döneme kadar değişik yoğunluklarda süren ve temelde özerklik talebine dayanan bu mücadele, yerli halk için hiçbir iyileştirme sağlayamayan bağımsızlığın ardından; kendisini daha çok İspanyol toprak sahiplerine ve yabancı şirketlere karşı girişilecek bir ulusal devrim mücadelesinin sol kanat bileşenlerinden biri olarak örgütlüyor. Bu dönemde yerli halkın önderliğini daha sonra Meksika solunun simgesi haline gelecek olan Emiliano Zapata yapıyordu. Ne var ki 1910'da yerli halkların desteğiyle ve bir sınıflar ittifakıyla gerçekleşen Meksika ulusal devrimi, bir burjuva devrimi olmanın ve Meksika'yı kapitalistleştirmenin ötesine geçemedi ve Chiapas halkının taleplerini karşılayamadı."[25]

"Marcos'un anlattığına göre Chiapas Meksika'nın en yoksul eyaletidir. Diğer taraftan ülkede üretilen ve yarısından fazlası ihraç edilen kahvenin yüzde 35'i burada üretilmektedir. Kahveden sonra ikinci büyük üretim sığır etidir; 3 milyon baş sığır ülkenin diğer bölgelerinin tüketimi için burada yetiştirilmektedir. Ulusal hidroelektrik enerjisinin yüzde 55'i ve toplam ulusal enerjinin yüzde 20'si bu bölgede üretilmesine karşın Chiapas'taki evlerin ancak üçte birinde elektrik vardır. Chiapas aynı zamanda ülkenin en fazla mısır üreten eyaletlerinden biridir. Ayrıca bal üretimi ve kereste ticareti yapılmaktadır. Nüfusun yarıdan fazlası yetersiz beslenmeden muzdariptir, yüksek bölgelerde ve ormanda bu oran yüzde 80'e çıkmaktadır. Bu topraklarda 1 milyon yerli insan yaşamakta ve beyaz (ladino) ve melezlerle (mestizo) birlikte ortak bir kâbusu paylaşmaktadırlar: Açlık ve baskı nedeniyle

---

[20] "Fox'a İlk Uyarı Sandıktan", Radikal, 8 Temmuz 2003, s.11.

[21] John Warr, The Privileges of the People, 1649.

[22] "Teoride hiç kimse toprak sahibi değildi. Toprak ya şehir şeflerinin ya da yerel tapınağın kullanımındaydı. Kişisel mülkiyet yoktu, bunun yerine kolektif bir mülkiyet şekli vardı." (Özcan Yüksek, "Aztekler: İki Dünyanı Çarpışması", Atlas Dergisi, No:120, Mart 2003, s.60.) Ayrıca bkz: "Ve Beyaz Adam Yeni Kıtaya Ayak Bastı...", Cumhuriyet, 9 Şubat 2003, s.14; Carlo M. Cipolla, Fatihler, Korsanlar, Tüccarlar, çev: Tülin Altınova, Tarih Vakfı Yurt Yay; "Maya Uygarlığı Neden Çöktü?", Cumhuriyet Bilim Teknik, No:827, 25 Ocak, 2003, s.16; David Webster: "The Fall of the Ancient Maya. Solving the Mystery of the Maya Collapse". Thames &Hudson Yay.

[23] Hüseyin Aykol, "Ayaklanmalar Coğrafyası", Yeniden Özgür Gündem, 22 Ekim 2003, s.9.

[24] "Bir Aztek'in, Tenoctitlan kuşatmasında soykırıma tabi tutulduğu yenilgiden yedi yıl sonra yazdığı sanılan (Latin harfleriyle kaleme alınmış), 'Kırık Mızrak' adıyla anılan şiirinde Azteklerin bitişi şöyle anlatılır: 'Yollara saçılmış kırık mızraklar vardı/ Yıpranmış saç gibiydi kederimiz/ Evler çatısız, duvarsız/ Ve kanla kırmızıydı/.../ Caddeler ve saraylarda kurtçuklar geziniyordu/ Ve duvarlar kana bulanmış/ Kızıl akıyordu sular sanki boyanmış/ Yudumladığımızda tuz tadı bırakıyordu/.../ Avuçlarımızı umutsuzca dayadık/ Tuğla duvarlara/ Mirasımız ve kentimiz için, kayıp ve ölü/ Kalkanları vardı savaşçılarımızın oysa/ Ama bizi koruyamadı'..." (Özcan Yüksek, "Aztekler: İki Dünyanı Çarpışması", Atlas Dergisi, No:120, Mart 2003, s.66.)

[25] Cenk Tüzer, "Zapatista Rüzgârına Ne Oldu?", Sol Dergisi, No:206, 21 Kasım 2003, s.14.

ölmek.[26]

Mücadele tarzları içinde simgeselliğin önemli bir yeri olan EZLN, NAFTA'nın yürürlüğe girdiği 1 Ocak 1994'te dikkatleri üzerine çeker. Bu aslında Meksika tarihi göz önüne alındığında tamamen yeni bir olgu değildir. Köylü lideri Emiliano Zapata önderliğindeki Zapatistalar da 1910'lu yılların başında 'toprak ve özgürlük' talebinde bulunmuşlardır. 1994'ün başındaki bu yeni diriliş esasında kırsal bölgede ve özellikle toprak üzerinde yaklaşık 20 yıldır süregiden politik ajitasyonunun bir sonucudur. Bazı eyaletlerde devrim öncesi Meksika'nın latifundiyalarını pratikte ortadan kaldıran toprak reformu Chiapas'ta asla tamamlanmamıştı. Eyalet ülkenin temel kahve kaynağı olmasına karşın yalnızca yüz kadar kişi (tüm kahve yetiştiricilerinin yüzde 0.16'sı) tüm kahve yetiştirilen toprakların yüzde 12'sini kontrol etmektedir.

Toprağa sahiplik konusu gerçekte bu durumdan daha da çarpıktır. Toprağın genişliğine ilişkin yasal sınırlamalardan kurtulmak için toprak mülkiyetleri üçüncü şahıslar üzerine yapılmaktadır. Bu büyük çiftlikler en iyi toprağa ve altyapıya sahip olanlardır. Gerçekte problem kahve değil, sığırdır. 1980 yılı rakamlarına göre yaklaşık 6.000 aile 3 milyon hektardan daha fazla otlak alanını elinde bulundurmaktadır. Bu Chiapas'ın tüm kırsal toprak sahipliğinin yaklaşık yarısına eşit bir alandır. Bu uçsuz bucaksız sığır çiftlikleri, şiddet ve ejido'nun (komünal toprak; tüm Meksikalıların hükümetten bir parsel toprak isteme hakkına sahip oldukları bir toprak dağıtım sistemi) veya ulusal toprağın yasadışı istilası yoluyla yaratılmıştır.[27]

Zapatistaların en dikkat çekici özelliklerinden birisi geleneksel Maya yerli kültürünün bu harekete verdiği biçimdir. Marcos ve arkadaşları Chiapas dağlarına yerlileri örgütlemek için geldiklerinde, o ana kadar bildiklerini bir yana bırakıp yerlilerin sözüne kulak vermişlerdir.

Zapatistalar her biri 50 ile 100'ün üzerinde topluluktan oluşan 32 belediyede toplam 500.000 den fazla insanın içinde yer aldığı bir örgütsel yapı ve bir karar alma mekanizması ağı yaratmışlardır. Toplulukların barındırdıkları aile sayısı bir düzine aileden yüzün üzerindeki aileye kadar değişebilmektedir. Başkaldırıdan önce toplulukların çoğunun yeterli verimli toprağı bulunmuyordu ve insanlar yerel toprak sahipleri için, genellikle acımasız koşullar altında çalışmak zorundaydılar. Başkaldırıyla birlikte toprak sahipleri kaçtı, çoğu zaman onların bıraktığı topraklar işgal edildi ve bazen de bunlar yeni toplulukların kurulması için kullanıldı.

Topluluklarda karar alma mekanizmalarının nasıl olduğunu bu bölgede bulunan bir İrlandalı gözlemcinin deneyimleri ile aktaralım: '...'Diez de Abril' 1995 yılında toprak işgali ile kurulan yeni bir topluluktur. Haftalık rutin toplantılar pazar günleri yapılır ve herkese açıktır. 12 yaşın üzerindeki herkes konuşabilir ve oy kullanabilir. Bu toplantılar saatlerce sürebilir ve tipik olarak topluluktaki işlerle ilgili pratik sorunların çözümü veya topluluk gelirinin nasıl harcanması gerektiği ile ilgilidir. Örneğin uzun bir tartışma bir traktör mü veya bir kamyon mu alınması gerektiği üzerineydi. Gerektiğinde haftanın diğer günlerinde de toplantı yapılıyordu. Topluluklar bu toplantılarda 'Otonom' Belediye Meclisi'ne göndereceği delegeleri seçerler. Bu delegeler sınırlı bir zaman süresi boyunca (bir veya iki yıl) hizmet eder ve eğer topluluk görevlerini iyi yapmadığını düşünüyorsa geri çağrılabilir.'[28]

Bu delegeler yaptıkları iş için herhangi bir ücret almamakta, fakat giderleri topluluk üyeleri tarafından karşılanmaktadır. Bazı durumlarda çiftliklerindeki işlerine yardım edilerek tarlaya gitmemeleri ve Meclis'teki işlere yoğunlaşmaları sağlanmaktadır. 'Otonom' Belediyeler anayasal belediyelere paralel organizasyonlardır, onların gölgesi gibidirler. Bazı 'Otonom' Belediyeler anayasal belediye binalarını işgal etmişlerdir; San Andres'te veya Los Altos'ta olduğu gibi. Her bir 'Otonom' Belediye'nin çalışması ve sorumlukları seçilen delegeler tarafından getirilen topluluk isteklerine göre değişmekte, belediyeler toplulukların birlikte yaşamalarının getirdiği yerel problemleri çözmekte ve topluluklar arasındaki değiş tokuşu düzenlemektedir, küçük suçlarla ilgilenmektedir. Adalet uygulaması geleneksel hukuka göre yapılmaktadır. Örneğin, Meclis genel suçlarda hapis veya para yerine topluluk için veya haksızlığa uğramış aile için çalışma cezası vermektedir.[29]

[26] Metin Yeğin, Marcos'la On Gün, Su Yay., tarihsiz, s.10-13.

[27] Luis Hemande, Mexico; The New Mayan War (www.spunk.org /library/ places/ mexico/ sp000659.txt

[28] The Zapatistas, Anarchism and "Direct democracy", Anarcho-Syndicalist Revie\ V,#27, Winter 1999 (http://fteg.blackened.net/revolfeapjisr.htnil

[29] Zapatista Autunomous Municipalities (http:// flag.blackened. net/revoltymexico/ comment/ auto-munc-nov98.html

Gücün yerel çekirdeğini oluşturan bu belediyeler uzun vadede Meksika hükümetinin diktatoryal gücüne karşı potansiyel olarak ölümcül bir tehdit oluşturmaktadırlar."[30]

II.1-) KOMUTAN ZAPATA İLE YARDIMCISI MARCOS

"Özgürlük tüm insani gelişmenin nihai amacıdır."[31]

"Meksika'nın güneyindeki en yoksul eyalet Chiapas'ta 1993'ü 1994'e bağlayan yılbaşı gecesi ayaklanan Zapatistalar, silahlı oldukları halde, ilerleyen yıllarda şiddete başvurmadıkları için dünya genelinde ilgi gördüler. Zapatistalar, ilk kez ayaklandıklarında, ordu birlikleriyle çıkan çatışmada 145 kişi ölmüştü. Zapatistalar, 12 gün süren çatışmalarda bazı kent ve kasabaları tamamıyla denetimleri altına almışlardı.

Meksika Devrimi'nde ve devrimden sonra 1911-1917 yıllarında yürüttüğü gerilla savaşıyla tanınan, toprağın köylüler arasında eşit paylaştırılmasını savunan halk kahramanı Emiliano Zapata (1879-1919), Kızılderili Zapatistalar için 'Ebedi Komutan' sayılıyor. XX. yüzyıldaki ilk büyük köylü hareketinin önderi olan halk kahramanı Emiliano Zapata da, at yetiştirip satan bir Mestizo (İspanyol-Kızılderili melezi) köylünün oğluydu. Meksika'daki Maya yerlilerinin 17 Kasım 1983'te kurduğu EZLN, 1910 Meksika Devrimi liderlerinden Emiliano Zapata'nın adını ve özgürlük idealini benimsiyordu."[32]

Bu konuda bir Maya söylencesinde şunlar deniliyordu:

"Yaşlılarımızın en yaşlıları bir hikâye anlattılar: 'Bir zamanlar Zapata diye bir adam bizlerle birlikte ayaklandı ve haykıran sesi 'toprak ve özgürlüğün' şarkısını söylüyordu.'

Ve o yaşlılar dediler ki: 'O ölmedi ve geri gelecek.'

Sonra hikâyelerine devam ettiler: 'Rüzgâr, yağmur ve güneş bizlere toprağı işlemenin, ekmenin ve biçmenin zamanını söylediler ve umudun da ekilip, yeşertilip biçilebileceğini fısıldadılar'

Yaşlılar sonra da şunu söylediler: 'Rüzgâr, yağmur ve güneş artık toprakla bir başka konuşuyorlar ve diyorlar ki bu kadar sefalet artık ölüm yerine isyanı hasat etmelidir.'

Ve yaşlılar hikâyelerini şöyle bitirdiler:

'Güçlüler duymuyor, duyamazlar. Saltanatın kulaklarına haykırdığı vahşilikle sağır olmuşlar. Oysa Zapata, rüzgâra ısrar ediyor, aşağıdan esen rüzgâra, bizim rüzgârımıza...'

Güneydoğu Meksika dağlarından İsyancı Komutan Yardımcısı Marcos... O bizimle düşlerin diliyle konuştu. Ejderhaların, topraklarımızda gezinen devlerin, azalmaya başlayan şövalyelerin hikâyelerini anlattı. O konuşurken henüz gerçek olmamış hikâyelerdi bunlar. Oysa dili kardeş olanınkiydi... Aşinaydı. Kadimdi. Birileri dehşete kapıldı, duyamadı, dinlemedi, anlamadı. Henüz bilinmemiş olanı, görülüp de algılanamamış olanı, duyulup da gürültü zannedileni söyledi o dil... Eski zamanlara aitti. 'Uzaklara git, daha uzaklara. Rüzgâr, yağmur ve güneş senin peşinde. Israr et rüzgâra ve asla dönme' dedi. O, gücü; sesleri ve yüzleri olmayanların, en onurluların, en sonuncuların, en isimsizlerin kullanması gerektiğini söyledi. Aslında o dil hepimizin sesiydi. Ve tarihin köprüsünde isyancı komutan yardımcısı Marcos ve Komutan Emiliano Zapata aynı anda, aynı şeyleri fısıldıyorlardı. Çünkü şimdinin başkaldıranlarıyla dünün 'inatçı gölgeleri, canlanan anıları, sessiz dirençleri' bu köprüde buluşmuşlardı..."[33]

Ve nihayet Eduardo Galeano'nun deyişiyle: "Sis yağmur ormanlarının kullandığı pasamontanadır. Bu şekilde, takip edilen çocuklarını saklamış olur. Sisden çıkar sise dönerler. Buralarda yaşayanlar şatafatlı elbiseler giyer, yüzerek dolaşır, susar ya da susar gibi konuşur.

Köleliğe mahkûm edilmiş bu prensler, buraların ilk sakinleriydi ve şimdiyse son sakinleri. Topraklarını ellerinden aldılar, sözcüklerini tanımadılar, belleklerini yasakladılar; ama onlar sisin içine girmeyi akıl edebildi ve kendilerini aşağılayan gücün maskesini düşürmek üzere kendileri maskeli olarak yeniden dışarı çıktı.

Günlerin çocuğu olan Mayalar'ı zaman yaratmıştı.

'Zamanın zeminine,' diyor Marcos, 'tarih dediğimiz karalamayı yazıyoruz'.

Sözcü Marcos dışardan geldi. Onlarla konuştu, ama onu anlamadılar. O zaman o da sisin içine daldı, dinlemeyi öğrendi ve konuşmayı

[30] Sezgin Ata, "Toprağın Yağmalanması ve Köklerin Direnişi", Toplumsal Ekoloji Dergisi, No:1, Bahar 2002, s.63-64.
[31] Bakunin, Euvres.
[32] Hüseyin Aykol, "Zapata ve Marcos", Yeniden Özgür Gündem, 22 Ekim 2003, s.9.
[33] Maya Arıkanlı, "Artık Yeter: Yaşasın Zapata", ... VS Dergisi, No:1, Temmuz 2001, s.66-67

becerdi. Şimdi onlardan bize doğru konuşuyor. Seslerin sesi o..."[34]

II.1.1-) EMİLİANO ZAPATA DEMİŞTİ Kİ...

"Yıkma coşkusu aynı zamanda bir yaratıcılık coşkusudur da."[35]

"Toprak ve özgürlük istiyoruz! (...)

Zalim hükümetlerden elinizde şapkanızla değil, silahla adalet isteyiniz. (...)

Serbest toprak, herkese toprak, korucusu efendisiz toprak: Devrimin savaş narasıdır. Topraklar, nehirler ve ormanlar, bundan mahrum edilmiş insanlarındır. (...)

Yurda ve halkın özgürlüğüne düşman olanlar her zaman, halkın soylu davası uğruna kendilerini feda edenlere birer haydut, birer asi gözüyle bakmışlardır. (...)

Ben davaların esiri olarak ölmek isterim adamların değil. (...)

Dizlerinin üzerinde yaşamaktansa ayakta ölmek daha iyidir. (...)

Halkın davasına düşman olanlardan gayrı herkese elimizi uzatıyoruz..."

II.1.2-) KOMUTAN YARDIMCISI MARCOS DİYORDU Kİ...

"Marcos, maskesini ne zaman çıkaracağı sorusunu, 'Mücadele bitince' diye yanıtlıyor."[36]

"Biz asiyiz. Çünkü toprak yokmuşçasına, bizim rengimiz yokmuşçasına alıp satanlara karşı toprak isyan eder. Biz buradayız. Toprak renkli asiler olarak buradayız ve haykırıyoruz: Toprak ve Özgürlük! (...)

Tıpkı geçmişte olduğu gibi, büyük hükümet isyanımızı durdurmak için bizi öldürüyor. Tıpkı geçmişte olduğu gibi, toprak işleyene ait değil. Şimdi kalbimiz sadece acı ve sıkıntıyla dolmayı bıraktı, cesaret geldi, ölmüş olan ama bize verdikleri onurun içinde yeniden hayat bulan atalarımızın ağzından, kahramanlık çıktı geldi. Ve böylece gördük ki, acı ve sıkıntıdan ölmek iyi bir şey değil, anladık ki, savaşmadan ölmek iyi bir şey değil, gördük ki, bir gün, herkesin iyiliğin ve aklın içinde yaşaması için, önce onurlu bir ölüm gerekir. Böylece ellerimiz özgürlüğü ve adaleti aradı, böylece umuttan tamamıyla yoksun ellerimiz, hak almak, kaygılarımızı ve mücadelemizi haykırmak için ateşi yakaladı, böylece yeniden yürümek için ayaklandık, adımımız sağlamlaştı, ellerimiz yüreklerimiz silahlandı. Tıpkı geçmişte oldu gibi, kötü yönetimin topraksızlara bıraktığı son çare silahlar. (...)

Hiç bir zaman unutuluş olmayacak ve toprağın rengi yenilmeyecek. Nehirler ve ormanlar yenilmeyecek. Çünkü yaşlı Antonio çalıştığı toprağın ona ait olduğunu düşlüyor, alın terinin karşılığının adalet ve doğrulukla ödenmesini düşlüyor. Rüyasında, bu düşün gerçekleşebilmesi için savaşması gerektiğini görüyor Ve uyanıyor. Şimdi ne yapacağını biliyor ve çömelip ateş yakan karısını görüyor, doğuya selam veren güneşi görüyor. Her şeyi altüst eden bir rüzgâr yükseliyor. O ise, ayağa kalkıyor ve diğerlerini aramaya gidiyor. Yardımcı kral ise, rüyasında, toprağın korkunç bir rüzgâr tarafından sürüklendiğini görüyor, tüm çaldıklarının geri alındığını, evinin parçalandığını ve hükümdarlığının yıkıldığını görüyor. Uyumadan rüya görüyor. Gördüğü rüyalar, sürekli olarak, onun maskesini düşürmeye devam ediyor. Bu ülkede herkes düş görüyor. Çok yakında uyanma zamanıdır... (...)

İktidardakiler doksan yıldır Zapata olarak adlandırdıkları aşağıdakilere sordular: "Hangi izinle beyler?" Ve biz aşağıdakiler yanıtladık ve yanıtlıyoruz: "Bizim iznimizle." Ve kendi iznimizle tamı tamına doksan yıl önce haykırdık ve onlar bizi "asi" olarak adlandırdılar. Ve bugün tekrar ediyoruz: Biz asiyiz ve asi olacağız. Çünkü toprağın rengi böyle buyuruyor. (...)

Rüyalarımızda başka bir dünya görmüştük. Barışın, adaletin ve özgürlüğün hâkim olduğu bir dünya. Bu hakiki dünya geçmişe ait bir rüya değildi. Geleceğin dünyasıydı, atacağımız bir sonraki adımdı. İşte böyle yürümeye koyulduk, evimizi aydınlatması için, tarlalarımızı büyütsün, çocuklarımızın kalbini yıkasın, terimizi silsin, tarihimizi temizlesin ve herkes için olsun diye bu rüyayı masamıza taşımak için yola koyulduk. İstediğimiz ve esiri olduğumuz tek dava budur. Ne daha az, ne daha çok. (...)

Biz çok uzaktan geliyoruz. Biz ok ve yayız. Yürüyen rüzgârız. Biz yürek ve kanız. Dostça kucaklaşmayız. Biz, ayaklarımızda çok uzun bir zamanı taşıyoruz. Görülmek için geldik. Görüldüğümüzü görmek

[34] Eduardo Galeano, Sub Comandante Marcos, Koca Antonio'dan Öyküler, Anahtar Kitaplar Yay., 2001, s.6.
[35] Bakunin.
[36] "Barış Mizahla Yeşeriyor", Radikal, 2 Şubat 2001, s.9.

için geldik. Burada yürüyüşümüzle adımız kondu. (...)

Tüm gökler ve topraklar için, onlara tahakküm edenleri bir defada değiştirmek/bunu yapabilmek için, biz, isimsizler, yüzü olmayanlar, kendini ele verenler, 'profesyonel umutlular', biz, dağda olanlar, adımları karanlık olanlar, biz, saraylarda sesi olmayanlar, özel arazilerde yabancı olanlar, her zaman ölü olanlar, tarihin mülksüzleri, vatansızlar, geleceksizler, taze öfkenin sahipleri, keşfedilmiş hakikatin sahipleri, nefretin uzun gecesine uzanmış olanlar, sahici kadın ve erkekler... En küçükler... En onurlular... En sonuncular... En iyiler... Şimdi bize gereken şey, sözlerimizi içeri alabilsin diye kardeş kalbin kapısını açabilmektir. Gelin kardeşler, biz dışarı gidemiyoruz. Eğer gelirseniz gücümüz büyüyecek. Gelin, adımlarınız ateşle karşılanmayacak, kalbimiz sözlerinize kapanmayacak. Gelin..."[37]

"Meksika ordusunu yeneceğimizi falan düşünmüyoruz. Amacımız, mücadele kültürünü diri tutmak" diyen Komutan Yardımcısı Marcos, 1995 Mart'ının son günlerinde, sığındıkları Güneydoğu Meksika dağlarında bir yerlerden, Chiapas isyancılarını destekleyenlere bir teşekkür mesajı yolladı. Orada şunları söylemekteydi:

"Gördük ki, dünyanın dört bir yanında cesur insanlar var. Bu insanlar, bu ülkenin hükümetinden çok daha yakın bir biçimde Meksika'da olan biteni yaşamaktalar. İşte bu insanların hepsine, sizlere, hepinize teşekkür etmek istiyoruz. Sizlere bir çiçek vermek istiyoruz. 'Bir çiçek' diyorum, çünkü her birinize teker teker yollayacak kadar çiçeğimiz yok. Ama tek bir çiçek de yeter. Hepiniz onu paylaşabilir ve ondan küçük bir parçayı saklayabilirsiniz. Ve bir gün yaşlandığınızda, ülkenizin çocuklarına şöyle şeyler söyleyebilirsiniz: 'Yirminci yüzyılın sonunda, Meksika için mücadele ettim. Buralardan, oradaki insanları destekledim. Biliyordum ki onlar, insan olduklarını unutmamışlardı; sadece bütün insanların istediğini istemekteydiler: Yani demokrasiyi, özgürlüğü ve adaleti. Yüzlerini görmedim, ama bizimkinin aynısı bir yürek taşıdıklarını biliyordum.'

Fakat şu anda fark ettim ki, size yolladığım şu mektupla da kağıttan bir çiçek yapabilirsiniz. Belki yakanıza belki saçınıza iliştirmek üzere. Artık duruma göre, fakat şöyle gezmeye çıkıldığında ya da dansa gidildiğinde güzel olabilir. 'Bu noktada sizi bırakmak zorundayım. Yine bir uçak yaklaşıyor ve ışığı söndürmem gerek; ama umudu değil. Umut, ölsem de sönmez.'

Hepinizi selamlarım. Çiçeği unutmayın: yeşil sap, beyaz taç, kırmızı yapraklar... Ve bu arada yılan için merak etmeyin; onun işini kartal halledecek..."

"Amerikalı kardeş ve bacılar: Büyük dünya gücü, düşleri yok edecek silahı henüz bulamamıştır. Buluncaya kadar düş kurmaya, yani zafer kazanmaya devam edeceğiz..."[38]

"...Cebimde bir kurşun var. O, kardeşlerimden birinin hayatına son veren kurşun. Hepimizin öldürülmüş bir kardeşi yok mu? Benim kardeşim başına sıkılan bir kurşunla öldürüldü. Peki, o kurşunu ve o silahı ona kim verdi? Daha güçlü biri. Peki ona kim verdi? Daha güçlü biri. Kardeşimi öldüren o kurşunu cebimde taşıyorum. Zapatistalar'ın ceplerinin büyük olması ceplerinde kurşun taşıdıkları için değil. Kardeşlerini taşıdıkları içindir..."

"Senenin şafağında, isimsiz bizler, bir isim bulduk, yüzü olmayan bizler yeniden bir yüz bulduk Emiliano Zapata babamız bize ismini verdi. Kardeşimiz Emiliano Zapata bize örnek silahını verdi. Oğlumuz Zapata bizden yeni bir gelecek istedi. Askeri adımlarımızı giydiren bayrağımız oldu. Emiliano Zapata; bu toprakların zemini, tarihimizin onuru, gecemizin ışığı, umutlarımızda her zaman aydınlık olan gelecek..."

"Biz, umudun profesyonelleri - hükümetin söylediği gibi şiddetin profesyonelleri değil, askerlere ihtiyaç duyulmayan bir gelecek için asker olmamız gerektiğini farkettik."

"Stratejik ve önemli kararlar mutlaka tabandan alınmalıdır, yukarıdan değil. Bütün bir örgütlülüğü ilgilendiren her etkinlikte tek otorite tabandır. Bu bağlamda, Zapatistlerin en üst düzey komitesi bile her kararı alamaz... Komite ancak herkese danıştıktan sonra diyebilir ki, herkese danıştık ve sonuç şudur..."

Devam edecek...

[37] Alıntılar: Elia Kazan, Viva Zapata, Yön Yay., 1952; Komutan Yardımcısı Marcos, Ya Basta! Artık Yeter!, Belge Yay., 1996; Danielle Mitterand, Marcos Dünyayı Selamlıyor: Hepimiz Kardeşiz, Çiviyazıları Yay., 1997; Cumhuriyet Dergi, "Comandante Konuşuyor", 25 Mart 2001; Metin Yeğin, Marcos'la On Gün, Su Yay., 2000.

[38] Subcomandante Marcos, Sözümüz Silahımızdır, çev:Ebru Erek-Aynur Arslan, Bakış Yay., 2001.

Çin mi Dediniz?!

CAHİDE SARI

"Gerçek her zaman devrimcidir!"[1]

Mao sonrası, bugünkü Çin'den söz etmek istiyoruz...

Hani; "Çin serbest piyasa ekonomisine yatkın bir ülke,"[2] denilen coğrafyadan söz etmek istiyoruz...

"Fareyi yakalayabildiği sürece kedinin renginin hiçbir önemi yoktur,"[3] diyen Deng Xiaping'in Çin'inden söz etmek istiyoruz hiç kolay ve "hoş" olmasa da!

Le Figaro'nun haberine göre -bu coğrafyada-, "8 Kasım 2002'de iktidarı Jiang Zemin'den devralan Hu Jintao ile Çin, sanki iktidarının sınırları neredeyse yokmuşçasına robot gibi bir maskeden daha nazik ve güler yüzlü bir çehreye kavuştu..."[4] Gerçekten de kazandığı ekonomik bir dev özellikleriyle, yerkürenin tartışma maddesi olan ve XXI. yüzyıl senaryoları içinde kilit öneme sahip olan Çin'deki "başkalaşımcı-gelişim"in "göz kamaştıran" bir yanı vardır...

Ancak her parlayanın altın olmadığını (ve hatta teneke olabileceğini de) unutmadan Çin'in bugünü ("küreselleşme solcuları"ndan farklı olarak) serinkanlı bir biçimde değerlendirilmelidir...

Bakın "küreselleşme solcuları"ndan biri bu konuda ne der: "Bugünün Çin'i geçmiş dar siyasetleri de terk ederek yeni bir model deniyor. İnsanın yaratıcılığını harekete geçiren büyük bir enerji içinde gelişmeye çalışıyor"![5]

Duyduk duymadık demeyin: "Bugünün Çin'i geçmiş dar siyasetleri de terk ederek yeni bir model deniyor"muş!

Bu yeni bir model değil; bu kapitalizm! Kapitalizmin neresi "yeni model" olabilir ki?[6]

Bakın, bu "yeni model" hakkında bir burjuva gazetesindeki haber bile -"küreselleşme solcuları"nı tekzip edercesine!- ne diyor: "Kapitalizmle komünizmi harmanlayıp süper güç olma yolunda ilerleyen dünyanın en kalabalık ülkesi Çin'de liderlik, 13 yıl sonra el değiştirdi. Ülkenin tek hâkimi Çin Komünist Partisi'nin (ÇKP), XVI. Kongresi sonunda belirlenen merkez komite, yeni politbüroyu seçti ve 59 yaşındaki Hu Jintao'yu da genel sekreterliğe getirdi. (...)

XVI. Kongre karma ekonomi zemininde tarihi kararlara sahne oldu. Pekin, kapitalist girişimcilerin ÇKP saflarına çağrılması, serbest piyasaya daha çok alan açacak reformlara gidilmesi gibi kararlara vardı. Tüzük değişikliğiyle, girişimciler ve özel işletmelerdeki üst düzey yöneticilerin partiye üye olmalarına izin verildi. Jiang'ın ortaya attığı ve ÇKP'nin 'halkın çıkarlarını, halkın ileri kültürünü ve ilerici üretici güçleri' temsil ettiği şeklindeki 'üç temsil düşüncesi'de

[1] Antonio Gramsci.
[2] Yao Kuangyi, "Çin Komünist Partisi Ekonomiyi Geliştiriyor", Cumhuriyet, 15 Aralık 2002, s.12.
[3] Deng Xiaping, Financial Times, 18 Aralık 1986.
[4] "Çin'de Değişim Rüzg,rları Esiyor", Cumhuriyet, 12 Aralık 2002, s.20.
[5] Oral Çalışlar, "Mao 110 Yaşında", Cumhuriyet, 23 Aralık 2003, s.4.
[6] Bkz: Bedri Baykam, "Mao'nun Ardından '4'ler Çetesi'ne Tasfiye...", Cumhuriyet, 15 Ocak 2004, s.9; "...'Pazar Sosyalizmi' Kapitalizmin Dikal,sıdır! Çin'deki Kapitalist Yolcuları ve Propagandacılarını Teşhir Edelim!", Yeni Dünya İçin Çağrı, No:64, Şubat 2003/2, s.17-19; "Çin: Komünist Parti, İşverenlerin de 'Öncü'sü Oldu", Siyasi Gazete, Yıl:1, No:1, Aralık 2002, s.6; Philippe-Pataud Celerier, "Şangay'da Mülkiyet Vakti", Le Monde Diplomatique-Vatan Eki, 22-28 Şubat 2004, s.7; Ayşe Tansever, "Çin ve 16. Parti Kongresi", Direniş, Yıl:3, No:27, Aralık 2002, s.15; Nuraniye H. Ekrem, "Hu Jintao: Çin'in Dördüncü Nesil Lideri", Stratejik Analiz Dergisi, Cilt:3, No:32, Aralık 2002, s.6-7; "Çin'in Yeni Lider Kadrosu Belirlendi", Yeniden Özgür Gündem, 16 Kasım 2002, s.7; "Çin 'Kapitalist' Partisi", Yeniden Özgür Gündem, 15 Kasım 2002, s.7; "... 'Kızıl Kapitalistler' ÇKP'de", Yeniden Özgür Gündem, 14 Kasım 2002, s.7; "ÇKP Kongresi'nde Gündem Kapitalizm", Yeniden Özgür Gündem, 9 Kasım 2002, s.7; "... 'Çin Sosyalist mi, Kapitalist mi?' Sorusuna Bir Yanıt", Mücadele Birliği Dergisi, No:12, 24 Temmuz-7 Ağustos 2002, s.6-8; Minjin Pei, "Çin'de Bürokrasi", Foreign Policy Türkiye Baskısı, No:24, Kasım-Aralık 2002, s.104-106; Cemil Ertem, "Çin: Büyük Küresel Oyuncu", Gelecek Dergisi, No:14, Kasım 2003, Ek: 2004'te Dünya, s.24-26; Mürekkep Dergisi, No:22/ 2003; Satya J. Gabriel, "Bir Devrim Sonrası Ekonomik Dönüşümün Yapısı: Çin", s.7-53; Liu Yufan, "Çin'deki Kapitalist Restorasyon Üzerine", s.54-60; Harry Williams, "Çin'de Sürekli Reform Halinin Sona Ermesi ve Sosyalizm", s.61-81; Fu Bo, "Ekonomi Boyunduruğunda Çin Diplomasisi", Le Monde Diplomatique-Türkiye, No:12, 15 Mart-15 Nisan 2003, s.41-43.

tüzüğe eklendi. Böylece tüzükte ÇKP'nin rehberinin, Marksizm-Leninizm ve Mao Zedung Düşüncesi ile Deng Şiaoping Düşüncesi ve Üç Temsil Düşüncesi olduğu kaydedildi. Bu kararla, ÇKP'nin işçi, köylü, ordu ve aydınlara dayanan yapısında da değişiklik yapılmış oluyor."[7]

"Halk, parti içindeki ve yönetimdeki yozlaşmaya tepkilerini çok sert eylemlerle gösteriyor. Çin 'sosyalizme' geçtiğinden bu yana iktidarın tek sahibi olan Komünist Parti bir süredir ciddi sarsıntılar yaşıyor. Parti, son 10 yılda radikal çizgisinden saparak reform sürecini başlattı. Piyasa ekonomisine katılmaya kadar vardırdığı 'açılma hareketi' Pekin'in Marksist-Leninist söylemlerine ters düşüyor."[8]

Ve bu noktada Erdal Güven sormadan edemiyor: "Bu ülke komünist mi?"[9]

"BUGÜN"DE DENG'İN ROLÜ!

"Gemilerin çoğu bir insan yüzünden batmıştır, deniz yüzünden değil..."[10]

Bedri Baykam, "Deng Xiaoping'in reformları ise, Çin Halk Cumhuriyeti'nin kendi ideolojisini, tersyüz etmeden, adım adım gerçekleştirilen bir dizi reformla, kapitalist global ekonomi ve Çin modelinin birbirine uyumsuz görünen 'priz uç'larını birleştirmeyi başarmış,"[11] dese de; "kazın ayağı" hiç de böyle değildir...

Çin'deki restorasyonda "Her şey Mao'nun ölümüyle başladı. Deng Xiaoping ve yandaşları, artık sürekli devrimin sona erdirilmesini ve Çin'in her alanda Batı'ya açılmasını istiyorlardı; başlarını Mao'nun dul eşinin ve üç arkadaşının çektiği, eski yol taraftarı 'dörtlü çete'yi saf dışı ederek Parti'ye, Ordu'ya ve Çin'e kendi anlayışlarını egemen kıldılar. Çin, teknoloji, sanayi, ulaştırma ve inşaat alanlarında Batı'yı ülkeye buyur etti. Genellikle 'yap-işlet-devret' modeline uygun olarak Çin'de inanılmaz bir yabancı yatırım hamlesi başladı. Binlerce Çinli, bilim ve teknik alanlarında eğitim almak üzere Batı ülkelerine ve Japonya'ya gönderildi.

New York'a meydan okurcasına yükselen gökdelenleri olan Şanghay'da karşılaştığımız, olağanüstü şaşırtıcı gelişmişlik manzaraları, devasa binalar, ileri teknoloji, dudak ısırtıcı şehircilik, zarafet ve konukseverlik, Batı'da olan her şeyi rahatça bulabilme imkânı sağlayan dev plazalar Deng ile uygulanan politikaların ürünüydü.

1978'de dünyanın dokuzuncu ekonomisi iken, 2001'de ikinciliğe yükselen Çin'in milli geliri ABD'nin yarısını biraz aşarken, Japonya'dan yüzde 60 oranında daha büyük olarak gerçekleşmişti. Son yıllarda yüzde 8'lere gerilese de 1980'lerden beri genellikle çift rakamlı olarak seyreden büyüme hızı böyle devam ederse 2015'te Çin'in dünyanın en büyük ekonomisi haline geleceğini artık herkes biliyor. Bir karşılaştırma yapacak olursak, Çin, ABD'nin dört buçuk misli bir nüfusa sahip ama asıl fazlalık işgücü oranlarında. 760 milyonluk işgücü ile Çin, ABD'nin 130 milyonluk işgücünün altı katı.

Deng de, tüm politikasını bu basit matematik gerçek üzerine oturttu. Çünkü tüm Çinli yönetici ve akademisyenler, ağızlarını açtıklarında gururla söze, 'Henüz verimliliği düşük ve yüzde 80'i kırsal alanda bulunsa da, yüksek işgücü oranlarımız' diye başlıyorlar.

Deng, iktidarı ele geçirdikten sonra, dünya çapında bir savaşın çıkmayacağı ve Çin'in yüksek işgücü hesaplarına dayalı olarak, 1980'de 70 yıl sürecek 'Üç Aşamalı Bir Milli Kalkınma Stratejisi' ortaya koymuş ve 1987 yılında yapılan Komünist Partisi'nin XIII. Kongresi'nde bu görüşlerini kabul ettirmişti. Birinci aşamada, 1980-1990 yıllarını kapsayacak, Çin'in kişi başına GSMH oranı bir kat artarak 250 dolardan 500 dolara, halkın yaşam standardı açlık seviyesinden doyum refah düzeyine gelecekti. İkinci aşama, 1990-2000 arasına yayılacak, GSMH oranı bir kat daha artarak bin dolara, halkın yaşam standardı 'küçük refah' düzeyine ulaşacaktı. Üçüncü aşama 2050'ye kadar uzanabilirdi. Bu son aşamada Çin nüfusu 1.5 milyar olursa kişi başına GSMH 4 bin dolar düzeyini bulacaktı. Böylece 6 trilyon dolar GSMH oranıyla Çin, yalnızca ekonomik bir süper güç olmakla kalmayacak aynı zamanda küresel ve

[7] "Çin'de Kuşak Farklı Kabuk Aynı", Radikal, 16 Kasım 2002, s.10.
[8] "Halk Güvenini Yitirdi: Komünist Parti Çöküş Sürecinde", Cumhuriyet, 18 Ağustos 2001, s.8.
[9] Erdal Güven, "Büyülü Ülke Çin...(1)", Radikal, 17 Haziran 2002, s.4.
[10] Özdemir Asaf.
[11] Bedri Baykam, "İpek Yolu'ndan 3. Binyıl Liderliğine", Cumhuriyet, 18 Ocak 2004, s.9.

özellikle bölgesel siyaset alanında da büyük bir etki yaratabilecekti."[12]

Bu bağlamda Dengist pragmatistlerin izlediği ekonomik ve politik çizgi bugünün Çin'ini anlamak açısından kayda değer bir önem taşır. Deng, komünizm yanlısı Çin politikasının terk edilerek Zhou'nun "dört modernleşme" olarak tarif ettiği dönemin yolunu açmıştır. Dört modernleşme dönemi Deng Xiaoping ve pragmatik muhafazakârların politik yükselişleriyle özdeşleştirilir. Bu siyasal çizgi için tarımda, sanayide, araştırma ve geliştirme çalışmalarında ve askeri endüstride mümkün olan en yeni ve gelişmiş ileri teknolojilerin hayata geçirilmesi ve bu yolla verimliliğin arttırılması için çaba gösterilmelidir. Bu hedefler Maoist dönemle özdeşleşen sosyal hedeflerden nitelik olarak oldukça farklıdırlar. Aşağıdaki tablodan 1949'dan itibaren Çin'in ekonomik yönelimi izlenebilir.

Deng'in çalışma planında ilk adım tarımsal reformdu. Bu reformu kabaca tarımın artık pazar ekonomisi mantığına terk edilişi olarak tarif etmek mümkündür. Bu reformla amaçlanan şey tarımsal artığın diğer sektörlere aktarılmasıyla ulaşım, eğitim, yeni gelişmekte olan sanayi ve ar-ge çalışmaları için finansman yaratılmasıdır. Aynı zamanda tarımsal artık üzerindeki kontrol işlevi bir ölçüde de olsa "girişimciler"e bırakılmaktadır. 1979 ve 1983 arasında üretimden elde edilen artığın merkezi plan dışında da kullanılabilmesinin önü açılmış olmasına rağmen yine de bu dönemde hükümetin kararlarından tam bir özerklikten bahsedilemez.

Çin'in Hong-Kong modelinden etkilendiğini de görürüz. Bu iki ülke arasında varolan sıkı ticaret ağları Çin ekonomisini oldukça olumlu yönde etkilemiştir. Çin modernizasyonu sırasında Hong-Kong Çin için kısa ve uzun dönemli borç sağladı.

ÇİN'İN HONG KONG'DAN ELDE ETTİĞİ NET DÖVİZ GELİRLERİ (milyon dolar)[14]

YILLAR	1977	1978	1979	1980
TİCARET FAZLASI	1741.4	2259.5	30341	4407.2
TRANSFERLER	394.9	477.3	562.9	673.7
SEYAHAT VE TURİZM	223.5	367.5	819.4	951.8
TOPLAM	2727.6	3565.3	5026.3	6857.6
ÇİN'İN TOPLAM DÖVİZ KAZANCINDA YÜZDESİ (Sermaye Dolaşımı Hariç)	29.3	31.7	31.8	36.5

TARIMSAL VE ENDÜSTRİYEL ÜRETİMİN TOPLAM ÜRETİME ORANI (yüzde)[13]

YILLAR	TARIM	HAFİF SANAYİ	AĞIR SANAYİ
1949	70.0	22.1	7.9
1952	58.5	26,7	14.8
1953	58.5	26.7	14.8
1957	43.3	30.1	26.6
1965	29.7	35.5	34.8
1975	28.5	30.9	40.6
1978	25.6	31.8	42.6
1979	25.6	32.1	42.3
1980	24.6	35.4	40.0
1981	24.6	38.5	36.9

Endüstriyel reformun ikinci döneminde (1983-1987 arası) ise devlet artık firmaları merkezi plan doğrultusunda yönlendirme misyonundan vazgeçerek, onları sadece vergilendirme yoluna gitmiştir. Bu aynı zamanda şirketlerin üst düzey yöneticilerinin devlet bürokrasisinden uzaklaştırılması demektir. Şirketler kendi yatırım ve harcama kararlarını kendileri vermeye başlamışlar ancak yine de krediler devlet kontrolündeki bankalar aracılığıyla kullandırılmıştır. Reformun üçüncü döneminde (1987-1992/1993) ise, Konfüçyüs

[12] Ümit Özdağ-Erol Göka, "Doğu'nun Devi Çin... (2): 'En Büyük' Olmaya 11 Yıl Kaldı", Radikal, 5 Ocak 2004, s.4.
[13] Kaynak: Renmin Riba (1981).
[14] Kaynak: Yamada, Y. (1981) China's Foreign Financial Position, Jetro China Newsletter, no:35,pp.2-12 ve 32.

anlayışından beslenen devletin baba, şirketlerin de ona bağımlı oldukları çizgi terk edilmiştir. Bu dönemde kamu sektörünün tamamlayıcısı olarak özel sektörün legalize edildiğini görürüz. Özel sektörde üretim ilişkilerinin ağırlıklı olarak kontrat ve bireysel sözleşmelerle yürütülmesi ve vergi konusunda işverene sağlanan kolaylıklarla amaçlanan, kapitalist bir işgücü pazarı oluşturabilmektir.

Dördüncü dönem ise 1993 anayasa değişikliğiyle Çin'in kendini "sosyalizm yanlısı pazar ekonomisi" olarak tanımlamasıyla başlatılabilir. Çin Komünist Partisi'nin XIV. Kongresi'yle "özgür girişimcilik ruhu"nun yerleştirilmesi kararı alınmıştır. Bu dönemde şirketler ve işçiler arasındaki sözleşmeler her an feshedilebilir hale dönüştürülmüş ve şirketler, üretim ilişkilerinin neredeyse bütün kontrolünü üstlenmişlerdir.

Deng'in "kendine özgü Marksist" yorumuyla şekillenen bu dönemi neo-liberal yeniden yapılandırma olarak adlandırmakta kanımca bir sakınca yoktur. Çünkü özellikle işgücü pazarında ve üretim ilişkilerinde yapılan köklü değişiklikler ve devletin üretim üzerindeki kontrolünün yerini büyük oranda başka bir mekanizmanın alması, bu değişimin iddia edildiği gibi Sovyetler'deki Yeni Ekonomik Politika (NEP) döneminin bir benzeri olarak okunmasını imkansız kılmaktadır. Bu anlamda Çin pragmatist muhafazakârlarını Avrupa muhafazakârlarıyla benzeştirmek de pek mümkün değildir. İngiltere, Fransa, İtalya ve ABD entellektüel geleneğinden de etkilenen bu siyasi kadronun temel özelliğini eklektizm oluşturur. Bu arada Dengistlerin birçoğunun mühendis olduğunu belirtelim. Piyasa sosyalizmi gibi bir kavramın Mao'nun sürekli devrim tezinin bir parçası olarak, bu teze yedirilebilecek bir kavram olabileceğini iddia etmek oldukça güç. Ama yapılanlara mutlaka teorik bir kılıf uydurulacaksa devletin görece merkezde durduğu planlı ekonomiden neo-liberalizme kontrollü bir geçişten söz etmek daha akla yakındır.

Ancak, yine de Çin'in transformasyonunun temel farklılıkları üzerinde durmakta yarar var. Dengist pragmatistlere göre piyasada dengenin sağlanması imkansızdır. Yani neo-liberallerin temel düsturu olan "equilibrium"[15] onlar için bir şey ifade etmese de; yine de piyasanın yolladığı sinyalleri almak önemlidir. Zhu'ya göre piyasa aynı zamanda kaos da üretir. Ve onun gibi diğer Çinli liderler de düşen yatırımlar, artan işsizlikler, sürekli enflasyon ve diğer toplumsal sorunların en önemli nedeni olarak piyasa mekanizmasını görmektedirler. Yine de onlar için piyasa mekanizması verimsiz devlet işletmelerinin ortadan kaldırılmasında bir araçtır. Dolayısıyla kendilerine verimlilik ve piyasadan kaynaklanan sorunlar ikileminde bir yer açmaya çalışıyorlar. Ancak böyle bir alanın olmadığı ortada. Verimlilik elde edilebilen bir şey olsa da, bunun günümüz uluslararası ticaretinde bir artı olarak Çin'e dönüşü başka birtakım engellerle birlikte çok da mümkün olmamaktadır. Ama piyasa tabanlı üretim ilişkilerinin Çin'in toplumsal yapısını kötü etkilediğini göstermek oldukça kolaydır.

Çin'de yoksulluk sınırı altında yaşayanlar 2001'de toplam nüfusun yüzde 10'unu oluşturuyordu. En yüksek gelire sahip yüzde 10'luk bir kesim toplam gelirlerin yüzde 30.4'üne sahipken en düşük gelire sahip yüzde 10'luk kesim ise toplam gelirlerin ancak yüzde 2.4'ünü tüketmektedir. Gelir dağılımı eşitsizliğini gösteren gini katsayısı 40 civarındadır. Bu sayı 0'dan ne kadar uzaksa gelir dağılımı o kadar bozulmuş demektir. Toplam işgücü 2001 rakamlarıyla 744 milyondur. İşgücünün yarıya yakını tarımda istihdam edilirken sanayi istihdamı yüzde 22 seviyesindedir, ve servis sektöründe istihdam edilenler de toplam işgücünün yüzde 28'ini oluştururlar. Gayri safi milli hasılanın yüzde 15.2'sini tarım gelirleri oluştururken sanayi ve inşaat sektörü yüzde 51.2'lik bir oranla başı çekmektedir. Servis sektöründen elde edilen gelirler de GSMH'nin yüzde 33.6'sını oluşturur. Kentlerdeki işsizlik oranı yüzde 10'lardayken kırsal kesimde de ekonomik düzenlemenin terk edilmesinden kaynaklı farklı işsizlik sorunları yaşanmaktadır.

Doğu Asya'nın toptan krize girdiği dönemde Çin bölgenin en yüksek büyüme hızını tutturabilmiş ülkesiydi. 1998'in üçüncü çeyreğinde gayrisafi milli hasıla yüzde 7.6 oranında büyüme gösterdi. Ayrıca bu dönemde ihracat gelirlerinde de önemli ölçüde artış kaydedildi. 1998'in eylülünde ihracat ithalatın 45 milyon dolar üzerindeydi.

[15] Piyasanın mümkün olan en iyi noktada dengede durması.

Kazanılan dolarlar döviz rezervlerini büyük ölçüde arttırdı. Rezerv artışı, bölgedeki birçok ulusal para devalüasyonla karşı karşıyayken, hükümet tarafından ulusal paranın değerinin korunmasında kullanıldı ve hükümete ekonomik görevlerinde geniş hareket imkanı sağladı. Ayrıca ABD bonolarını satın almakta da kullanılan bu parayla, Çin ABD'nin faiz oranlarına etkide bulunabilecek bir kapasiteye ulaştı. Çin'in döviz rezervleri 1998 Eylül ayında 134.1 milyar dolardan 141.1 milyar dolara yükseldi.

Ancak bölgedeki krizin etkileri Çin ekonomisini oldukça olumsuz etkiledi. Çünkü Çin ihracatı emek yoğun ürünlere -tekstil, oyuncak vb.- dayanır. Üretim genelde kalifiye olmayan işgücü tarafından gerçekleştirilir. Bu ürünlerin maliyetinde en büyük kalem ise emeğe yapılan harcamalar, yani ücrettir. Uluslararası piyasada rekabet edebilirlik açısından ücretlerin aşağıya çekilmesi en kestirme yoldur. Çin'de işçilere renminbi cinsinden ödeme yapılırken, üretilen mallar dolar üzerinden satışa sunulur. Yani ücretlerdeki bu düşüşün Çin parasıyla değil dolar cinsinden sağlanması gereklidir. Bunun nedeni de devalüasyonla dolar karşısında ulusal paraları değer yitiren diğer bölge ülkelerinin Çin'e göre fiyatlarının oldukça düşük hale gelmesidir. Tayland bahtı, Güney Kore wonu, Endonezya rupisi ve Filipinler pezosu dolar karşısında değer yitirdikçe dolarla bu bölgelerden mal almak, dolar sahipleri için daha çekici hale geldi. Krizden ilk adımda diğer ülkeler kadar kötü etkilenmeyen Çin ve Hong Kong ekonomileri -ki ihracat merkezli büyüme stratejileri izlerler- sonraki evrelerde oldukça olumsuz etkilendiler. Bu yüzden Çin'de emek yoğun üretimden teknoloji yoğun üretime geçiş için harcanan çabaları ekonomik olarak anlamlandırmak mümkün hale gelir. Diğer ülkelerin devalüasyonuyla görece pahalı duruma gelen Çin mallarının yoğun teknoloji kullanımı ve verimlilik anlayışı çerçevesinde ucuz üretimi yapılmaya çalışılmaktadır. Pragmatik muhafazakârların hızlı sanayileşmeyi merkeze koymalarının bir nedeni de budur. Çünkü kendi meşruiyetleri büyük ölçüde ekonomik başarıya bağlıdır. Düşen ihracat gelirlerine, azalan yabancı yatırımlara rağmen Çin ekonomisinin büyüme hızını yıllık yüzde 6 ile 9 arasında tutmak ve bu yolla artan işsizliği azaltmak Başkan Zhu Ronji'nin temel hedefiydi.

Yine bu dönemde finans sektörü krizi başkanı uğraştıran meselelerdendi. Finans sektörü krizi gereğinden fazla borç veren ticari bankalar üzerinden başladı. Hızla Halkın Bankası-Çin Merkez Bankası denilebilir- parasal politika araçlarını kullanarak kredi imkanlarına daha "temiz" yollarla erişimi mümkün kılmaya çalıştı. Çünkü büyüyen bir ekonomi ancak artan yatırımlarla mümkündür. Yatırımlar ise ancak yeterli kredi imkanı varsa hayata geçirilebilir. Devlet kredi imkanlarını arttırmak amacıyla bankaların gerekli rezerv oranlarında değişiklik yoluna gitti. Bu amaçla bu oran yüzde 16-20'den yüzde 8'e düşürüldü. Bu oran bankaların rezervlerinin daha büyük bir kısmını kredi olarak piyasaya sunabilmelerini sağladı. Ancak öte taraftan rezervlerde bir önceki döneme göre daha az para ve döviz tutmak, finansal krizlerle baş etmek açısından birçok dezavantajı da beraberinde getirir.

Genel olarak ihracatta gerileme, doğrudan yabancı yatırımlarda düşmeyle birlikte şirketlerin ödeme güçlüğünden bahsetmek, Çin ekonomisinde aslında talep taraflı bir sorun olduğunu düşündürür. Piyasada mallara yeterli talep olmayınca şirketler üretim hacmiyle birlikte işçi sayısını da düşürme yoluna giderler. İşsizliğin artışı Zhu yönetimine muhalefeti körüklediğinden, devlet harcamaları olağanüstü arttırılarak piyasanın canlandırılmasına çalışıldı. 1999 yılı için 122 milyar dolarlık harcama bütçesi oluşturuldu. Bu yolla mal ve hizmetlere olan iç talep canlandırılacak ve firmaların daha önceden aldıkları ama ödeyemedikleri borçlarının en azından faizleri tahsil edilebilecekti. Bu yolda kayda değer bir sonuç elde edilemese de en azından işsizlik oranları biraz düşürülebildi. Devletin artan harcamaları da borçlanma yoluyla finanse edildi. 122 milyar dolarlık harcama bütçesinin yüzde 36'sı bu yolla oluşturuldu. Aynı zamanda Zhu yönetimi ticari bankaların dağıttıkları borç kredilerini de satın alarak kredi ağının daha iyi işlemesini sağlamaya çalıştı. Bunun için de ticari bankalar üzerinden 44 milyar dolarlık borç biriktirildi ve devletin toplam borcu 77 milyar dolara ulaştı. Bu miktar Çin hükümeti için ne ifade eder sorusunu yanıtlamak için bazı oranlara bakmalıyız. Örneğin toplam bono yükünün gayri safi milli hasılaya oranı 1991'de yüzde 2.45 iken artan borç yüküyle birlikte 1999 senesi için yüzde 5.95'e yükselmiştir. Bu rakam Çin ekonomisi için sıkıntı yaratacak bir rakam değildir. Çünkü bu dönemde krize rağmen yine de oldukça yüksek bir büyüme

oranı tutturan Çin ekonomisi borcun kendisiyle birlikte faizlerini de karşılayacak hacimdedir.

1978'de başlayan ekonomik reformlarla birlikte Çin'in dış ticaret hacmi oldukça hızlı bir artış göstermiştir. 2001 yılı için ihracat GSMH'nin yüzde 20'sini oluşturuyordu. İhracatın yarıya yakını yarı mamul olarak Çin'e giren malların işlenip tam mamul haline getirilip ihraç edilmesi yoluyla gerçekleşir. Çin pazarı aynı zamanda ABD için de iyi bir pazardır. Örneğin bir ABD firması için büyümenin en kestirme yolu Çin pazarına girebilmektir.

İhracat gelirleriyle oluşturulan dolar rezervleri "Dört Modernleşme" olarak adlandırılan ekonomik reformlar ve askeri harcamalar için çok önemlidir. Büyük bir hızla dünyanın neredeyse en ucuz üreticisi olma yolunda büyüyen Çin ekonomisinin dinamiği ağır sömürü koşullarının sistematik bir biçimde uygulanabilmesidir. Bu yönelimden işçiler kadar çevrenin de zarar gördüğünü eklemeliyiz. Çok uluslu birçok şirketin faaliyet gösterdiği Çin, Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olmadan birçok ülkeye göre uluslararası ticaret ve yabancı yatırımlara daha açık bir ekonomi haline getirilmiştir. Çok uluslu şirketler kompleks bilgisayar/internet vb. ağlarla mekândan bağımsızlık kazanarak merkezsiz bir biçimde olmanın bütün ekonomik imkanlarından yararlanmaktadırlar. Çok uluslu bu siber-organizmalar yönetim ve üretim aşamalarında pek çok açıdan birbirinden farklı öğeleri bir araya getirirler. Üretim sürecinin kontrolü açısından büyük avantajlara sahiptirler. Pek çok ülkede ulus içi siyaseti doğrudan etkileme kapasiteleriyle bu organizmalar Çin ekonomisini de kendi çıkarları doğrultusunda dönüştürme çabası verirler.

Bu gelişmelerin yolu Komünist Parti'nin liberal kanadını oluşturan pragmatistlerce açıldı. Bu kanat, artık meşruiyetini eskiden olduğu gibi geniş halk kitlelerinden değil, yarattığı kapitalist sınıftan almaya başladı. Teknolojik gelişmeye ve ekonomik büyümeye odaklanan Deng Xiaoping'in teorisi Çin Komünist Partisi'nin sınıfsal kompozisyonunda da önemli değişikliklere yol açtı. Bu anlayışa göre Çin Komünist Partisi, Çin halkının büyük bir kesimiyle birlikte ileri bir kültürel seviyeyi ve gelişkin teknolojiyi de temsil eder.

BİR EKONOMİK DEV: ÇİN

"Değişmeyen fikirler, değişmeyen gömlekler gibi kirlenir."[16]

"Her gün 1 milyar 300 milyon insanı doyurmak zorunda olan Uzakdoğu'nun devi Çin"de[17] "1998 ile 2002 arasında milli gelir yüzde 31, kişi başına geliri yüzde 27 arttı..."[18]

"Çin 90'lı yıllarda yüzde 10'lara yaklaşan bir büyüme hızıyla mucizeler yarattı..."[19]

"1978-2000 tarihleri arasında Çin'e gelen yabancı sermaye tutarı toplam 3 trilyon ABD doları"ydı..."[20]

"Dünya Bankası'nın, ülke paralarının satın alma güçleri arasındaki farkları göz önüne aldıktan sonra yaptığı hesaplamalar, 1998 yılında Çin'in, ABD'den sonra dünyanın en büyük ekonomisi olduğunu gösteriyor. Çin'in bu yöntemle ölçülen GSMH'si 3.8 trilyon dolarla Japonya'nın 3 trilyonluk GSMH'sinden büyük.[21] Diğer taraftan bu dev ekonominin büyük bir dinamizm sergilediği, gerek Asya krizinde gerekse de halen yaşanmakta olan hızlı küresel ekonomik daralma sırasında, dünya ekonomisindeki genel eğilimin aksine büyümeye, gelişmeye ve derinleşmeye devam ettiği görülüyor.

Çin'in 1980-1990 arasındaki ortalama yüzde 9.3 büyüme hızı, 1990-98 arasında yüzde 10.8'e yükselmişti.[22] 2000'de yüzde 8 oranında büyüyen[23] Çin, 2001'de de yüzde 7.5 büyüdü..."[24]

"2002 yılında Çin'in GSMH'si 1 trilyon 200 milyar dolara, dış ticaretinin toplamı da 500 milyar dolara ulaştı. Kişi başına düşen yıllık gelir ise bin dolara yaklaştı..."[25]

16 Tatar Atasözü.
17 Bedri Baykam, "McChina'ya Hoş Geldiniz!", Cumhuriyet, 13 Ocak 2004, s.9.
18 Mahfi Eğilmez, "Çin ve Hindistan Tehdidi", Radikal, 7 Mart 2004, s.13.
19 Cüneyt Akalın, "Mao'nun Çin'i Kapitalizme Meydan Okuyor", Cumhuriyet, 18 Eylül 2003, s.7.
20 Ümit Özdağ-Erol Göka, "Doğu'nun Devi Çin...(3): Zenginlik Sırası Artık 'Öteki Çin'de", Radikal, 6 Ocak 2004, s.4.
21 The Economist, 13 Mayıs 2000.
22 Rand Corporatin, 2001: China, The United States and the Global Economy s.70.
23 The Economist, 25 Ağustos 2001.
24 Ergin Yıldızoğlu,Cumhuriyet, "Çin ve Dünya Ekonomisi", 10 Eylül 2001, s.13.
25 Yao Kuangyi, "Çin Komünist Partisi Ekonomiyi Geliştiriyor" , Cumhuriyet, 15 Aralık 2002, s.12.

KİŞİ BAŞINA GELİR (dolar)[26]			
ÜLKE	1990	2002	
ABD	23.209	36.209	
JAPONYA	24.718	31.300	
ÇİN	335	986	
ÇİN'İN DÜNYA TİCARETİNDE PAYI (milyar dolar)			
	1993	2002	Ortalama Büyüme
ÇİN İHRACAT	76	326	yüzde 17
ÇİN İTHALAT	86	281	yüzde 16
DÜNYA İTHALAT	3.721	6.400	yüzde 6

"Far Eastern Economic Review'da yayımlanan bir araştırmaya göre 'Çin, iç piyasasının çapıyla gözleri kamaşan yabancı sermayeyi zengin etmek yerine, üretim savaşında zafer kazanıyor.' 1980'lerin başında Çin'e mal satarak çabucak bir vurgun yapmayı planlayan, Philips, General Electric, Motorola, Samsung, Toshiba gibi çokuluslu şirketler, süreç içinde, Çin'e teknoloji getirmek ve ihracat için üretim yapmak zorunda kalmışlar. Çünkü çokuluslu şirketler (ÇUŞ) geldiklerinde Çin'de mal satmayı değil yatırımı ve ihracatı kolaylaştıran bir ortamla karşılaşmışlar. Böylece Çin ÇUŞ'lere yem olmak yerine, onları kendi ekonomisinin inşasına katkı yapmaya zorlamayı, bu yolla da 20 yıl içinde teknoloji ve kalite düzeyi düşük mallardan yüksek teknoloji mallarının ihracatına geçmeyi, dünya piyasasında çok önemli paylar elde etmeyi becermiş.

1980-1997 döneminde dünya ticaret hacmi yılda ortalama yüzde 8.1 büyürken Çin'in ihracatı yılda ortalama yüzde 14.6 oranında artmış. 1997-2000 döneminde dünya ticaretinin yıllık ortalama büyüme yüzde 2.7'ye gerilerken Çin'in ihracatı yüzde 9.8 büyüme hızını korumuş. Daha da önemlisi Çin'in, ihracatının yüzde 20'sini teknoloji yoğun mallar oluştururken, ihracatındaki artışın yüzde 47'si bu tür mallardan kaynaklanmış.[27]

Çin, küresel düzeyde, kimi teknolojik yoğunluğu yüksek mallar piyasalarında kendine önemli bir yer açmış: Çin'in payı bugün, dünya fotoğraf makineleri piyasasında yüzde 50, klima cihazlarında yüzde 30, televizyon ve çamaşır makinesinde yüzde 25, buzdolabı piyasasında yüzde 20. Bir Çin firması Guangdong Galanz Avrupa mikrodalga fırını piyasasının yüzde 40'ını ele geçirmiş. Çin dünyanın en önemli alüminyum, bakır, demir -çelik üreticilerinden biri. Çin'in tüm ihracatının yarısına yakınını, Çin'e mal satmak amacıyla yola çıkan ÇUŞ'ler yapıyor. Çin şirketleri de giderek etkilerini arttırıyor ve güçleniyorlar. Bu sırada yabancı sermaye yatırımları gelmeye devam ediyor. Yalnızca bu yıl 50 milyar dolar yabancı yatırım çeken Çin'e geçen 20 yılda toplam 600 milyar dolardan fazla yabancı sermaye girmiş.[28]

Ancak Çin'in ekonomik büyüme stratejisi, yabancı sermaye girişi ve ihracata dayalı büyüme ile sınırlı kalmamış. Nitekim, Morgan Stanley baş ekonomisti Stephen Roach'un işaret ettiği gibi 1998-2001 kesitinde yaşanan iki global krizden etkilenmemeyi beceren Çin,[29] dünya ekonomisinde yaklaşan yavaşlamayı da önceden görebilmiş ve Çin yönetimi 2001 başında ihracat hedeflerini düşürmüş, bu gerilemeyi iç piyasayı teşvik ederek ve derinleştirerek kapatma yoluna gitmiş. Bu stratejinin bir ürünü olarak kamu işletmelerine sabit sermaye yatırımlarını 2001 yılına göre yüzde 21 arttırmış. Dünya ekonomisi resesyona girerken Çin ekonomisi bu yolla yüzde 8.1 büyüme hızını yakalayabilmiş. Böylece bölgede yeni bir büyüme lokomotifi işlevi üstlenmeye başlamış.[30] Bu lokomotifin 10-20 yıl içinde 10 trilyonluk bir ekonomiye dönüşmesi bekleniyor..."[31]

22 Rand Corporatin, 2001: China, The United States and the Global Economy s.70.
23 The Economist, 25 Ağustos 2001.
24 Ergin Yıldızoğlu,Cumhuriyet, "Çin ve Dünya Ekonomisi", 10 Eylül 2001, s.13.
25 Yao Kuangyi, "Çin Komünist Partisi Ekonomiyi Geliştiriyor" , Cumhuriyet, 15 Aralık 2002, s.12.
26 Hurşit Güneş, "Yeni Ekonomik Dev: Çin", Milliyet, 27 Ocak 2004, s.10.
27 Global Economic Forum, 25 Eylül 2002.
28 Far Eastern Economic Review, 17 Ekim 2002.
29 People Daily, 11 Mart 02.
30 Global Economic Forum, 19 Ağustos 2002.
31 Ergin Yıldızoğlu, "Çin Dersleri", Cumhuriyet, 14 Ekim 2002, s.13.

EVET; ANCAK...

Evet; "Çin 1.3 milyarlık nüfusu ile dünyanın en büyük ülkesi. Henüz fert başına gelir 1.000 doların biraz üzerinde. Bununla birlikte ekonomi 20 yıldır ortalama yüzde 8'in üzerinde bir hızla büyüyor. Bu dönemde dünya ekonomisinde ortaya çıkan krizler, iniş çıkışlar bu ülkeyi hemen hemen hiç etkilemiyor. Büyüme devam ediyor. Çin'in dış ticareti de çok hızlı artıyor. Son yıllarda devamlı dış ticaret fazlası veren ülkede dış ticaretin artış hızı dünya ortalamasının üç katı..."[32]

Evet; "Ortada tüm dünyanın gördüğü bir gerçek var: O da Çin'in 15-20 yıl sonra ABD'yi de sollayarak dünyanın bir numaralı ekonomisi olmayı başaracağı..."[33]

Askeri güç[34] ve bürokratik despotizme[35] yaslanmış baskıcı devlet kapitalizminin giderek kapitalist dünya pazarına açılıp, onunla bütünleştiği gidişatta bu "Evet"lerin bir "Ancak"ı var...[36]

Ancak; "Çinlilerin 'sosyalist piyasa ekonomisi' dediği sistemin uç noktası Şanghay. Tepeden tırnağa hırsın ürünü bir metropol. 'Biz de yapabiliriz' demişler ve yapmışlar.

Şanghay, Çin'de bir mucizeyse Pu Dong da Şanghay'da mucize içinde mucize. Nüfusu 2.5 milyon. Yüzölçümü olarak da Şanghay'ın 12'de biri. Tüm şehir serbest ticaret bölgesi ama nabız Pu Dong'da atıyor. 1990 ile 1995 arasında hükümet Pu Dong'a 8 milyar dolar yatırım yapmış. Gelinen noktada şu rakamlara ne buyurulur: 7 bin 850 şirketin temsilciliği var. Yıllık büyüme hızı yüzde 20. GSMH'sı 125 milyar dolar. Kişi başına gelir 4 bin dolar, yani Çin ortalamasının beş, Şanghay ortalamasının 1.5 katı. Mesela Doğu Türkistan'ın Kaşgar kentinde kaç dersiniz? 123 dolar. Pu Dong gökdelenlerinde ofislerin metrekaresi 10 bin yuene kadar çıkabiliyor..."[37]

Ancak; "... 'Asya'nın fahişesi' Şanghay, Uzakdoğu'nun New York'u rolünü de üstleniyor..."[38]

Ancak; "Avrasya'da Çin ve ABD arasında süregelen çıkar çatışması eşitler arası bir çatışma değildir. Her ne kadar ekonomik büyümenin dayattığı enerji ihtiyacı Çin'in Avrasya'daki 'Büyük Oyun'un önemli aktörü olmaya itse de aynı sebep bu ülkeyi ekonomik olarak ABD'ye bağımlı konumda bırakıyor. (...)

Uluslararası kapitalizmle içiçe geçmiş olan ekonomik yapısı, Çin'in küresel hiyerarşideki yerini belirlemeye devam ediyor. Bu da Pekin'in Washington karşısına, tek kutuplu sistemi dengeleyebilecek ikinci bir 'süper güç' olarak dikilmesini engelliyor..."[39]

Buncasının ardından, buraya kadar söz ettiğimiz Çin hakkında şimdi yeri gelmişken bir kez daha soralım: Oral Çalışlar gibi, "Bugünün Çin'i geçmiş dar siyasetleri de terk ederek yeni bir model deniyor" denilebilir mi? Sakın ola Çin'in denediği, şu bildiğimiz kapitalizmin bir versiyonu olmasın?

21 Nisan 2004

---

32 Baran Tuncer, "Çin Korkusu", Radikal, 1 Şubat 2004, s.12.

33 Bedri Baykam, "İpek Yolu'ndan 3. Binyıl Liderliğine" , Cumhuriyet, 18 Ocak 2004, s.9.

34 "Asya'nın devi Çin, savunma harcamalarını bu yıl yüzde 11.6 artıracak. Maliye Bakanı Cin Rençing'in Ulusal Halk Meclisi'ne sunduğu rapora göre, 2003'te 22.3 milyar dolar olan savunma bütçesine 2004'te 2.6 milyar dolar ilave yapılacak. Ancak strateji uzmanları, Çin'in askeri harcamalarının açıklananın iki katı olduğuna işaret ediyor." ("Asya'nın Uyuyan Devi Ordusunu Uyandırıyor", Radikal 7 Mart 2004, s.10.)

35 "Çin'de her yıl yaklaşık 10 bin kişinin idam edildiği bildirildi. Çonking milletvekillerinden Çen Conglin, ülkede her yıl 10 bin kişinin ölüm cezasına çarptırıldığını, bu cezaların da infaz edildiğini söyledi. Milletvekili, "Her yıl infaz edilen yaklaşık 10 bin idam cezası, diğer ülkelerdeki ölüm cezalarının toplamından beş kat fazla" dedi. Çin'de ölüm cezası konusunda ilk kez yarı resmi bir rakam basına yansımış oluyor. İnsan hakları örgütlerince ölüm yüzünden eleştirilen Çin, idam sayısını gizli tutmaya çalışıyor." ("Çin'de Yılda 10 Bin İdam", Cumhuriyet, 16 Mart 2004, s.11.)

36 Bkz: Emin Gürses, "Bush'un Pekin Politikası", Cumhuriyet, 14 Nisan 2001, s.17; "Liderlik Yarışındaki Ejderha", Le Nouvel Observateur'den derleyen: Başak Taraktaş, Cumhuriyet, 18 Ağustos 2001, s.8; Korkmaz İlkorur, "Çin Okumaları", Radikal, 16 Mart 2004, s.14; "Çin'de Yılda 10 Bin İdam", Cumhuriyet, 16 Mart 2004, s.11; "Çin Ordusunda Yeni Dönem", Evrensel, 10 Ocak 2003, s.11; Korkut Boratav, "Çin İstilası", Cumhuriyet, 18 Şubat 2004, s.12; Mine Zeybekoğulları, "Çelikte Çin Damgası", Cumhuriyet, 11 Nisan 2004, s.14; Ümit Özdağ-Erol Göka, "Doğu'nun Devi Çin...(1): Yıkılmadı Üstelik Sıçradı", Radikal, 4 Ocak 2004, s.4; Bedri Baykam, "İflastan Ekonomi Devine Çin", Cumhuriyet, 14 Ocak 2004, s.9; Bedri Baykam, "Buddha-Konfüçyüs 'Planlı Ekonomi' Hattı!", Cumhuriyet, 16 Ocak 2004, s.9; Ümit Özdağ-Erol Göka, "Doğu'nun devi Çin...(4): Bir de Batılılaşma Olmasa!", Radikal, 7 Ocak 2004, s.4; Erdal Güven, "Büyülü Ülke Çin...(2): Tozlarından Doğan Ordu", Radikal, 18 Haziran 2002, s.4; Cüneyt Akalın, "Kadınlar Eşitliğin Keyfini Sürüyor", Cumhuriyet, 17 Eylül 2003, s.9; Cüneyt Akalın, "Batı'ya İnat Batılılaşan Ülke", Cumhuriyet, 16 Eylül 2003, s.9; "Tayvanlılar, Uyuyan Devi Korkutuyor", Radikal, 28 Kasım 2003, s.11.

37 Erdal Güven, "Büyülü Ülke Çin...(3): Hırsın ve Gururun Şehri", Radikal, 19 Haziran 2002, s.4.

38 Bedri Baykam, "Çin'e Yön Veren Üç Kız Kardeş", Cumhuriyet, 17 Ocak 2004, s.9.

39 Erol Ülker, "Çin'in 'Süper Güç' Olamama Sancısı...", Siyasi Gazete, Yıl:1, No:3, Mart 2003, s.18-19.

Devrimciliğe Dair Değerlendirmeler, Doğru Seçilmiş Yaşam Kesitleri Üzerinden Yapılmalıdır!

Mehmet YEŞİLTEPE

Devrimciliğin ne olduğunu anlamak için doğru örneklere bakmak gerekiyor. Örneğin **Lenin** dururken, **Kautsky**'ye; **Stalin** dururken **Troçki**'ye; **Mahir** veya günümüzün Mahirleşmeye aday devrimcileri dururken, değerlerini satıp düzene rücu edenlere bakmak; daha ilk adımda yanılmayı beraberinde getirir. Yanıltıcı öğelerin hiçbir tarihsel dönemde olmadığı kadar çoğalıp çeşitlendiği günümüzde, bütün bunların dışında "steril" bir ortam oluşturabilmek gerçekten zordur. Karşıdevrim güçlerinin aşındırıcı ve yıkıcı çabalarının içten gelişen negatif eğilimlerle buluşabilme kabiliyeti devrimci zeminlerde tahribat oranını da arttırmaktadır. Bu nedenle doğru kaynaklardan bilgilenmenin ve **devrimci yöntemin gereklerinde ısrarcı olmanın** önemi daha da artmıştır. Dün devrimi hararetle savunan bir kişiyi bugün, sistemin en ucuz (ve insanı ucuzlatan) manevralarına rağbet eder halde görünce, devrime dair düş kırıklıkları yaşayanlar; gerek ölçeklerini gerekse de kendileri ile devrim arasındaki ilişkinin neden böyle pamuk ipliğine bağlı olduğunu objektif bir gözle değerlendirmelidirler. Bizler, her türlü kayıptan etkilenir, acı da duyarız; ama, **hiçbir kayıp** ve **sistemi yeniden keşfeden hiç bir insan**, değerlerimizle aramızda zerre kadar soğukluk oluşturamaz.

Devrimci birikim ve değerlere yönelik **çok yönlü** ve **çok amaçlı** saldırıları bertaraf etmenin gereklerinden biri de bu saldırganları, amaçları ile beraber tanıyabilmektir. Bugün gerek öznel sebeplerle Marksizm'den uzaklaşan, gerekse karşıdevrimci nitelik taşıyan çevrelerde yansıyan ortak özellik, hedef aldıkları olguları karikatürize ederek "kolay çürütülebilir" hale gelmektir. Bu yöntem, kültürel gerilik ve bilgi eksiği sebebiyle kimi toplum kesimlerinde sonuç verebilir. Ama, devrimci zeminde bulunanların bu tür tuzaklara düşüp etkilenmesi, sahip oldukları ideolojik silahın etki gücü sebebiyle, hiç mi hiç yakışık düşmez. Ve genellikle bu silaha gerekli önemin verilmediği durumlarda ortaya çıkar. Örneğin sorgudaki bir devrimciye polis, devrimcilere dair kötü örnekler vererek onun moral duruşunu zayıf düşürmeye çalıştığında, bundan etkilenmek yerine kendisinin de çokça bildiği **devrimciliğin güzel ve onurlandırıcı örneklerini** anımsaması ve gerekirse polise de -yanıt niteliğinde- anımsatması, onu hem moral olarak üstün kılacak hem de polisi bu tür uydurma yöntemlerle sonuç alamaz hale getirecektir.

Değişimin ne olduğunu anlamak için, değişime uğramış kişilere değil; sınıflararası ilişki ve çelişkilere, bu çelişkilerin alacağı olası biçimlere bakmak gerekiyor.

Yanlış bir önderlik kavrayışı sebebiyle; kendilerine bir kâbe oluşturan ve bunu, kişilik gelişimini sakatlayan bir eğitim anlayışı ile birleştiren yapılarda; ani çözülmelere daha sık rastlanır.

Hapishanede bir devrimci yapının temsilciliğini üstlenip tahliye sonrasında hızla karşıtına dönüşen kişilerde, gerçekte, sözünü ettiğimiz karşıt olgular her zaman varlık göstermiştir. Bunları görmek, tahlil etmek; nedenleri ile beraber çözümlerini de üretmek, kişilerden çok yapının sorunudur. Bu tür örneklere objektif/tarafsız bakabilmek, geneli yargılamayı da, karamsarlığı da önler.

Öyle olgular (düşünceler) vardır ki, yanlış olduğunu anlamak için onları bir kez sesli olarak tekrar etmek yeterlidir. İşte bu tür düşünceleri, şu veya bu nedenle, taşımakta ısrar edenler, bir konjonktür değişiminde onları terk etmekte tereddüt etmezler. Bu nedenle, inanılmayan ve doğruluğundan kuşku duyulan olguların savunulmasından özenle kaçınılmalıdır.

Pratikten süzülerek oluşturulan teori, tekrar pratiğe dönerken; yani somutla buluşturulurken, pratiğin canlı yanını akamete uğratmadan yerini alıyorsa, bu yolgöstericilik; daraltıcı değil, geliştiricidir.

Devrim süreçlerine dair yapılmış formülasyonlara bakıp, koca bir toplumu tepeden tırnağa değişime sokma işini hafife alanlar, bir

süre sonra, amaçlanan şey kendilerine de olası gelmeyeceği için bütünüyle bir inanç yitimine uğrarlar. Her ülke kendine özgü bir kitleler topluluğu ile devrime yürüyeceği için, bu yollar hem birbirine benzemeyecek hem de sürprizlerle dolu olacaktır. **Sosyalizmin ne olduğunu bilmek, sosyalizme giden yolun sorularının mutlaka doğru yanıtlanabileceği anlamına gelmiyor.**

Lenin, Şubat devrimi patlak verdiğinde yazdığı "uzaktan mektup"larda, *"her iki cinsten yetişkin silahlı yurttaşlardan oluşan yeni tipte bir milis"* önerisinde bulunur. Bu milis, ekmek dağıtımından çocukların süt ihtiyacına, kimi saraylarda ve lüks evlerde yoksulların ve evsizlerin barındırılmasına kadar çeşitli önlemler alacaktı. Lenin, bu önlemler için şöyle der:

*"Bu önlemler **henüz** sosyalizm **değildir.** Bunlar tüketimle ilgili düzenlemelerdir, üretimin reorganizasyonuyla değil... Fakat şimdi önemli olan, bu önlemlerin teorik olarak nasıl sınıflandırılacağı değildir. 'Teori'yi her şeyden önce ve ilk planda bir **eylem** kılavuzu olarak görmek yerine, devrimin karmaşık, aktüel ve hızla gelişen pratik görevlerini çok dar bir şey olarak anlaşılan teorinin dar Proktustes yatağına sığdırmaya çalışmak en büyük yanlış olacaktır."*

İşte teori bu şekilde kavranmadığında, ihtiyaç duyulan yaratıcılık gerçekleşemeyecek ve hiçbir süreç bir diğerine benzemeyeceği için, ortaya çıkan sorunlara çözüm üretmekte, büyük sıkıntılar yaşanacaktır.

Şubat devriminin patlak vermesi üzerine Rusya'ya dönüşü (Dünya Savaşı sebebiyle) bile çok zor olan Lenin için, ayak bastığı yer, artık bir devrim halini yaşayan bir ülkeydi. Ve karşısında, onun bir Alman ajanı olduğu fikrini yayan hükümet dışında, parti içi farklılıklar gibi pek çok engel vardı; buna rağmen Lenin, bir düzine tez halinde sunduğu düşüncelerinin, ilk etapta yeterli kabul görmese de kısa sürede benimsenmesini sağladı. 1 Mayıs'ın, o güne dek Rusya'da görülmemiş biçimde muazzam bir gösteriye dönüşmesi, kısa sürede çok şeyin değiştiğini gösteriyordu. 6 Temmuz'da, Kamanev ve Zinovyev ile beraber, Geçici Hükümet tarafından hakkında tutuklama kararı çıkan Lenin, bu illegale tekrar geçiş sürecinin ilk etabında bir tereddüte düşer ve **teslim olmayı** düşünür; ona bu fikrin yanlışlığını anlatan ve ikna eden, **Stalin** ve diğer yoldaşları olur. Krupskaya'nın izlenimlerine göre, hayatı kurtarılmıştır. Çünkü o süreçte yakalansa, "paramparca" edilecektir. Aynı Lenin, daha sonra illegaliteyi disiplinli bir şekilde uygular. Son derece gizli hareket etme kararı alır. Yerini MK üyeleri bile bilmezdi.

Süreci doğru tahlil etme ve isabetli kararlar alma konusunda Lenin'in basireti, ayaklanmanın tarihini saptamada da gözlenir. 10 Ekim'de yapılan MK. toplantısında; on üye (Lenin, Sverdlov, Stalin; Cerjinski, Troçki, Uritski, Kollantai, Bubnov, Sokolnikov, Lomov) silahlı ayaklanma lehinde oy verir; Zinovyev ile Kamanev ise aleyhte oy kullanır.

24 Ekim'de Merkez Komitesi'ne, iktidarı hemen o gün ele geçirmenin zorunlu olduğunu yazan ve mektubu bir yoldaşı ile gönderen Lenin; daha sonra, yoldaşının dönmesini beklemeden, başına peruğunu geçirip yola koyulur; kaybedecek bir dakika bile olmadığı düşüncesindedir. **25 Ekim (7 Kasım)** sabahı Geçici Hükümet devrilir. Ve iktidar, Petrograd Sovyeti'nin organı Devrimci Askeri Komite'ye geçer. Aynı gün, İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri 2. Tüm Rusya Kongresi'nde **İşçi-Köylü Hükümeti** ve başkanlığına Lenin'in getirildiği **Halk Komiserleri Konseyi** kurulur.

Lenin, 6 Kasım'da (24 Ekim), tam da ayaklanmanın eşiğindeyken, kendisi ile parti örgütleri arasında bağlantıyı sağlayan Finli yoldaşından, Stalin'i kendisine getirmesini ister. Ne var ki, bunun olanaksız olduğu anlaşılınca, Lenin kendisi kalkıp yola koyulur.

Büyük devrimlerin yağlıboya tabloları öyle mükemmel çağrışım yapar ki, sanki her şey kitabi bilgiler dahilinde eksiksiz gerçekleşmiştir. Gerçekte ise kavga her an **yaratıcı bir üretkenliği** ihtiyaç haline getirir.

Devrimciler, yüklendikleri sorumluluk gereği, yaşam tarafından pek çok görevle karşı karşıya bırakılır. Bazen, hiç deneyimli olmadıkları konularda sorumluluk üstlenmek, insiyatif koymak durumunda kalır. Genel olarak, doğru bir yöntem ve yaratıcılık, başarıyı da beraberinde getirir.

Sadece başarısızlıklarda değil, başarı dönemlerinde de yeni görev ve sorumluluklar devrimcileri bekler. Devrim sonrasında, Halk Komiserleri listesi çıkarılırken, bu işte deneyiminin olmaması sebebiyle karşı duran bir yoldaşına Lenin,

gülerek "Yoksa bizim deneyimimizin olduğunu mu sanıyorsunuz?" der. An'la nihai hedef arasında, amaçla araç arasında doğru ilişki kurulabildiğinde ve sınıflar mücadelesinin yaşamın sıradan seyrine benzemeyen nitelikleri her olguda dikkate alındığında başarı olasılığı yükselir.

Stalin'i boy hedefi yaparak gerekleştirilen eleştiriler, onun devrim sonrasında öne çıkarak çeşitli görevler üstlenmiş olmasını, hakkedilmemiş bir sıfat olarak yansıtır. Gerçekte ise bilinir ki *"olayların gidişatı içinde, hiçbir sorumluluktan kaçmayan, illegal koşullar altında, sürekli tutuklamalar ve sürgünler yüzünden değerleri tam olarak anlaşılmamış insanların önplana geçmesi rastlantı değildi. Bu insanların arasında, Parti'nin ve Ekim Zaferi'nin en önemli örgütçüsü Stalin yoldaş da vardı. 2. Sovyet Kongresi'nde halk komiserleri aday gösterilirken, İlyiç'in onu Ulusal İşler Başkanlığı'na önermesi rastlantı değildir."* (Krupskaya)

"Ulusal cephedeki çalışmanın baş sorumlusu olan adam, geniş bir ufka, derin bir inanca ve bu meseleyi pratik olarak örgütleme yeteneğine sahip olmalıdır. Bu nedenle Lenin'in bu görev için seçimi, Stalin oldu." (Krupskaya)

Devrim süreçleri kimi temel gelişmelerden ve tarihlerden ibaretmiş gibi anımsandığında, çoğu kez hafife alınır. Örneğin, Ekim Devrimi, Krupskaya'nın da anılarında belirttiği gibi *"Kışlık Sarayı işgal edildi, büyük toprak sahipleri yenildi ve Kerenski'nin saldırısı geri püskürtüldü ve böylece her şey halloldu."* diye bilinir. Gerçekte ise hemen her şey yeni yapılıyordu. Pek çok konuda tecrübe yoktu ve eski devlet mekanizmasının memurları sürekli bir direnç halindeydi. Örneğin Devlet Bankası'ndan ilk para silah zoru ile alınmış, daha sonra **Stalin** tarafından yönetilen bir operasyonla 28 banka işgal edilmiş ve 28'inin de müdürleri tutuklanmıştı.

Karşılaşılan sorunların gerektirdiği uzmanlığa sahip olunmasa da ve görev alanlar yer yer *"Böyle çalışmaya devam edemem"* diyecek noktaya gelmiş olsa da, devam edilmiş ve karşılaşılan sorunlarla inanılmaz bir hızla başa çıkılmıştır. *"25 Ekim 1917'den Brest barışına dek geçen **birkaç hafta içinde** öylesine başdöndürücü bir hızla sovyet devletini kurmuş, emperyalist savaştan devrimci tarzda ayrılmış, burjuva-demokratik devrimi tamamlamıştık ki, muazzam geri çekilme harekatı (Brest barışı) **bile** bize, 'soluklanma fırsatı'nı kullanmak ve Kolçak, Denikin, Yudeniç, Pilsudski, Vrangel'e karşı muzaffer ilerlemek için hala tamamen yeterli pozisyon bırakıyordu."* (Lenin)

Yenilginin sonuçlarının binbir çeşidi ile tanışan ve bir çeşit "sol enkaz"a sahip olan ülkemiz için, yenilgi karşısında yılgınlığı değil, mücadelede ısrarı seçmiş olan özneler/örnekler önemlidir ve sık sık hatırlanmalıdır.

BEKLEYİN, 1905 YILI YİNE GELECEK! VEYA; **"SOKAKLARIMIZA YENİDEN BAHAR GELECEK"** (STALİN)

1905 Moskova ayaklanmasından sonra da Menşevikler, Bolşevikleri liberal burjuvaziyi ürkütecek şeyler yapmış olmakla suçluyor, devrimci amaçlarla yapılan kamulaştırma dahil, eylem çizgisini bütünüyle yargılıyordu.

Lenin, yenilgi sonrasının gericilik dönemlerinde, tekrar yurtdışına çıktığında, davaya bağlı bir devrimcinin, geçici yol arkadaşları ile arasındaki farkı somut biçimde ortaya koyan bir duruşla mücadeledeki yerini aldı. Cenevre'de ilk sayısı 1908 Şubatı'nda yayınlanan Proletari'de Lenin *"Devrimden çok önce çalışmayı becerebildik. Bize boşuna 'kaya gibi insanlar' denmez"* diyordu. *"Sosyal-Demokratlar, ilk askeri saldırısının yenilgiye uğraması üzerine, cesaretini yitirmeyecek, şaşkına dönmeyecek, serüvene atılmayacak olan bir proleter parti inşa ettiler. Bu parti, burjuva devriminin zayıf yanlarından özgürdür. Bu proleter parti, zafere doğru ilerliyor."*

Devrimci mücadeleyi alelacele terkeden aydınların ve küçük-burjuvaların aksine işçi sınıfının yenilgiyle bitmiş de olsa pratikten öğrendiğini, Ekim ayındaki grevde ve Aralık ayındaki silahlı mücadelede kendi durumlarının ancak böyle mücadele içinde değişebileceğini bizzat gördüklerini söyleyen Lenin, yenilgi sonrasında, kendi sendikasının yayın organına mektup yazan dokuma işçisinin sözlerini öne çıkarır: *"İşverenler kazanımlarımızı gaspettiler, ustabaşılar, tıpkı eskiden olduğu gibi, bizle alay ediyorlar, **ama** bekleyin, **1905 yılı yine gelecek!"***

Lenin, yenilgiyle bitmiş bir de-

neyimin, "ne yapmak gerektiğini" öğrettiğinden ve hatta bu konuda "ikna edici" olduğundan söz eder. Ne var ki, ruhlarına dönekliğin ağır-tortusu çökmüş olan "dar kafalı"lar için; 1905, aşırılıklar yılı olmuş ve ne yapılmaması gerektiği konusunda örnekler sunmuştur.

Yenilgi yıllarında veya mücadelenin alt seviyelerde seyrettiği, örgütlü duruşun ve devrimci değerleri savunmanın başlı başına risk demek olduğu zorlu süreçlerde, **reformizm ve uzlaşma eğilimleri için bereketli bir toprak oluşur.** Bu nedenle böylesi dönemlerde yılgınlığın doğrudan veya dolaylı örgütleyicileri ile araya ciddi bir sınır çekmek gerekiyor. Örneğin, 12 Eylül sonrasında Milan Kundera, Ahmet Altan, vb. yazarların bir çeşit "çözülmeyi" mayalayan romanlarının solda rağbet görmüş olması veya bugün A. Altan'ın hâlâ ciddiye alınması, sözünü ettiğimiz sınırın çekilememiş olması ile ilintilidir.

Gerçekte ise devrim, yenilgiyi yenmeyi bilenlerin ve moral kaynaklarını doğru seçenlerin işidir.

Masmavi bir Akdeniz gibi
boynuma dolanan varlığından
kalma
Yoldaşlık izlerini taşıyorum hâlâ
Güneşi sofraya çağırır gibi
Temmuza esmerlik yakışır gibi
gülümserdin
Mutluluğu soranlara
Geceleri sarılıp uyuduğun sevda
mavisi kuşağı anlatırdın
Yoldaşlığı soranlara
Başkasının gözleriyle uyumayı
anlatırdın
"Çok zor değil mi?" diyenlere
Kapkaranlık bir geceden
kıpkızıl bir sabahın nasıl
doğduğunu anlatırdın.

SONSUZLUĞUN YOLCULARI

I.

gün batımından sonraydı
zakkum karası geceler
ve duyumsamalar
bir sıkımlık ölüm kokuyordu

biz alınlarımızı rüzgara tutup
zencefil kokulu bahar düşledik
yetinmelerimiz arsızdı
ta ki toprağın memelerinden öpene dek
yürünecekti

şehirler sevgililer
ve özlenecek ne varsa
hepsini bırakıp ardımız sıra
ekmeğe
özgürlüğe
ve aşka muhtaçların senfonileri yazılacaktı

II.

bilirsin sevdiğim
her gidişin bir dönüşü yoktur bizde
bizim gitmelerimizde
hüzün vardır bu nedenle

şarkılarımız buruk ezgilidir
gözlerde yetmiş çeşni kahır
umut kesmiştir sınırlarını yasakların
her gecede türkülenirken ayrılıklarımız

Ozan VELİ

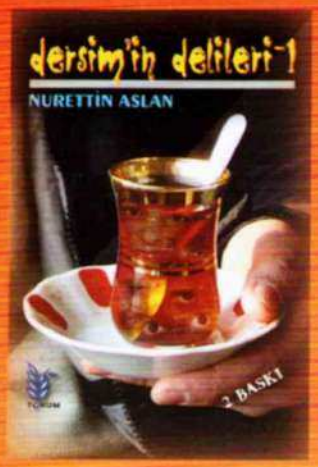

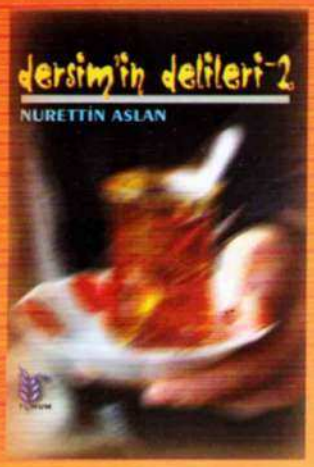

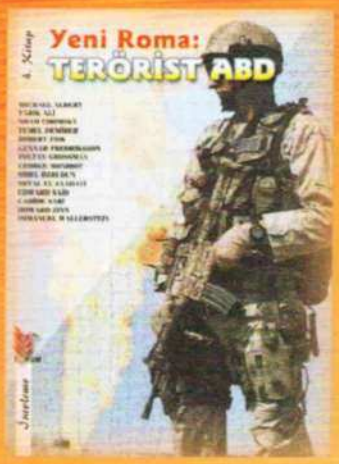

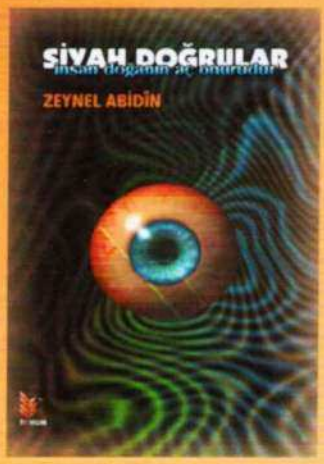

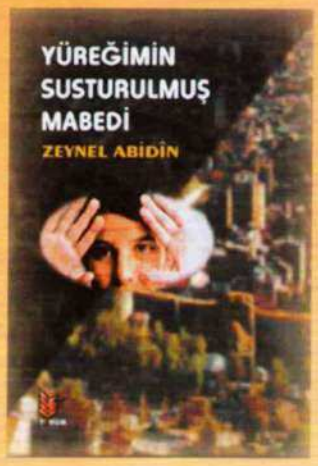

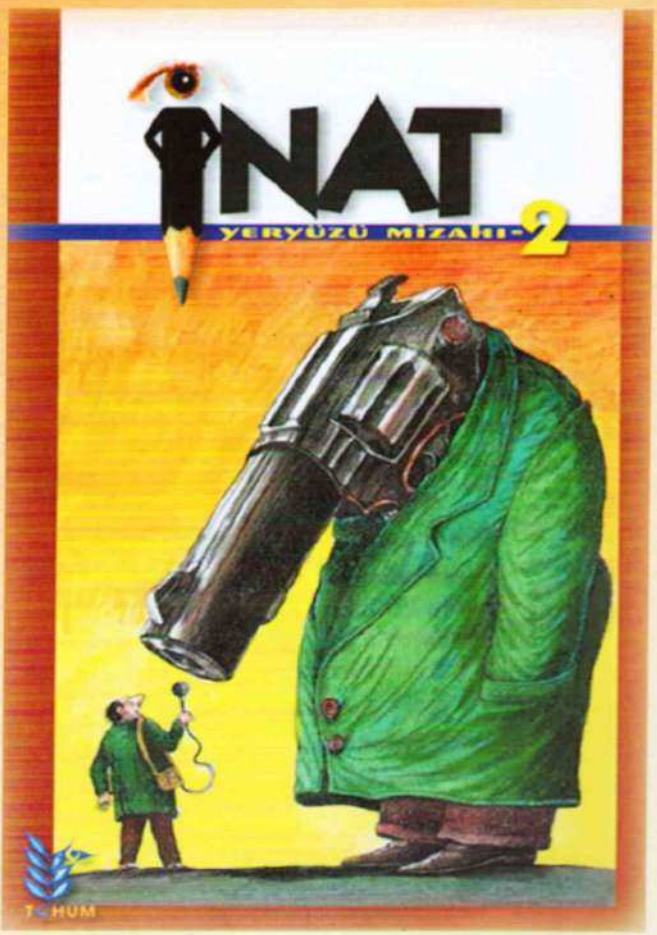

TOHUMDAN ÇIKAN YENİ KİTAPLAR

Emperyalizmin talan savaşlarına; küreselleşmeye ve globallaşma saldırılarına karşı Proletarya Enternasyonalizmi ruhuyla ileri!!!

ISSN: 1301-9163